

Dobrovolník v projektu Čteme dětem v Krajské nemocnici T. Bati

Bc. Jana Holčapková

Diplomová práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jana Holčapková**

Osobní číslo: **H13916**

Studijní program: **N7501 Pedagogika**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Dobrovolník v projektu Čteme dětem v Krajské nemocnici T. Bati**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek týkajících se dobrovolnictví, dětského čtenářství a projektu Čteme dětem v Krajské nemocnici T. Bati.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu metodou dotazníkového šetření a kvalitativního výzkumu metodou rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Čtenářství, jeho význam a podpora: výzkum, teorie a praxe v České republice a Spolkové republice Německo : přednášky z odborného semináře pořádaného Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR a Goethe Institutem Praha. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2008. ISBN 978-808-5851-182.

CHALOUPKA, Otakar. Rodina a počátky dětského čtenářství. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-858-6540-8.

TOŠNAR, Jiří. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8514-8.

TRELEASE, Jim. The read-aloud handbook. New York: Penguin Books, 2013. ISBN 978-014-3121-602.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Eliška Suchánková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

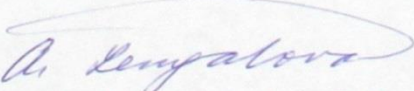
Datum zadání diplomové práce:

20. listopadu 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2016

Ve Zlíně dne 20. listopadu 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

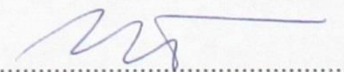
Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 6.4.2016

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Práce se zabývá podporou čtenářství u dětí a dobrovolnictvím. Teoretická část se zaměřuje se na subjekty a organizace, které se podpoře čtenářství aktivně věnují. Pojednává o významu a pozitivních aspektech hlasitého předčítání dětem. Soustředí se na dobrovolnictví, vznik a průběh dobrovolnických programů a charakteristiku dobrovolnického projektu Čteme dětem v Krajské nemocnici T. Bati. Věnuje se evaluaci dobrovolnických programů ve zdravotnických zařízeních. Praktická část práce si dává za cíl zhodnotit dosavadní činnost projektu a získané poznatky a podněty využít pro zkvalitnění a profesionalizaci dobrovolnické činnosti.

Klíčová slova: hlasité předčítání, děti, nemocnice, dobrovolník, dobrovolnický projekt, podpora, hodnocení, kvalita.

ABSTRACT

Thesis discusses about support of reading among children and volunteering. The theoretical part describe the subjects and organizations which is involved in reading promote and support. Discusses the importance and the positive aspects aloud reading for children. It focuses on volunteerism, the origin and course of volunteering and characteristics volunteer project „We read to children at Tomas Bata Hospital. Thesis explains evaluation of volunteering programs in health care facilities. The practical part evaluates the current activities of the project. and gives a goal to improve volunteering project.

Keywords: Keywords: reading aloud, children, hospital, volunteer, volunteering project, support, evaluation, quality.

Jen málo dětí se naučí milovat knihy sami. Někdo je musí nalákat do toho nádherného světa psaného slova; někdo jim musí ukázat cestu. (Orville Prescott)

Ráda bych z celého srdce poděkovala Drahušce Večerkové a Marušce Forgáčové. Obě jste pro mě vždy byly vzorem po lidské i pracovní stránce. Lepší mentorky a přítelkyně jsem si nejen na své studijní cestě nikdy nemohla přát. Děkuji také rodině a svým blízkým za podporu během celého studia a všem dobrovolníkům projektu Čteme dětem v nemocnici. Touto cestou bych také ráda poděkovala Mgr. Elišce Suchánkové, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady, za vždy milý a vstřícný přístup.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DÍTĚ A KNIHA	12
1.1 PSYCHOLOGIE DĚTSKÉHO ČTENÁŘE.....	13
1.1.1 Periodizace rozvoje dětského čtenářství	13
1.1.2 Činitelé ovlivňující dítě jako čtenáře	16
1.2 PODPORA ČTENÁŘSTVÍ	17
1.2.1 Subjekty podporující čtenářství a jejich činnost	18
1.2.2 Výběr kvalitních titulů	19
1.3 HLASITÉ PŘEDČÍTÁNÍ JAKO BUDOVÁNÍ VZTAHU KE KNIZE.....	20
1.3.1 Pravidla správného předčítání	22
2 DOBROVOLNÍK V PROJEKTU ČTEME DĚTEM	25
2.1 DOBROVOLNICTVÍ.....	25
2.1.1 Koncepce dobrovolnických aktivit	26
2.1.2 Trendy dobrovolnictví ve 21. století	27
2.2 ČTENÍ DĚTEM V NEMOCNICI	29
2.2.1 Projekt Čteme dětem v Krajské nemocnici T. Bati.....	30
2.3 DOBROVOLNÍK A KOORDINÁTOR VE SPOLEČNÉM PROJEKTU.....	34
2.3.1 Role dobrovolníka v projektu Čteme dětem	34
2.3.2 Role koordinátora v projektu Čteme dětem	36
3 EVALUACE DOBROVOLNICTVÍ V NEMOCNICI	39
3.1 TYPY EVALUACE	40
3.2 METODIKA EVALUACE VE ZDRAVOTNICKÝCH ZAŘÍZENÍCH	40
3.2.1 Evaluační nástroje	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	44
4 METODOLOGICKÝ POSTUP	45
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	45
4.2 DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	45
Teoretická východiska výzkumného šetření:	46
4.2.1 Vymezení výzkumných cílů a otázek	46
4.2.2 Výzkumný soubor	48
4.2.3 Metody sběru dat.....	48
4.2.4 metody zpracování dat	49
5 REALIZACE A VÝSLEDKY VÝZKUMU	50
5.1 VÝSLEDKY KVANTITATIVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU.....	50
5.1.1 Vstupní příprava.....	52
5.1.2 Podoba, průběh a vliv dobrovolnické činnosti	54
5.1.3 Ohlasy na dobrovolnickou činnost.....	60
5.1.4 Organizační a materiální zajištění	61
5.1.5 Vzájemná spolupráce	62
5.1.6 Komunikace a výměna informací	64
5.1.7 Nadstavbové aktivity.....	70

5.1.8	Celkové hodnocení projektu	70
5.2	VÝSLEDKY KVALITATIVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	71
5.2.1	Kategorie a kódy	71
5.2.1.1	Proč jsem začal – děti!	72
5.2.1.2	Zabavit smysluplně a knihou	72
5.2.1.3	Očekávání a zkušenosti.....	73
5.2.1.4	Jak to chodí na oddělení.....	73
5.2.1.5	Poprvé nejít sám.....	74
5.2.1.6	Co je pro mě obtížné	75
5.2.1.7	Podněty a obohacení	75
5.3	SHRNUTÍ.....	76
5.4	SWOT ANALÝZA	79
5.5	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	80
	ZÁVĚR	81
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	82
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	87
	SEZNAM GRAFŮ	88
	SEZNAM TABULEK.....	90
	SEZNAM PŘÍLOH.....	91

ÚVOD

Existuje mnoho způsobů jak podporovat správný emocionální vývoj dítěte. Čtení k nim neodmyslitelně patří. Proč číst dětem a s dětmi? Předčítání podporuje hlasité čtení, které zároveň formuje návyk číst si v dospělosti. Vědci a praktikové shodně tvrdí, že pravidelné hlasité předčítání učí dítě jazyku a myšlení, rozvíjí jeho paměť a obrazotvornost, obohacuje ho o vědomosti a vzorce morálního chování a zároveň posiluje jeho sebevědomí. Právě proto je společné čtení vítanou formou kontaktu s dítětem a vynikající výchovnou metodou. Kniha se tedy jeví jako ideální prostředník komunikace mezi dospělým a dítětem. Díky knihám můžou lidé najít cestu jak k druhým tak sami k sobě. Poukázat na důležitost předčítání od nejmladšího věku dítěte si dává za poslání také organizace Celé Česko čte dětem®. Ta realizuje stejnojmennou celostátní kampaň v České republice. Jejich hlavní motto „Čteme dětem 20 minut denně. Každý den!“ jasně vyjadřuje myšlenku, které chce organizace docílit. Jedním z dobrovolnických projektů, který navazuje na tuto kampaň je projekt Čteme dětem v Krajské nemocnici T. Bati, který ve spolupráci s dalšími subjekty zajišťuje Dům dětí a mládeže ASTRA Zlín. Projekt je realizován od roku 2012. Nejprve se zabýváme vztahem dítěte a knihy a podporou hlasitého předčítání. Dále práce pojednává o dobrovolnictví a dobrovolnické aktivitě Čtení dětem. Část práce je poté zaměřena na evaluaci dobrovolnických programů ve zdravotnických zařízeních. Diplomová práce si dává za cíl popsat dobrovolnický projekt pohledem jeho účastníků tak, aby bylo možné prakticky využít informace, které byly za dobu jeho fungování získány. Poznatky z výzkumné části práce bychom rádi využili ke zkvalitnění dobrovolnického projektu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DÍTĚ A KNIHA

„Čtení a předčítání nás učí empatii, protože soucítíme s těmi, které vůbec neznáme.“ Tato slova pronesla na mezinárodní konferenci „Čtení dětem jako základ moudré výchovy v rodině“ významná anglická spisovatelka a přednášející Sue Palmer. Bez nadsázky se dá říct, že emoce jsou jedna z nejzanedbávanějších „věcí“ 21. století, stejně jako tvrzení, že mít soucit a sám „být zranitelný“ nepatří mezi vyhledávané klíčové kompetence dnešní doby. Jak tyto informace mohou jít dohromady s kvalitní výchovou? Jednou ze zásadních myšlenek Sue Palmer, byla úderná věta: „Teach this soul fly! – Keep it real“ (Učte dětskou duši létat! – Zachovejte věci reálné). Míněno ve smyslu dát dětem reálný svět, v reálném čase, reálném prostoru a s reálnými lidmi. Díky času strávenému s dítětem nad knihou, se současně z tohoto reálného světa můžeme dostat do světa fantazie, vyzkoušet si situace a probouzet emoce v novém, ale zároveň bezpečném prostředí. Zákonitostmi výchovného působení na člověka knihou, vztah člověka ke knize, jeho přístupy k ní, pracovní procesy s knihou a s člověkem se zabývá speciální pedagogická disciplína zvaná bibliopedagogika, jejíž současnou úlohou je dle Vášové (1995, s. 7) především výchova k aktivnímu, uvědomělému a vyspělému čtenářství. Ve svém interdisciplinárním pojetí má úzkou návaznost na vybrané pedagogické a psychologické disciplíny a sociologii.

Samotnému pojmu čtení rozumíme jako mediální (zprostředkující) aktivitě zaměřené na knihy a jejich duševní přisvojování. Je to čas věnovaný knihám či základní aktivita související s knihami. Čtení můžeme také chápat jako sociokulturní dovednost (gramotnost). Čtenáře označujeme jako člověka, který deklaruje, že čte. Ten, jehož mediální dovednost je směřována ke čtení. Je to duševní uživatel knih a jiných písemných zdrojů. Četba je více než základní (mediální) aktivita zaměřená na knihy. Je to aktivita, která vykazuje vlastní vnitřní zákonitosti a ze které je patrná nějaká intence, plánovitost, hodnotový vztah ke knihám a jejich výběru. V tomto případě jde o vztah, který nevzniká jednorázově, ale musí být po určitou dobu rozvíjen a udržován. Čtenářství je pojem, který se používá zejména v souvislosti s dětskou populací. Rozumíme jím plánovité a cílené rozvíjení četby zejména za pomoci školy, knihoven a jiných vzdělávacích institucí. Rozvíjení čtenářství je často doprovázeno institucionálně organizovanými kampaněmi a podpůrnými akcemi. (Trávníček, 2008, s. 35) Budeme užívat také pojmu předčítání, čímž rozumíme hlasité čtení určené posluchači (případně posluchačům). V našem případě je tímto posluchačem dítě. Na základě předchozích pojmů by tedy jistě bylo ideální, kdyby se z dítěte, které postupem času ovládne čtení, stal čtenář, který si od čtenářství postupně buduje vztah k četbě.

1.1 Psychologie dětského čtenáře

Vybudování vztahu ke knize považujeme za výsledek celé řady podnětů a stimulů již od raného věku dítěte. Jde zejména o změny psychických činností, jež se výrazně podílejí na konečné podobě duševních kvalit čtenáře.

Psychologie čtenáře zkoumá psychologickou funkci vztahu člověka k literárnímu dílu v jeho komplexní podobě. Tedy skutečností, že literární dílo vyvolává psychické účinky a to svou obsahovou i formální stránkou.) Četba se může stát pro jedince potřebou, jež má určitý směr, intenzitu a trvalost. S čtenářskou nasyceností, vznikáním či zanikáním životních problémů se intenzita čtenářské potřeby mění. (Vášová, 1995, s. 32) Psychologie čtenáře se tedy zabývá jak psychologickými tak fyziologickými aspekty čtení. Vnímá ho jako komplexní cvik, který jde v rámci rychlosti a přesnosti zdokonalovat. Bere v úvahu osobnost čtenáře, věnuje se čtenářským návykům a poruchám čtení. Nahlíží na čtení jako na proces socializace a kultivace jedince. Zkoumá působení a účinky četby na jedince. V dnešní době se také četby využívá jako psychoterapeutické metody. „**Biblioterapie** se používá jako podpůrná metoda při léčení psychických a nervových poruch, ale i při somatických potížích, např. v léčebných zařízeních, kde jsou pacienti umístěni dlouhodobě“ (Vášová, 1995, s. 61).

1.1.1 Periodizace rozvoje dětského čtenářství

Periodizace čtenářského věku dítěte do značné míry souvisí se stadii ontogeneze dětské psychiky. Existuje více druhů dělení, ta však vycházejí převážně ze dvou období – úrovní. Prvním z nich je období **před-čtenářské** (prenatálního vývoj – předškolní věk) a období **čtenářské** (od předškolního věku dále).

„Úroveň před-čtenářská zahrnuje ta vývojová stadia, kdy ještě dítě samo nečte, ale s knihami se postupně seznamuje a komunikuje s nimi. Úroveň čtenářská se týká následujících vývojových etap, kdy dítě již samo čte, stává se aktivním čtenářem a jeho čtenářství se (i cílenou výchovou) prohlubuje“ (Homolová, 2009, s. 13). Pro práci s dětským a dospívajícím čtenářem uvádíme členění lidského věku podle psychofyziologických věkových zvláštností s přihlédnutím k potřebám pedagogiky:

1. Období prenatálního vývoje;
2. období nemluvněte 0 – 1 rok;
3. období batolete 1 – 3 roky;

4. období předškolní 3 – 6 let;
5. mladší školní věk (prepuberta) 6 – 11 let;
6. střední školní věk (puberta) 11 – 14 let;
7. dozrávání (adolescence) 16 – 20 let (Vášová, 1995, s. 118).

V **období prenatalním**, by měla zvolená četba přizpůsobena budoucí matce tak, aby jí pomáhala vyvarovat se nervových rozrušení a špatné nálady, jelikož veškeré smysly nenarozeného dítěte jsou stimulovány děním uvnitř jejího těla.

Dítě se učí rozpoznávat matčin hlas a po narození se pak díky těmto zvukům cítí v bezpečí. Sluch jako jeden ze smyslů samozřejmě k dalšímu rozvoji potřebuje stimulaci zvenčí. Některé studie uvádějí, že plod začíná na zvukové podněty reagovat dokonce již v šestnáctém týdnu těhotenství. Nitroděložní svět nabízí široké spektrum nejrůznějších zvuků. Dítě může slyšet tlukot matčina srdce, pulzování krve, ale zároveň zvuky vnějšího světa. Nejvýraznější zvuk je pro nenarozené dítě hlas vlastní matky. Vnímání mužského hlasu je ale pro plod jednodušší, což je výhodou pro tatínky, protože tak mohou zaujmout svého potomka také již před narozením. (Bílá, 2013, s. 18 - 20)

Ve věku nemluvněte potřebuje dítě množství podnětů, které mají zásadní význam po celý další život. V prvním roce života totiž v celkovém vývoji dosahuje tak velkého pokroku, se kterým se v dalších etapách již nesetkáme. Je potřeba se věnovat se nejen biologickým potřebám, ale rozvíjet intelekt, mluvit, ukazovat... Dle duševní dospělosti mu můžeme začít ukazovat jednoduché obrázky nebo knížky – hračky.

V životě **tříletého dítěte** je důležitým prvkem hra, jejíž charakteristikou je vynalézavá a živá fantazie. V tomto období je již možnost začít vytvářet správný vztah ke knížce jako takové. Mimo jiné jde i o správné zacházení s knihou. Nedovolovat jim do nich malovat, pokud pro to nejsou přímo určené, vytrhávat listy apod. Navykat děti prohlížet knížky s čistýma rukama. Předčítání by mělo být také modelem správné výslovnosti. V tomto věku se děti učí příběhy snadno a rády z paměti, tím rozvíjí své vyjadřovací schopnosti, obohacují si slovník a cvičí paměť. Říkaneky pro tento věk mají být krátké, rytmické, pohádky hodně dějové a taktéž krátké.

V **předškolním období** je potřeba věnovat zvláštní pozornost citové péči. Zde předčítání vystupuje jako důležitý prostředek utváření a uspokojování estetických citů dítěte. Velkou úlohu v rozvoji řeči, fantazie a intelektuálních schopností má pohádka, je pro

něj v této fázi stejně nezbytná, jako hra. Dítě zvládne již delší vyprávění, zamýšlet se nad ním. Zprvu jej považuje za realitu a následně k němu vytváří kritiku. Často vyžaduje předčítání opakovaně, i když děj zná nazpaměť. Znamená to pro něj jistotu.

Mladší školní věk je obdobím psychofyziologických změn (prepuberta). Dítě již má určitý smysl pro povinnost. Je zapotřebí pomáhat upevňovat takové vlastnosti vůle, jako houževnatost, vytrvalost apod. Tomuto může čtení napomoc. I v tomto období bychom měli spojovat předmět s jeho označením (vytváření akusticko-optického podmíněného reflexu). Je tedy důležité, aby knihy a učebnice pro tento věk byly bohatě ilustrovány. V tomto věku je potřeba mít na paměti, že dítě je převážně plně zaujato „technickou“ stránkou četby a často mu uniká smysl vyprávění. Začátek školní docházky může být také spojován s první návštěvou knihovny. Správně zvolená četba může často velmi dobře výchovně působit, jelikož dítě se snaží napodobovat hrdiny z knížek. Do obliby dětí se dostávají kreslené seriály, časopisy a magazíny, obrázkové encyklopedie. Začíná se objevovat zájem o dobrodružnou literaturu. Čím více vědomostí v tomto období získá tím lépe a logičtěji uvažuje. Tím, že mnoha věcem rozumí, odpoutává se od fantazie a rozvíjí tvůrčí obrazotvornost, která vede k samostatnému myšlení.

Střední školní věk s sebou přináší období dospívání. Výrazné fyziologické změny jdou ruku v ruce s prohloubenými změnami psychickými. Roste schopnost abstrakce a myšlení v pojmech. V četbě se projevují přání a zájmy dospívajících. V literatuře často hledají odpovědi na otázky a problémy svého soukromého života. Četba značnou měrou uspokojuje touhy po romantických dobrodružstvích a podněcuje tvůrčí fantazii.

Starší školní věk je spojován s ukončením povinné školní docházky a s tím se pojící volbou dalšího studia či dnes méně častým nástupem do práce. Větší pestrost v zájmech čtenářských bývá ovlivňována větší šíří kulturních zájmů vůbec. Je to období jak snů a tužeb, ale taktéž období kdy si člověk začíná vytyčovat své životní cíle.

V období **adolescence** je již myšlení charakterizováno schopností analýzy a syntézy, logikou, schopností úmyslného a dlouhodobého soustředění. Častým projevem v tomto období je kritičnost k názorům i činům vlastním i dospělých lidí, touha po radikálních změnách a samostatnosti. Literatura v tomto věkovém období není již jen zdrojem zábavy a poučení, ale u mnohých je pramenem studia jak pro potřeby školního vzdělávání, tak pro sebevzdělávání v oblasti organizované (kurzy) či zcela individuální. Vzdělávací a infor-

mační funkce četby nabývá v tomto období značného významu. (Vášová, 1995, s. 118 – 129)

Polská psycholožka Ewa Woydyłło na jedné ze svých přednášek v rámci mezinárodní konferenci Čtení dětem jako základ moudré výchovy v rodině uvedla, že jednou z největších chyb znamená přestat číst dětem právě ve věku, kdy už sami číst dokáží, tedy na začátku čtenářské etapy. Jelikož předčítáním posluchač nevnímá jen obsah čteného textu, ale vše dohromady společně se sdílenými emocemi. Je potřeba děti vybavit emociálními kompetencemi, tedy nejen slovní zásobou. Často podceňujeme představivost. Ta nás ale ochraňuje a pomáhá nám udělat život zajímavým. Ve výchově dítěte existuje určitá „základní sada“ otázek, které jsou jim často pokládány. „Jaký byl tvůj den? Co jsi měl na oběd?“ atd. Často je nemožné dostat od dítěte více než strohou odpověď. Kniha dokáže změnit dynamiku takový rozhovorů. Do knihy promítáme své zkušenosti a zároveň to, co jsme četli, dokážeme promítnout do běžného života. „Když se ti nelíbí konec, jak by sis přál, aby to dopadlo?“ apod. Kniha tedy otvírá bránu do světa, který existuje, ale není to nudná denní rutina. Čtenářem se nikdo nerodí, je tedy důležité mu tuto cestu ukázat, představit a nejlépe se na část z ní vydat s ním. Ewa Woydyłło také uvádí následující benefity předčítání dětem: Obohacování slovní zásoby; Vyjádření emocí; Představivost; Prohloubení intimity s rodičem/pečujícím; Poznání rozdílných životních příběhů; Sdílení zvědavosti, humoru a napětí; Rozšíření obzorů o světě. „V rodinách, kde se takto čte, jsou děti lépe připravení na čtení ve škole. Jde o motivaci, bohatší slovní zásobu, pohotovější vyjadřování myšlenek apod. A číst můžeme dětem ovšem i jindy, nejen před usnutím. A volit můžeme to, co děti zajímá, a přidávat k tomu i to, co by je zajímat mohlo a mělo. A pak si o tom povídat!“ (Matějček, 1996, s. 57)

1.1.2 Činitelé ovlivňující dítě jako čtenáře

Neexistuje pouze jediný důvod, který rozhodne o tom, zda a jak čtenářství u dítěte vznikne nebo nevznikne. „Spíše se přiblížíme pravdě, řekneme-li, že zde působí celá řada podnětů, jež se sčítají či odčítají, navzájem podporují, nebo stojí proti sobě, od narození dítěte a možná ještě před ním se během let zesilují nebo oslabují“ (Chaloupka, 1995, s. 11). Za pomyslné základní stavební kameny, které rozhodují o tom, zda se z dítěte čtenář stane nebo ne, můžeme logicky považovat rodinu, v pozdějším věku také školu. V další řadě se objevují instituce, jako jsou knihovny a další organizace na podporu čtenářství, které si přiblížíme v nadcházejících kapitolách. „Knihovny jsou vedle rodiny, školy a knižního trhu

dalšími důležitými institucemi, které mohou podstatně ovlivnit značnou část populace v jejím vztahu ke knize a četbě“ (Čtenářství, jeho význam a podpora, 2008, s. 3). Musí nám být předem jasné, že u dítěte, které nebude mít ke knize kladný vztah z domova, nebo ho nezíská prostřednictvím učitele, který mu čtení přiblíží, je pravděpodobnost, že se z něj stane vášnivý čtenář a návštěvník knihoven velmi malá.

K dlouhodobým čtenářským trendům tedy patří priorita rodiny. „Rozhodujícím prostředím pro osvojení čtenářských praktik a návyků není škola, ale rodina; to, co není dáno v rodině, škola již není schopna změnit“ (Trávníček, 2008, s. 31). Jedním z důvodů je například ten, že hodinové dotace na předmět češtiny, jsou tak malé, že učitel jen těžko může výrazně motivovat ke čtenářství, přestože hodně učitelů tuto snahu má. Čtenářské návyky, které nejsou vytvořeny doma, škola již nedožene. (Janošová, 2001) V dnešní době již existuje mnoho iniciativ, které se snaží tuto situaci měnit, vyrovnávají tak časový deficit škol, nebo se snaží přímo šířit osvětu a podporovat rodiče, aby dítě ke čtenářství sami vedli. Dávají si za úkol knihy popularizovat a zpřístupňovat, aby obstály i v dnešním technicky zaměřeném světě. (Zde můžeme vzpomenout například stále oblíbenější a praktické čtečky knih a možnosti nakupovat e-knihy jednoduše online. Někteří se však zaměřují na vydávání literatury, které má kvalitní design a ilustrace, tak aby měli čtenáři stále co nabídnout.) Vznikají nejrůznější organizace, projekty akce a výzvy na podporu čtenářství.

1.2 Podpora čtenářství

Podpoře a propagaci čtenářství se u nás věnují jednotlivé organizace s vlastními projekty a kampaněmi (ať už na lokální, regionální nebo celostátní úrovni). Často zde můžeme pozorovat také vliv zahraničí, které je v mnohých případech pozitivní inspirací právě pro tuzemskou iniciativu. Výbornou ukázkou je například vznik Obecně prospěšné společnosti Celé Česko čte dětem®. Irena Kožmińska, manželka polského velvyslance v USA, zakladatelka nadace ABCXXI, přenesla do své země koncem devadesátých let myšlenku Američana Jima Trelease – autora bestselleru „The Read-Aloud Handbook“ neboli Příručka předčítání. V roce 2001 se tak v Polsku rozbíhá kampaň s názvem „Cała Polska czyta dzieciom“ (Celé Polsko čte dětem), která se i dnes stále rozvíjí. Postupně vznikají další partnerské organizace (v Litvě, na Slovensku a také u nás v České republice). Příspěvkovou organizaci Celé Česko čte dětem® založila v roce 2006 Eva Katrušáková. Za devět let své existence organizace stále roste a pomalu se dostává do povědomí veřejnosti. Když můžeme sledovat, jak z jedné malé myšlenky, která přišla z velké dálky, postupně vznikají myš-

lenky a hodnoty nové a větší, jak se její záměr stále více naplňuje a zároveň neustále rozvíjí, spatříme i obrovský význam těchto projektů, které se nesnaží působit nejen na dítě, jako objekt výchovy, ale hlavně na jejich nejbližší okolí.

Zároveň množství těchto projektů dokazuje, že literatura a kniha jako taková má v dnešním světě své pevné místo, přestože se může zdát, že je vytlačována množstvím moderních technologií dnešního „digitálního světa“. V této souvislosti bychom rádi zmínili například velice populární projekt **LiStOVáNí** – „Cyklus scénických čtení představuje každý měsíc aktuální zajímavé knihy, které se objevují na trhu. Vystoupení, ve kterém je přenášén děj knihy, jazyk autora a atmosféra dané literatury na obecnstvo, které se v čele s mladou generací ve světě oproštěném od kultury a literatury vrací zpět k tomu, co tu bylo první - knize“ (Články, © 2016).

1.2.1 Subjekty podporující čtenářství a jejich činnost

Mezi subjekty, které pořádají nejvíce aktivit na podporu čtenářství, patří knihovny, v jejichž zájmu je samozřejmě vztah „člověk – kniha“ trvale udržovat. „ČR má jednu z nejhustších sítí knihoven poskytujících veřejné služby na světě. V roce 2006 byl průměrný počet výpůjček na jednoho čtenáře 36,7“ (Čtenářství, jeho význam a podpora, 2008, s. 30). Pod **Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP)** spadá **Světový den knihy a autorských práv** (23. dubna), **Březen – měsíc čtenářů**, akce, do které se zapojí každoročně více než 400 aktivních veřejných knihoven z celé ČR. První týden tohoto měsíce probíhá také pasování prvňáčků. V rámci projektu „Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka“ zapojené třídy obdrží pro každého z nich knihu. (Tato kniha je vždy vytvořena pro účastníky projekt a není minimálně další tři roky dostupná v běžných knihkupectvích.) **Mezinárodní den dětské knihy** (2. dubna) je vyhlašován od roku 1967 a při jeho příležitosti je pořádán jeden z nejpoblárnějších projektů, který má kořeny na Moravě - **Noc s Andersenem**. K první noci v knihovně vedla zakladatelky metoda osobního vzoru v předčítání. „První noc s Andersenem proběhla v roce 2000 v uherskohradištské knihovně. Věhlas o prožité noci se šířil díky Klubu dětských knihoven SKIP. Jeho zásluhou se myšlenka hlasitého nočního předčítání lavinovitě rozvinula do mnoha knihoven, které v roce 2001 první společnou Nocí s Andersenem oslavily svátek dětské knihy v celkem 40 knihovnách. Velká již opravdu mezinárodní Noc s Andersenem proběhla v roce 2003 ve 153 knihovnách, školách, ústavech sociální péče i domech dětí.

Kouzlo společného nocování prožily na Slovensku děti v šesti knihovnách a čtyřech polských bibliotékách“ (O projektu, © 2010 - 2015).

Knihovny si svými aktivitami snaží konkurovat stále populárnějším médiím a každá z nich si vytváří strategie, jak zaujmout dle svých finanční či materiálních možností. Nedílnou součástí programů knihoven jsou často nejrůznější besedy, autorská předčítání a setkání s autory, divadelní představení, tvůrčí dílny, výstavy, soutěže, exkurze apod. Zde zbývá hodně prostoru pro kreativitu a fantazii.

Mezi další subjekty patří již výše zmiňovaná Obecně prospěšná společnost **Celé Česko čte dětem®** jejíž posláním je prostřednictvím společného čtení budovat pevné rodinné vazby. **Národní pedagogická knihovna Komenského (NPKK)**, pod kterou spadá projekt „Už jsem čtenář – kniha pro prvňáčka“, dále projekt „ČTEME SPOLU“, který podporuje čtenářskou gramotnost na praktických a speciálních školách. **Svaz českých knihkupců a nakladatelů (SČKN)** ve spolupráci se společností **Svět knihy, s. r. o.**, pořádá kampaň „Kniha – závislost na celý život“ a propagační kampaň „Rosteme s knihou“. Dále **Sdružení pro veletrhy dětské knihy** v Liberci a **Česká sekce knihy pro děti IBBY** (International Board on Books for Young People), která je součástí Mezinárodního sdružení pro dětskou knihu a propaguje dobré knihy pro děti a mládež v České republice.

1.2.2 Výběr kvalitních titulů

Orientovat se v množství vydávaných knih a vybírat kvalitní tituly nám pomáhají nejrůznější ankety a ocenění. Sukova knihovna ve spolupráci s Klubem dětských knihoven SKIP pořádá každoročně k Mezinárodnímu dni dětské knihy anketu „**Suk – čteme všichni**“, v níž se rozhoduje o nejoblíbenější knize pro děti a mládež za uplynulý rok. (Sukova knihovna, © 2011 - 2016) K dětskému čtenářství patří i ocenění **Zlatá stuha**. Tato cena je každoročně udělována tvůrcům nejlepších knih pro děti a mládež vydaných v českém jazyce a vznikla před více než 20 let. Je to jediné ocenění v České republice zaměřeno výhradně na dětskou literaturu. Knihy procházejí pečlivým výběrem porot sestavených z předních spisovatelů, výtvarných umělců a vědeckých odborníků na danou tematiku. Díky tomu je také garantem kvalitních dětských knížek. (Zlatá stuha, © 2014) Za připomenutí stojí také alternativní nakladatelství ilustrovaných knih Baobab. Toto malé nakladatelství vydává původní texty i zajímavé překlady. Spolupracuje s mladými výtvarníky a organizují činnosti zaměřené na propagaci nekomerční literatury, divadla, a pořádání dalších kulturních akcí. (Baobab, © 2016) Existuje i množství webových stránek a databáze, které nabízí uži-

vatelům na základě různých kritérií možnost zorientovat se v knižních titulech. Nejedná se o řízené kampaně a akce, ale o projekty, které se zaměřují na doporučování četby. Jde například o web **Citarny.cz** a **Databazeknih.cz**. Tipy na vhodnou dětskou literaturu, dělenou dle věkových kategorií najdeme na stránkách projektu **Rosteme s knihou**. Za zmínku stojí velice povedený web **Ctesyrad.cz**, který přehledným uspořádáním usnadňuje čtenářům výběr jednotlivých knižních titulů za pomoci pěti kategorií: Literární ceny, Statistický TOP (nejpůjčovanější a nejprodávanější knihy v České republice za poslední léta) NEJčtivější napříč žánry, Znamé osobnosti doporučují a Nová krev (začínající čeští autoři a jejich díla).

1.3 Hlasité předčítání jako budování vztahu ke knize

V devadesátých letech Jim Trelease navštívili mateřskou školu, kde se děti zeptal, kolik z nich se chce v následujícím roce naučit číst. Každá ruka bez váhání vystřelila do vzduchu, doprovázena výkřiky jako „Já už vím jak na to!“. Každé dítě, začínající školu čeká na to, až se naučí číst. Jinými slovy, máme 100 procent nadšení a touhy a zájmu v mateřské škole, ale ztratíme tři čtvrtiny potencionálních celoživotních čtenářů do doby, než jim je osmnáct let. Jakýkoliv podnik, který by byl založen na ztrátě tolika zákazníků, by ztroskotal. Je pravda, že jsou zde přirozené úbytky během dospívání (nejrušnější sociální a emocionální doba lidského života), ale co v případě, že se tento „raný“ zájem nikdy nevrátí? Když cílem školní docházky je vytvořit celoživotní čtenáře, absolventa, který i nadále bude číst a vzdělávat se i po té, co projde vzdělávacím systémem. Selhání bývá jedním z nejčastějších obvinění tohoto vzdělávacího procesu. Commissions on Reading, financovaná americkým ministerstvem školství, strávila několik let výzkumy, jak spravit tento problém. Odborníci řekli, že hlasité čtení je důležitější než pracovní listy, domácí úkol, výpisy z knih a paměťové karty. Jeden z nejlevnějších, nejjednodušších a nejstarší nástrojů učení byl povýšen jako lepší nástroj než cokoli jiného v domácnosti nebo ve třídě - a je dokonce tak jednoduchý, že žádný člověk nemusí mít maturitu, aby ho uměl použít. A jak opravdu dosáhnout, aby se člověk stal zdatným čtenářem? Jedná se o jednoduchá veršovaná poučka:

The more you read, the better you get at it;
the better you get at it, the more you like it;
and the more you like it, the more you do it.

The more you read, the more you know;
and the more you know, the smarter you grow.

(Volně přeloženo: Čím víc čteš, tím lepší čtenář jseš; čím lepší čtenář jseš, tím víc čtení zbožňuješ; a čím víc čtení zbožňuješ, tím častěji číst budeš. Čím víc čteš, tím víc znáš; a čím víc znáš, tím chytřejší vyrůstáš.“)

Jak může být něco tak jednoduchého jako čtení dítěti být tak efektivní? Slova jsou primární struktura pro učení stejně jako materiál pro stavbu domu. Existují dva efektivní způsoby, jak dostat slova do mozku člověka: buď tím, že je viděl, nebo tím, že je slyšel. Vzhledem k tomu, že trvá roky, než dítě používá oči ke čtení, nejlepším zdrojem slovní zásoby se stane ucho. To, co pošleme do ucha dítěte, se stane základem pro stavbu mozku, „domu“ dítěte. Číst dětem je potřebné ze stejného důvodu, jako na ně mluvit: uklidnění, zábava, tvorba vazeb, informování nebo vysvětlování, vzbuzení zvědavosti, inspirace. Hlasitým čtením ale také budujeme slovní zásobu, podněcujeme tvoření asociací (četba = radost), vytváříme zázemí k poznání, poskytujeme rolový model a budujeme chuť číst. (Trelease, 2013, s. 1 – 22) V rámci pozitiv hlasitého předčítání zmiňujeme důležité body zatím posledního (sedmého) vydání knihy Jima Trelease – *The read-aloud handbook* (Příručka předčítání), která zatím do českého jazyka přeložena nebyla. Jim Trelise se oblasti výchovy věnuje více než 25 let. V roce 1979 také vyšlo první vydání jeho knihy. „Několik desítek let pracoval na tom, aby se ideje o vlivu předčítání dostaly k co nejširšímu publiku. Snažil se oslovovat ty, kteří mají na děti obrovský vliv - rodiče, učitele, vychovatele. Uvědomoval si, že nejdůležitější je sdělit rodičům, kolik mohou svým dětem dát, když se pravidelné předčítání stane doma samozřejmostí, když se stane rituálem“ (Zpravodajství, 2012)

Pokud se zaměříme na tituly vhodné pro hlasité předčítání, je nutné zdůraznit, že i obsahově kvalitně napsaná kniha se vždy nemusí automaticky rovnat knize vhodné k hlasitému předčítání. Je proto potřeba volit tuto literaturu pečlivě. Přehledu a doporučení knih se Jim Trelise ve své Příručce předčítání zabývá do podrobnosti. Obsáhlý přehled nazval jako „pokladnici knih“ k hlasitému předčítání. Tituly dělí do devíti skupin: Knihy be-

ze slov, knihy s předvídatelným dějem, encyklopedie, obrázkové knihy, krátké novely, romány, poezie, antologie, pohádky a lidové příběhy. Také v rámci kampaně Celé Česko čte dětem, byl vytvořen přehled tzv. Zlatých titulů. Ke každé věkové kategorii je uvedeno hned několik knih, které byly vybrány na základě doporučení jak dětí a rodičů tak knihovníků a učitelů. Tento seznam se samozřejmě nedá chápat jako uzavřený a knihy jsou postupně doplňovány.

1.3.1 Pravidla správného předčítání

Přehled vybraných doporučení a tipů je určen všem, kteří chtějí, aby předčítání bylo opravdu efektivní. Uvádíme rady, které jsou vhodné převážně pro děti od předškolního věku. Tato doporučení dělíme na obecné rady, které lze použít i při kontaktu s dítětem, kterému pravidelně my sami předčítat nemůžeme (vhodné právě pro dobrovolníky, kteří navštěvují nejrůznější organizace, nemocnice apod.) Obecné rady dále doplňujeme o rady příbuzným, které jsou určeny pro osoby, v jejichž možnostech je předčítat dětem pravidelně. Kromě rodičů a bližších příbuzných se může jednat také o vychovatele, učitele apod.

Obecné rady pro hlasité předčítání

Doporučujeme nahlédnout do knihy dříve, než ji budeme posluchači předčítat. Číst s předstihem nám umožní dostatečně si zpracovat materiál. Máme tak možnost zkrátit či odstranit nevhodné pasáže, nebo rozvést ty, které se nám zdají zajímavé apod. Při čtení se vyhýbáme dlouhým popisným pasážím alespoň do doby, než jsou naši posluchači schopni manipulaci s nimi (záleží na fantazii a rozpětí pozornosti dítěte). Není špatně kapitolu zkrátit či úplně vynechat. Načíst si knihu předem pomáhá objevit takovéto pasáže, které si můžeme označit například tužkou na okraji stránky.

Před začátkem každého předčítání vždy knihu uvedeme. (Název knihy, jméno autora a ilustrátora apod.) Stručně autora představíme, snažíme se ho „přivést ho k životu“ stejně jako knihu. Tímto pomůžeme posluchači, aby si uvědomil, že knihy jsou psány lidskými bytostmi ne technikou a stroji. Čteme-li knihu poprvé. Bavíme se s dítětem o obálce knihy, obrázku na ní apod. („O čem si myslíš, že tato kniha bude?“) Posluchače necháme pohodlně se posadit, připravit tělo a mysl na příběh. Čteme-li příběh na pokračování, ptáme se, kde jsme minule skončili. Nálada je důležitým faktorem při poslechu. (Například autoritativní: „Tak a teď se usad' a věnuj pozornost, posad' se rovně,“ rozhodně nevytváří dobrou atmosféru pro vnímání.) Při čtení udržujeme pozornost posluchače občasnými otázkami („Co myslíš, že se stane dál?“) Pokud má dítě zájem, necháme ho na konci strany otáčet

list. Podporujeme ho v tom. Je-li knížka obrázková, je potřeba se ujistit, že na ně posluchač dobře vidí. Pamatujme, že každý ocení dobrou obrázkovou knihu, včetně teenagerů. Čteme dostatečně pomalu, aby si dítě mohlo prohlédnout obrázky v knize, aniž by se cítilo uspěchaně. Zároveň předčítáme dostatečně pomalu z důvodu, aby si posluchač byl schopen budovat mentální obrazy z toho, co právě slyšel. Dostatečně využíváme výrazů a vyjadřování. Pokud je to možné, měníme tón hlasu, aby seděl k dialogu. Upravíme tempo, aby sedělo k příběhu. V napínavé části zpomalíme, snížíme hlas apod. Je ale potřeba mít na paměti, že čtení nahlas je přirozené jen pro velmi málo lidí. Zvládat ho úspěšně a s lehkostí vyžaduje praxi. Pro zdráhajícího se posluchače nebo hodně aktivní dítě je často těžké jen tak sedět a poslouchat. Papír a pastelky mu umožní, aby jeho ruka byla zaměstnána, zatímco poslouchá (Vzpomeňme si, jak často čmáráme na papír, když telefonujeme...) Necháváme také čas na povídání po přečtení příběhu. Myšlenky, naděje, obavy a zjištění, které jsou probuzeny knihou. (Nechat je vyjít napovrch a pomoci dítěti vyrovnat se s nimi mluvenou, psanou nebo třeba i uměleckou formou.)

Rady příbuzným

Pokud chceme u dětí budovat čtenářské návyky a zároveň prohlubovat společného vztahy pomocí knihy, snažíme se vytvořit ze čtení rituál. Vyčleníme si pro příběh pravidelný čas nejméně jednou denně. Střídáme délku a námět čtení, beletrii a literaturu faktu apod. Pokud jsou kapitoly dlouhé nebo není dostatek času každý den celou kapitolu dokončit, je potřeba najít napínavý moment, kdy čtení přerušit. Pokud děti chtějí předčítat nám, je lepší zvolit jednodušší knihu, než tu, které pro ně bude složitá. Podpoříme dítě, aby četlo mladšímu sourozenci, ale ne tak, aby přebralo naši roli. Dospělý zde musí stále zůstat vzorem. Ujistíme dítě o tom, že čtení je potěšení i jindy, než při společném hlasitém předčítání. Sdílíme s ním své nadšení, ať čteme cokoli. Pokud čteme například e-knihu, je potřeba, aby dítě rozumělo tomu, že nekontrolujeme své emaily, sociální sítě apod. I když se tato rada může zdát náročná, regulujeme množství času, které dítě tráví před televizí. Pokud se dítě na televizi dívá, měly by být společně se zvukem puštěny i skryté titulky. Pro starší děti, které umí číst, ale jsou líné na to, aby titulky sledovaly, je potřeba snížit hlasitost. Využíváme-li služeb na hlídání (au-pair apod.), vždy máme v zásobě knihy pro tyto osoby. Je potřeba vysvětlit, že předčítání preferujeme před sledováním televize a souvisí s prací člověka. Pokud jde o vztah otec- syn, měl by muž věnovat svůj čas a úsilí předčítání. Drtivá většina vyučujících základních škol jsou ženy - mladí chlapi si tak často spojují čtení s ženami a školní docházkou. Bohužel, otcové často preferují hrát si se synem, než ho

vzít do knihovny. Není náhoda, školní skóre chlapců zaznamenalo dramatickému propad v posledních čtyřech desetiletích. Pokud se otec bude věnovat předčítání, může pozvednout význam knihy v očích chlapce na úroveň sportu.

Co nedělat při hlasitém předčítání

Nečteme příběhy, které se nám nelíbí, a sami si je neužijeme. Promítne se to do našeho projevu a předčítání tak ztratí svůj smysl. Nepokračujeme ve čtení knihy, jakmile je zřejmé, že to byla špatná volba. Přiznáme si svou chybu a zvolíme jinou. Ujistíme se však, že jsme jí dali „spravedlivou šanci“. Nezahlcujeme své posluchače. Zvážíme intelektuální, sociální a emocionální úroveň dítěte, a podle toho vybíráme tituly. Nevybíráme příběhy, které mnoho dětí již slyšelo nebo vidělo v televizi. Jakmile je děj zřejmý, zájem posluchače opadne. Při vybírání příběhů se vyhýbáme knihám, které mají těžké dialogy, jsou totiž složité pro hlasité čtení a poslech. Nezačínáme číst, pokud nemáme dostatek času - přestat číst po pár stranách slouží spíše ke zmaření, než stimulování zájmu dítěte o knihy. Dáváme si pozor na naši polohu při čtení. Ležet nebo být ve shrbené pozici svádí k ospalosti. Nenecháme se rozhodit otázkou během čtení, zejména od nejmenších dětí. V případě, že není zjevně pro účely rozptýlení od čtení nebo odkládá spaní, odpovíme na ni trpělivě. Neexistuje žádný časový limit pro čtení knihy, ale čas „zvědavosti dítěte“ omezen je. Podpoříme jejich zvědavost svou odpovědí a pak pokračujeme ve čtení. Nepletme si kvantitu s kvalitou. Desetiminutové čtení s naší plnou pozorností a nadšením, může v dětské mysli přetrvat daleko déle, než dvě hodiny samostatného sledování televize. Nepoužíváme knihu jako hrozbu - „Jestli si neuklidíš pokoj, nebudu ti dnes večer číst!“ Budeme-li užívat knihu jako zbraň, dítě si k ní vytvoří negativní postoj. Nesoutěžíme s televizí - pokud se dítěte zeptáme, zda chce přečíst příběh nebo televizi, většinou se rozhodnou pro to druhé. Je to jako zeptat se devítiletého dítěte, jestli si dá zeleninu nebo kus dortu. My jako dospělí můžete rozhodnout. „Televize se vypíná ve 20:30. Můžeš si vybrat, jestli chceš přečíst příběh před spaním. Pokud ne, je to v pořádku, ale žádná televize po půl deváté.“ Nedopusťme ale, aby se knihy vypadaly tak, že dítě okrádá o vysílací čas televize. (Trelease, 2013, s. 73 – 79)

2 DOBROVOLNÍK V PROJEKTU ČTEME DĚTEM

Osobnost dobrovolníka má v mnoha organizacích a projektech nezaměnitelnou roli. V nejvyšším zájmu těchto subjektů, by proto jistě mělo být, aby se ve fenoménu dobrovolnictví orientovali, snažili se mu dobře porozumět a získané poznatky následně využívali ke zkvalitnění vlastní spolupráce s dobrovolníkem.

2.1 Dobrovolnictví

V České republice v obecné rovině dobrovolnictví upravuje **zákon č. 198/2002 Sb. Zákon o dobrovolnické službě** vstoupil v platnost v roce 2003 a stal se tak prvním právním předpisem upravující statut dobrovolníka v České republice. V červnu roku 2014 nabyla platnosti novela zákona o dobrovolnické službě, upravující některého jeho části. V současné době se již připravuje nový návrh zákona o dobrovolnictví. V září roku 2015 se vláda usnesla na schválení návrhu věcného záměru zákona o dobrovolnictví, jehož cílem je vytvořit novou právní úpravu, která bude mít dopad na co nejširší oblast dobrovolnických činností, bude definovat právní postavení dobrovolníka a upraví vztahy při výkonu dobrovolnictví. „Zákon má upravit dobrovolnictví v celé jeho šíři a nahradit stávající zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, který upravuje pouze úzký výsek problematiky dobrovolnictví.“ (Služby pro veřejnost, © 2015). Nová právní úprava bude také řešit nedostatky stávající právní úpravy. Zákon o dobrovolnické službě musí projít zásadními změnami, které si vyžaduje dvanáctiletá aplikační praxe. „Klíčová podstata zákona je konsensuální vymezení termínu dobrovolnictví platného pro maximální množství dobrovolnických činností a zavedení tohoto termínu do českého právního řádu. Dobrovolnictví bude definováno jako veřejně prospěšná činnost přispívající k dosahování veřejného blaha, které je vykonáváno dobrovolníkem ze svobodné vůle, ve volném čase a bez nároku na odměnu, protislužbu či zvýhodnění. Podstatou dobrovolnictví je, aby bylo vykonáváno ve prospěch druhých a bylo přínosem pro společnost. Druhou zásadní charakteristikou dobrovolnictví je výkon bez nároku na finanční ohodnocení či právo na jakoukoli protihodnotu či výhodu. Pro úplnost bude za dobrovolnictví považována i činnost vykonávaná dobrovolníkem samostatně bez formálně definovaného vztahu. I když se při posuzování, zda půjde či nepůjde o dobrovolnictví, bude vycházet ze základních definic zákona, zákon přesto uvede konkrétní činnosti, které zejména nebudou považovány za dobrovolnictví a nebudou tedy spadat do působnosti zákona“ (Věcný záměr zákona o dobrovolnictví, 2014, s. 3).

V požadavku změny a přizpůsobení zákona tak, aby byl užitečný aktuálním potřebám a vývoji dobrovolnictví, se zrcadlí stále větší povědomí o dobrovolnictví a význam dobrovolníka v organizaci, je rozhodně správným krokem vpřed. Zároveň jde o krok více než logický, bereme-li v úvahu historické události a souvislosti. Tradice dobrovolnictví, která byla po druhé světové válce přerušena a následně znovu budována po pádu komunismu prošla a neustále prochází vývojem. Tyto změny je třeba reflektovat a reagovat na ně. My se konkrétně zaměřujeme na formální pojetí dobrovolnictví, pod které spadají veškeré dobrovolnické aktivity či projekty, které se vážou k určité organizaci. Dále se zabýváme klíčovými dimenzemi a trendy v dobrovolnictví, které nám mohou pomoci osobnosti dobrovolníka lépe porozumět.

2.1.1 Koncepce dobrovolnických aktivit

Problematiku všech druhů a dobrovolnických aktivit vzhledem k její šíři nelze postihnout jen z jednoho pohledu. Přikláníme se k názoru, že přístupy ke zkoumání dobrovolnických aktivit je možné smysluplně rozřadit do tří širokých kategorií, z jejichž perspektivy je posléze na dobrovolnictví nahlíženo.

Prvním z nich je **nezisková perspektiva**, kdy je na dobrovolnictví nahlíženo jako na neplacenou práci. Jeho vznik je vysvětlován jako reakce na institucionální prostředí. Uplatňují se zde makroekonomické teorie (vznik dobrovolnických aktivit jako reakce selhání trhu a státu.), mikroekonomické teorie (příčinou dobrovolnické angažovanosti je „ne zcela čistý altruismus“) a teorie veřejné politiky.

Perspektivou občanské společnosti je na dobrovolníky pohlíženo jako na iniciátora a nositele řešení sociálních problémů. Dobrovolnické aktivity vystupují jako nedílná součást účasti obyvatelstva na veřejném občanském životě. Teoretické reflexi původu občanského aktivizmu se věnují dva proudy – „normativistický“ a „proud sociální praxe“.

Volnočasová perspektiva je komplexním přístupem, který chce pokrýt všechny oblasti dobrovolnictví. Nahlíží na dobrovolnictví jako na způsob trávení volného času. Rozlišuje tři základní kategorie - seriózní, příležitostné a projektové volnočasové aktivity. (Frič a Pospíšilová, 2010, s. 12 - 17)

Dimenze	PERSPEKTIVA		
	Nezisková	Občanské společnosti	Volnočasová
1. Motivace	Altruistická - dobrovolnictví je darem, či pomocí pro méně šťastné.	Komunitní - zakotvena ve sdílených potřebách nutnosti řešit společné problémy	Entuziasmus – možnost získat kvalifikaci, najít sebevyjádření, uplatnit tvořivost
2. Oblast působení	Široká škála oblastí s důrazem na oblast welfare	Vzájemná podpora a kampaně i mimo welfare politiky – doprava, plánování, životní prostředí	Umění, kultura, sport a rekreace
3. Organizační kontext	Formálně strukturované, profesionalizované organizace	Asociace organizované dobrovolníky a svépomocné skupiny	Široký komplex organizací, který zahrnuje i malé komunitně založené skupiny
4. Dobrovolnická role	Rekrutace pro specifickou roli pomocníka či doplňku placeného personálu	Člen asociace, který může plnit cenou škálu rolí – od vůdčí až po operativní	Výkonný pracovník, praktik, účastník plus celá škála dalších rolí (trenér, manažer apod.)

Tabulka č. 1: *Struktura tří perspektiv nahlížení na fenomén dobrovolnictví* (Frič a Pospíšilová, 2010, s. 12)

Analytický rámec zkoumání dobrovolnictví a jeho zkoumání obsahuje strukturu šesti klíčových dimenzí a je dělen do dvou úrovní dobrovolnictví – individuální a kolektivní. **Dobrovolnická aktivita** (individuální úroveň) zahrnuje styl dobrovolnické participace, motivaci dobrovolníků a jejich sociální kapitál. Do **oblasti dobrovolnictví** (kolektivní úroveň) patří organizace dobrovolnictví a jeho kulturní rámec, dále potom společenská hodnota a podpora dobrovolnictví. (Frič a Pospíšilová, 2010, s. 31)

2.1.2 Trendy dobrovolnictví ve 21. století

Mezi trendy současných let patří nárůst tzv. znalostních (brain) dobrovolníků na úkor manuálních (brawn). Tito lidé jsou kvalifikovanější, často si svoji práci sami vybírají a kladou větší důraz na to, aby došlo k naplnění jejich očekávání, která je k dobrovolnické práci motivovala. Dále dobrovolníci mají více tendencí si vybírat, komu a kde jsou ochotni poskytnout. Jde o vzestup tzv. věcně stimulovaných (cause-driven) dobrovolníků a úpadek časově stimulovaných (time-driven) dobrovolníků. Dochází k vzestupu sobeckého dobrovolníka (chce ve zvýšené míře vědět, co dostane i co dává; začíná se podobat placenému

zaměstnanci s tím rozdílem, že nedostává mzdu) Je zde také rostoucí potřeba profesionalizovaného dobrovolnického managementu. Ten stejně jako specializovaní fundraiseři přináší zefektivnění činnosti občanských organizací.

Proaktivita mladých lidí ve výběru toho, jak naloží se svými penězi a jakým způsobem darují svůj čas. Pouhá role dobrovolníka je neoslovuje, chtějí být aktivními občany v lokálním či globálním měřítku. Spíše tedy narůstá počet mladých aktivistů a počet mladých dobrovolníků klesá.

Neustále se zvětšuje role dobrovolnictví jako továrny na komunitní sociální kapitál. Dobrovolnictví jako potřeba a příležitost poznat jeden druhého. Spojuje lidi, pomáhá jim poznávat sousedy a kolegy.

Jedním z trendů je tzv. firemní dobrovolnictví. Zaměstnanci kolektivně hledajících nové zkušenosti. Firmy pro své zaměstnance tak stále častěji vyhledávají dobrovolnické aktivity, které jim pomohou stmelit tým, zlepšit morálku, zakořenit do lokální komunity.

Dobrovolnictví dnes také čím dál více závisí na životní dráze člověka. Zájem lidí o dobrovolnictví stoupá a klesá podle toho, v jaké životní fázi se nacházejí (např. student, zaměstnanec bez závazků, rodič malých dětí, senior...)

Nastupuje „produktizace dobrovolnictví“. Tento trend je vlastně doporučovanou odpovědí občanským organizacím na všechny předcházející trendy. Občanské organizace mají z dobrovolnictví učinit součást své „marketingové strategie,“ která ho standardizuje (specifikuje potřebný objem času, délku trvání, prospěšnost apod.) a zabalí ho do přívětivého apelu na veřejnost. (Evans a Saxton, 2005 cit. podle Friče a Pospíšilové, 2010, s. 18 – 19)

Mezi **šest globálních trendů** v dobrovolnictví zahrnujeme zcela jednoznačně i významově organizační a komunitní prvky:

1. Časový stres; Dobrovolníci vyžadují, aby se organizace, pro něž pracují, chovaly flexibilně a přizpůsobovaly příležitosti k dobrovolnické práci jejich časovým možnostem.
2. Geografická variabilita definice a hodnoty dobrovolnictví; Pojem dobrovolnictví se stává frází zachycující širokou škálu aktivit, což vede k nedorozumění ohledně jeho významu a hodnoty.
3. Dobrovolnické programy se koncentrují na extrémní demografické křivky. Stále více programů se zaměřuje na vytváření příležitostí pro dobrovolnickou práci seniorů na jedné straně a mládeže na straně druhé.

4. Pluralizace přístupu k rekrutaci, zapojování a managementu dobrovolníků; dobrovolnické programy rozeznávají důležitost angažování lidí ze všech sektorů společnosti, tj. také minority a marginalizované skupiny.

5. Rozeznávání role a důležitosti reciprocity, komunity, solidarity a občanství; skutečná hodnota dobrovolnictví přesahuje samotný akt dobrovolné pomoci, proto reálný odhad hodnoty dobrovolnictví musí vzít do úvahy jeho dopad na komunitu a roli dobrovolnictví v rozvoji solidarity a občanství.

6. Role informačních technologií; hlavně internet přináší nové formy síťování a sociálních propojení, které umožňuje online dobrovolnický servis, čímž se zvyšuje dostupnost a flexibilita dobrovolnictví. (Merrill, 2006 cit. podle Friče a Pospíšilové, 2010, s. 9 – 13)

Dobrovolnictví je tedy neodmyslitelně spojeno s určitou sociální strukturou, organizací, morálkou a kulturou, které formují fenomén dobrovolnictví, dodávají mu dobovou specifčnost a určují jeho společenský význam. (Frič a Pospíšilová, 2010, s. 20)

2.2 Čtení dětem v nemocnici

Dobrovolnickou činnost Čtení dětem v nemocnici můžeme řadit mezi projektové volnočasové aktivity. Hlavním motivem dobrovolníků je entuziasmus - nadšení pro četbu a snaha zpříjemnit dětem pobyt ve zdravotnickém zařízení. Jejich činnost má oboustranný přínos, jak pro pacienta, tak například pro studenty, kteří mají možnost získat zkušenosti pro své budoucí povolání. „Dobrovolníci nejsou konkurenti zdravotnickému odbornému personálu, ale jeho pomocníky v naplňování lidských potřeb pacienta“ (Novotný a Stará, 2002, s. 9). Dobrovolník má možnost sebevyjádření a uplatnění tvořivosti v oblasti kultury – literatury, prostřednictvím práce s knihou. Čtení dětem v nemocnici v rámci kampaně „Celé Česko čte dětem“ od roku 2006. Od doby svého vzniku se rozrostla do mnoha měst v celé České republice. Více než 120 dobrovolníků chodí pravidelně předčítat. Dnes se v nemocnicích čte například v Mostě, ve Zlíně, v Opavě, v liberecké nemocnici, v Jihlavě, Plzni Ústí nad Labem, Benešově a dalších. Studenti, knihovnice, učitelé, maminky na mateřské a další zájemci tráví pravidelně několik hodin týdně s malými pacienty a pomáhají jim lépe snášet pobyt v nemocnici. Dobrovolníci přizpůsobují četbu věku dítěte. Na oddělení si nosí své vlastní oblíbené dětské knihy, (Naše aktivity, © 2014) popřípadě mohou využívat nemocniční knihovničky. To vždy záleží na domluvě a organizačním zajištění dobrovolnictví v konkrétním zařízení.

2.2.1 Projekt Čtete dětem v Krajské nemocnici T. Bati

Za první impulz pro vznik projektu považujeme rok 2009, kdy zástupkyně ředitele DDM ASTRA Zlín, paní Drahomíra Večerková, přihlásila domov dětí a mládeže do kampaně „Celé Česko čte dětem“. Stala se tak regionální koordinátorkou kampaně a ASTRA se tak začala zapojovat do projektů, které souviseli s podporou knih a čtenářství (výtvarné soutěže, příměstské tábory atd.). Posléze přišel další nápad - rozšířit tuto myšlenku dál. Projekt „**Čtete dětem pravidelně 2x týdně v nemocnici na dětském oddělení KNTB, a.s. ve Zlíně**“ byl oficiálně zahájen v roce 2012. „»Napadlo mě, že by bylo dobré číst nemocným dětem v nemocnici častěji, nejlépe pravidelně. Domluvily jsme se tedy s primářkou dětského oddělení zlínské nemocnice na dvou dnech v týdnu«, řekla zástupkyně ředitele Domu dětí a mládeže Astra Zlín, příspěvkové organizace, Draha Večerková. Největším problémem podle ní bylo najít lidi, kteří by byli ochotní do nemocnice docházet a dětem předčítat. Dobrovolníky našla mezi studenty UTB, kteří nápad přivítali s nadšením, i když číst budou chodit ve svém osobním volnu“ (Havlíková, 2012).

16. října 2012 se na dětském oddělení uskutečnilo slavnostní zahájení projektu společně s primátorem města Zlína, panem Miroslavem Adámkem a zlínským spisovatelem, panem Antonínem Bajajou. Do nemocniční knihovny bylo pro dobrovolníky pořízeno z finančního daru Společenstvo patronů a sponzorů Zlínský 5lístek cca 75 titulů vhodných pro děti a mládež. Dobrovolníci tak docházejí navštěvovat pacienty na dětské oddělení Krajské nemocnice Tomáše Bati ve Zlíně dvakrát týdně. Hodnoty a poslání projektu vycházejí ze snahy pozitivně ovlivňovat psychosociální vývoj dětí, předávat jim vědomosti a radost prostřednictvím knihy. Zároveň efektivně využít čas, který musí trávit v nemocnici.

Mezi **subjekty zapojené do projektu** patří **obecně prospěšná společnost Celé Česko čte dětem®**, z které vychází hlavní myšlenka projektu. Dále potom Dům dětí a mládeže **ASTRA Zlín**, příspěvková organizace, která na tuto myšlenku navázala a spadá pod vedení projektu. Nedílnou součástí je také **Společenstvo patronů a sponzorů Zlínský 5lístek**, které zajišťuje projektu finanční podpora a morální podporu. Místem realizace projektu je **Nemocnice Tomáše Bati a. s., Zlín**. Dobrovolníci projektu patří převážně pod **Ústav pedagogických věd** Fakulty humanitních studií UTB ve Zlíně, dalším ze zapojených subjektů je **Městské divadlo Zlín**, se kterým projekt navázal spolupráci v roce 2015. Obecně prospěšná společnost Celé Česko čte dětem® byla založena 10. května 2006 Mgr. Evou Katrušákovou. Již devátým rokem úspěšně realizuje stejnojmennou celostátní kam-

paň v České republice. Organizace nabízí řadu obecně prospěšných aktivit. Jako jsou popularizace hlasitého čtení dětem a mládeži v ČR a podpora širšího přístupu dětí a mládeže ke kulturním statkům. Napomáhání správnému psychickému a emocionálnímu vývoji dětí a mládeže, získávání vhodných charakterových vlastností. Dále organizace iniciuje vzdělávací a naučně zábavné programy pro děti a mládež ve školách a jiných výchovně-vzdělávacích institucích. Podporuje akce veřejného čtení. Podporuje vydavatelskou a nakladatelská činnosti, pořádání odborných kurzů, školení apod. Většina projektů a kampaní v ČR týkajících se podpory čtenářství se zaměřuje hlavně na podporu čtení dětmi samými. Kampaň Celé Česko čte dětem je však originální tím, že její aktivity na podporu čtenářství u dětí jsou zaměřeny hlavně na dospělou populaci. Směřuje k rodině jako k jádru nejranějších návyků, mezi které patří i společné čtení. Výsledkem je stále rostoucí počet knihoven, škol a dalších institucí, které se do kampaně zapojily, stále silnější základna dobrovolníků a regionálních koordinátorů. (Výroční zpráva, 2012, s. 3 – 4) Kampaň probíhá pod záštitou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Ministerstva kultury ČR, Národní knihovny ČR a Dětského fondu OSN UNICEF. Od roku 2006 měl osobní záštitu nad kampaní pan Václav Havel. Hrdinou kampaně Celé Česko čte dětem® je dítě, nikoliv kniha. Tady se neříká „Jdi a čti si!“, ale „Pojď, budu ti číst.“ (O nás, 2014, s. 1) - v tomto duchu tohoto motto se tak zapojil i Dům dětí a mládeže ASTRA.

Příspěvková organizace DDM ASTRA je školské zařízení pro zájmové vzdělávání. Činnost realizuje v době mimo vyučování, ve volných dnech a v době svátků zejména v oblastech vzdělávacích, poznávacích, rekreačních, systematických i jednorázových aktivitách směřujících k účelnému naplnění volného času dětí a mládeže. Ve více zájmových útvarech ve Zlíně pracuje každoročně více než 1500 dětí a mladých lidí. Stala se také zázemím pro čtení v nemocnici. Spadá pod ni koordinační část projektu. Projekt je realizován na dětském oddělení Krajské nemocnice Tomáše Bati ve Zlíně. Oddělení poskytuje péči prakticky v celém rozsahu od problematiky interní přes chirurgickou a dalších oborů. Pouze děti vyžadující resuscitační péči jsou hospitalizovány v anesteziologicko-resuscitačním oddělení (ARO) a děti s infekčními chorobami na infekčním oddělení. V rámci projektu dobrovolníci navštěvují Oddělení větších dětí, které se nachází v budově porodnice ve 3. patře 31 budovy.

Aktivity a výstupy projektu Čtení dětem můžeme rozdělit do tří částí. První, hlavní aktivitou je **pravidelná dobrovolnická činnost** v nemocnici, následují **pravidelné akce**, které jsou pořádány každoročně při zvláštních příležitostech, jako je předávání nových

knih apod. V rámci těchto akcí je možné společně si připomenout hlavní myšlenky projektu, na chvíli se zastavit a mít radost ze společné spolupráce. Poslední částí jsou potom jednorázové akce, které byly v rámci projektu pořádány. V příloze č. 5 naleznete přehled vybraných fotografií ze všech aktivit, které doposud proběhly.

Pravidelná dobrovolnická činnost:

Dobrovolníci – **Kamarádi zlínského 5lístku**, přichází na dětské oddělení kromě období letních prázdnin a vánočních svátků vždy dvakrát v týdnu – v pondělí a čtvrtek od 13 hodin. Pro výběr knih mohou využít vlastní knihovnu v nemocnici (dnes cca 80 titulů pro dětského čtenáře). Krom knih obsahuje další materiály, hry, psací potřeby, které dobrovolník může dle svých potřeb využívat také. Zároveň dobrovolník využívá „kroniku Čteme dětem“ kam se zaznamenávají návštěvy nemocnice. Společně s malým pacientem nebo sám zapisují údaje o tom, která kniha se daný den předčítala, jejího autora, datum a jméno dobrovolníka, jež knihu předčítal. Nově od listopadu 2015 navštěvují děti jednou v měsíci herci Městského divadla ve Zlíně a to společně dobrovolníky. Tato spolupráce je velkým přínosem pro všechny její účastníky.

Pravidelné akce:

V rámci posledního pravidelného čtení v roce se vždy koncem prosince koná **Malá vánoční slavnost**, která je příjemným zakončením „dobrovolnického roku“ v nemocnici. Ta je spojena s předáváním dárků dětem a návštěvou zajímavých osobností. V předvánočním čase hosté dětem předčítají z knih, zpívají se koledy nebo si společně s nimi povídají. Děti dostávají pravidelně nadílku v podobě knížek, které jim věnuje Společenstvo patronů

V rámci oslav Mezinárodního dne dětí (1. červen) organizuje projekt akcí **Čtení s VIP osobností**. Konec měsíce května je ve Zlíně pravidelně spojovaný se začátkem Mezinárodního filmového festivalu pro děti a mládež, což je skvělá příležitost pozvat některé z nich na dětské oddělení. „Dětem podobné akce zpestří pobyt v nemocnici, proto je vítáme. Konkrétně čtení je tady oblíbené, i když zde pokaždé nejsou známí herci...“ sdělila primárka dětského oddělení KNTB Lucie Svitálková“ (Zlínský deník, 2013).

Jednorázové akce:

Koncem roku 2013 zorganizoval DDM ASTRA ve spolupráci se studenty UTB ve Zlíně akci „**Daruj pod vánoční strom knihu svému kamarádovi**“. Knihy mohli dárce odevzdávat po dobu 14 dní v univerzitní knihovně a před hokejovým utkáním Hockey Teamu UTB Zlín a PAN Europe Bratislava ve středu 4. prosince 2013 na Zimním stadionu Luďka Čajky ve Zlíně. Část darovaných knih byla předána do vybraných dětských ordinací. Další tituly putovaly přímo do rukou dětem. V rámci akce **Vánoční strom splněných přání** (20. 12. 2013) je na náměstí Míru ve Zlíně předali hokejisté univerzitního týmu. „Děti, které si vybraly knihu blízkou svému srdíčku, si pak mohly poslechnout u Jesliček čtení s Andělem - biblický příběh O narození děťátka. Tady dostaly na památku krásnou záložku“ (Večerková, 2013).

V rámci projektu byl také pořádán **vzdělávací seminář pro dobrovolníky**, kdy cílem realizovaného semináře „Dobrovolníci v projektu Čtete dětem pravidelně na dětském oddělení v Krajské nemocnici T. Bati, a.s. ve Zlíně“ bylo vyškolit dobrovolníky, kteří budou dětem v nemocnicích pravidelně předčítat. Seminář, který se uskutečnil 27. 11. 2013, spoluorganizoval Ústav zdravotnických věd a Ústav pedagogických věd FHS UTB ve Zlíně, organizace Celé Česko čte dětem® a Zlínský 5lístek. Hlavním organizátorem semináře byl DDM ASTRA Zlín, příspěvková organizace. Cílem semináře bylo připravit studenty na dobrovolnictví, rozšířit jejich znalosti a kompetence. Byl rozdělen do pěti bloků:

1. Představení organizace Celé Česko čte dětem® (Monika Škanderová)
2. Oblast rétoriky a mluveného projevu (Luděk Randár, herec Městského divadla Zlín)
3. Psychologie dítěte v nemocničním prostředí (Mgr. Zlatica Dorková, Ph.D.)
4. Herní terapie (Mgr. Hana Medvedová)
5. Literatura pro děti a mládež, jak pracovat s příběhem (Mgr. Eliška Suchánková, Ph.D. a Mgr. Karla Hrbáčková, Ph.D.)

V roce 2015 to potom byl **Zlínský maraton ve čtení**. „Šest hodin nepřetržitého čtení a 94 předčítajících - tak vypadal první zlínský maraton ve čtení. Akce se uskutečnila v pondělí 1. června 2015 u příležitosti konání 55. Zlín Film Festivalu 2015“ (Tiskové zprávy, 2015). Maraton ve čtení, první ve Zlíně, na Moravě, v České republice a ve světě vůbec, se pod záštitou primátora statutárního města Zlína MUDr. Miroslava Adámka, dále pak VIP hostů Zlín Film Festivalu 2015, osobností města Zlína, herců Městského divadla ve Zlíně,

žáků Základní školy Zlín, Komenského II., studentů Gymnázia a Jazykové školy Zlín, náměstí T.G.Masaryka, paní primářky MUDr. Lucie Svitálkové, lékařů a sester dětského oddělení Krajské nemocnice T.Bati, a.s. ve Zlíně a v neposlední řadě studentů a posluchačů Univerzity Tomáše Bati Zlín – Kamarádů Zlínského 5lístku. Akce byla slavnostně odstartována v 9:15 na nádvoří zlínského zámku. Četlo se z knihy Mach a Šebestová Miloše Macourka.

2.3 Dobrovolník a koordinátor ve společném projektu

Na managementu dobrovolnického programu se podílejí garant programu (osoba odpovědná za program vedení nemocnice), koordinátor dobrovolníků a kontaktní osoby (zaměstnanci oddělení, kteří spolupracují s dobrovolníky). U malých programů vykonává obě funkce garanta i koordinátora dobrovolníků jedna osoba. Dobrovolnický program má být srozumitelný, s jasně definovanými cíli a mantinely. Pro úspěšnou realizaci by vstupu dobrovolníků do nemocnice měla předcházet tzv. **přípravná fáze**. Jde o mapování potřeb nemocnice, vytipování vhodného oddělení, definování předběžných cílů programu a náplně práce dobrovolníka, hledání vhodných partnerů, jednání s vedením nemocnice apod. Pokud je přípravná fáze úspěšná, následuje etapa vlastní realizace programu, která se dělí na získávání, výcvik dobrovolníků, samotné zahájení dobrovolnické činnosti, supervizi dobrovolníků motivování dobrovolníků, vyhodnocování programu, případné ukončení spolupráce s dobrovolníky. (Novotný a Stará, 2002, s. 12 – 18)

2.3.1 Role dobrovolníka v projektu Čteme dětem

Dobrovolník přichází do nemocnice jako někdo nový, pro pacienta neznámý. V rámci jednoho, či několika setkání nemá možnost v dlouhodobém měřítku výchovně působit na pacienta, na chvíli se ale stává nositelem pozitivních emocí, které jsou spojeny knihou, závisí na něm, jaký prožitek si ze společně strávených chvil dítě odnáší. U nejmenších dětí, které jsou ještě v tzv. předčtenářské etapě je jejich role ještě větší. „Předčítatel má kromě zvládnutí srozumitelného a plynulého čtení i další odpovědnost. Je prostředníkem mezi spisovatelem a dítětem. Když dítě ještě neumí číst, tak se k němu žádný tištěný literární text nedostane jinak než naším přečítáním. A přímý kontakt s předčítatelem je navíc pro malé dítě ničím nenahraditelný. Vzniká v něm citový vztah ke čtoucí osobě i ke knihám“ (Lacinová, 2010, s. 18). Klíčové kompetence definujeme jako „univerzální, specificky strukturované a v praxi využívané soubory znalostí, dovedností, postojů a dal-

ších motivů chování a jednání. Mají potenciál uplatnění v různých kontextech, otevírají možnosti k řešení problémů a nečekaných situací v průběhu celého života.“ (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s. 124). Z pohledu psychologie jsou kompetence takové vlastnosti osobnosti (zejména však schopnosti a jim odpovídající vědomosti a dovednosti), které ve svém komplexu umožňují jejich nositeli úspěšně vykonávat náročnou činnost tím zastávat více pracovních a sociálních pozic a rolí v průběhu své životní cesty. To vše i v nepředvídatelných podmínkách a případě řešení obtížných problémů. Kompetence můžeme tedy chápat jako jedinečnou schopnost člověka úspěšně jednat a dále rozvíjet svůj potenciál na základě integrovaného souboru vlastních zdrojů, a to v konkrétním kontextu různých úkolů, činností a životních situací, spojenou s možností a motivací rozhodovat a nést za svá rozhodnutí zodpovědnost. (Průcha a Veteška, 2014, s. 158) Jako obecné předpoklady a dovednosti pracovníka pomáhající profese jsou uváděny **přitažlivost, důvěryhodnost a komunikační dovednosti**. Pro dobrovolnický projekt je pro nás klíčová důvěryhodnost, která obsahuje složku diskrétnosti, spolehlivosti a porozumění. Dále potom komunikační dovednosti, které jsou základním prostředkem k tomu, aby dobrovolník mohl navázat vztah s pacientem. Čtyři základní dovednosti v oblasti komunikace jsou fyzická přítomnost, naslouchání, empatii a analýzu klientových prožitků. (Matoušek, 2013, s. 50 – 52) Dále za důležité kompetence považujeme také úctu ke klientovi, otevřenost, schopnost navazovat interpersonální vztahy, trpělivost, vlídnost, autenticitu, respekt k morálním normám a etickým pravidlům, tvořivost. V případě předčítání dětem uvádíme také specifický předpoklad, kterým je obliba knih, popř. „láska k četbě“.

V návaznosti na výše zmíněnou oblast kompetencí dobrovolníka je potřeba říct, že přes veškeré výčty kompetencí či osobnostních vlastností, nikdo nemůže od dobrovolníka žádat a očekávat dokonalost. Každý z nás má své slabé a silné stránky a často záleží na tom, jak s nimi naložíme. Jednou z nejdůležitějších – klíčových kompetencí v našem případě jsou kompetence, které se váží ke komunikačním dovednostem. Ty dobrovolník využívá jak při samotném kontaktu s dítětem, koordinátorem i personálu nemocnice, kde dobrovolnickou činnost vykonává. Na chvíli se tak stává součástí dětského oddělení. Schopnost „domluvit se“ efektivně tedy využívá dobrovolník dávno před tím, než se oficiálně dobrovolníkem vůbec stane. Společně s koordinátorem si ujasňují jak pravidla, tak svá očekávání a představy od celého projektu. Co se týče o samotné komunikaci v nemocnici s pacienty, nejde jen o to „mít rád“ děti. Musí si k druhému najít cestu ať už mu je 6 nebo 15

let. Nebát se nových situací. Umění překonat ostych (obou stran) a umění naslouchat. Dobrovolník má být pro dítě také jistým vzorem.

2.3.2 Role koordinátora v projektu Čteme dětem

Koordinátor nese odpovědnost za dobrovolnický program. Mezi jeho úkoly patří nábor a výběr dobrovolníků, příprava jejich výcviku, náplň práce a motivace dobrovolníků, spolupráce s kontaktními osobami organizace. Koordinátor funguje jako kontaktní osoba pro dobrovolníky. Připravuje smlouvy s dobrovolníky a vede jejich databáze, zajišťuje supervize. Dále připravuje podklady pro vyhodnocování programu. (Novotný a Stará, 2002, s. 13) „Měl by to být člověk, který zná dobře projekt, je dobrým pedagogem i psychologem, je odborníkem v dané oblasti a umí poradit, je dobrým organizátorem, je otevřený a umí navodit přátelskou atmosféru, je důsledný a spravedlivý, umí zajistit přiměřenou technickou podporu. Jeho hlavním úkolem je organizovat práci tak, aby každý snadno a jednoznačně chápal, co se od něj i od ostatních žádá a očekává. (Dobrovolníci v neziskových organizacích, 2001, s. 21). „Koordinaci dobrovolné činnosti se může věnovat jako placený zaměstnanec, tak dobrovolník a na kvalitu jeho práce jsou v tom případě kladeny v podstatě podobné nároky jako na zaměstnance. Rozdíl je v tom jakou a jak rozsáhlou dobrovolnou činnost organizuje“ (Tošner a Sozanská, 2006, s. 69 - 70).

Koordinátor projektu Čteme dětem ve zlínské nemocnici je klíčovou postavou dobrovolnického managementu. Má na starosti komunikaci s vedením oddělení nemocnice, na kterém projekt probíhá, je ve spojení s kontaktní osobou nemocnice (vrchní sestra oddělení). Zajišťuje jak výběr, přípravu a řízení dobrovolníka tak průběh celého projektu. Věnuje se přípravě a organizaci dalších akcí a činností, které jsou v rámci projektu pořádány (slavnostní setkání, akce). Informuje dobrovolníky o změnách či novinkách, řeší případné problémy. Poskytuje informace zájemcům o dobrovolnictví. Získává sponzory (fundraising). Zajišťuje propagaci projektu (vztahy s médii – online i offline komunikaci, vztahy s dalšími organizacemi, městem apod.)

„Získávání, výběr, výcvik a podpora motivace dobrovolníků je nepřetržitý stále se opakující proces. Dobrovolníci přicházejí a odcházejí častěji než zaměstnanci. V programech postavených převážně na studentech je nezbytné, aby harmonogram práce s nimi respektoval akademický rok“ (Tošner a Sozanská, 2006, s. 77). Zde se může projevit kreativita jednotlivých koordinátorů, kteří sami musí vyhodnotit a zvolit způsob k vyhledání vhodných kandidátů na dobrovolnickou činnost. Záleží také na tom, pro jaký účel dobrovolníky shá-

níme (jednorázová či opakovaná spolupráce apod.) Obecně je doporučováno kombinovat různé strategie získávání dobrovolníků. „Časem se začnou dobrovolníci hlásit sami, až začne působit nejsilnější propagace – ta „od úst k ústům“, kdy si lidé budou sdělovat zkušenosti a zážitky z dobrovolné činnosti“ (Matoušek, 2013, s. 69). Z praxe v projektu Čteme dětem ve zlínské nemocnici, se jako efektivní zdroj pro získávání dobrovolníků a propagaci osvědčily „osobní kontakty, tedy ústní doporučení již aktivních dobrovolníků, kteří dál šíří myšlenku tohoto projektu. Mezi další používané formy získávání dobrovolníků patří oslovení vysokých škol, letáky a plakáty v tištěné formě i „vyvěšené“ online na internetu, dnes převážně na sociálních sítích. V rámci propagace je využíváno sociálních sítí a spolupráce s redakcemi zlínských novin, deníků apod.

Stejně jako strategie získávání dobrovolníků i systém jejich výběru a přípravy závisí na konkrétním druhu aktivity, kterou bude v rámci své činnosti vykonávat. Jde o to, aby daná příprava byla vyvážená. Dostatečně dlouhá, ne však zdlouhavá (přehnaně demotivující). Dobrovolník by díky ní měl být vybaven co nejpraktičtějším souborem informací a seznámen s případnými riziky, která tato činnost přináší. Zároveň by měl být obeznámen s tím, jak tyto vzniklé situace řešit, na koho se obrátit apod. Při přípravě dobrovolnického programu bychom si měli být schopni odpovědět na následující otázky:

1. Co potřebuje dobrovolník vědět o organizaci (struktura, poslání, zásadách), aby byl schopen vykonávat svou činnost dobře a v souladu se zájmy organizace?
2. Jaké krizové situace mohou při jeho činnosti potkat?
3. Jaká rizika může přinášet dobrovolnická činnost?
4. Jaké záruky či reference požadovat od dobrovolníka?
5. Jak dalece chceme, aby pracovníci organizace, kteří budou mít dobrovolníky na starosti, a dobrovolníci navzájem během přípravy seznámili.
6. Jak chceme pracovat s motivací dobrovolníků během přípravy.
7. S jakou cílovou skupinou dobrovolníků pracujeme a jak dlouhá příprava je pro ně motivující/demotivující? (Matoušek, 2013, s. 69 – 70)

„K faktorům udržujícím motivaci dobrovolníků patří příjemná atmosféra v organizaci, dobře fungující management dobrovolníků, jasná a jednoduchá pravidla fungování dobrovolníků, jasné signály ze strany zaměstnanců i klientů, že činnost dobrovolníků je smysluplná a vítaná. Zřetelná shoda mezi deklarovanými cíli, posláním a smyslem dobrovolnické

činnosti v daném zařízení a praxí dobrovolnické činnosti tamtéž; jasná dohoda s dobrovolníkem, v níž je přesně stanoveno, jaké činnosti se dobrovolník věnuje, její rozsah, časové vymezení, podmínky zániku dohody." (Matoušek, 2013, s. 72). Dobrovolníci nejsou za svou činnost odměňováni finančně, nicméně jim přináší spoustu jiných zisků. Měli bychom jim dávat najevo, že jsou pro nás i pro organizaci ve které působí důležití. K zásadám oceňování dobrovolníků patří vyjadřování vděčnosti, užití různých forem poděkování, upřímnost, vyjádření spokojenosti nejen s odvedenou prací, ale i s člověkem, poděkování má být v souladu s výsledky - používání stejné nebo podobné odměny za stejné výsledky, věnování zvýšené pozornosti výsledkům, jichž si dobrovolník považuje. Neméně důležitý je širší rejstřík druhů ocenění a přihlídnutí k osobnosti dobrovolníka. Pamatujme, že co udělá radost jednomu, může být pro druhého znejišťující, zavazující či stresující. (Ochman a Jordan, 1997 cit. podle Matouška, 2013, s. 72 – 73)

3 EVALUACE DOBROVOLNICTVÍ V NEMOCNICI

Dobrovolníci netvoří peníze, ale zvyšují hodnotu nemocnice.

Rozvoj dobrovolnických programů ve zdravotnických zařízeních v České republice iniciovalo v roce 1999 Národní dobrovolnické centrum Hestia. (Pilotním programem se stal dobrovolnický program ve Fakultní nemocnici v Motole). Metodický rámec potřebný pro konkrétní fungování dobrovolníků však vznikal od počátku z iniciativy zdravotníků uvnitř nemocnic. V současné době si již dobrovolnické programy ve zdravotnických zařízeních organizují a řídí samy nemocnice nebo na programu spolupracují s místní nestátní neziskovou organizací. (Management dobrovolnictví, © 2016) „Při současném stále se zvyšujícím počtu moderních vyšetřovacích a léčebných technik a technologií v nemocnicích nabývá na významu schopnost udržet s pacientem osobní lidský kontakt při zachování jeho soukromí a udržení kontaktů se "světem zdraví" Dobrým cílem je vytvoření dlouhodobého, funkčního systému dobrovolnictví, který nenarušuje léčebný provoz v nemocnicích a zároveň vhodně doplňuje práci odborného personálu tam, kde je to možné. Tím se postupně stává součástí komplexní péče o pacienty“ (Novotný a Stará 2002, s. 8 – 10). Při organizaci dobrovolnictví jde také o to, aby se podařilo udržet nadšení a spontaneitu dobrovolníků a zároveň vše zorganizovat tak, aby se na dobrovolníkovu pomoc mohl příjemce (nemocnice a konkrétně pacienti) spolehnout. „Dobrovolnické programy přispívají ke zvyšování úrovně kvality poskytované zdravotní péče. Bezpečné zapojení „laických lidských zdrojů“ v profesionálně strukturovaném nemocničním prostředí vyžaduje dobře a odborně nastavené mantinely“ (Česko, 2009, s. 102). Podmínky pro bezpečnou realizaci programu v nemocnici by se daly rozdělit do několika částí (definice a naplnění základních principů realizace programu, porozumění základním principům dobrovolnictví, zajištění informační, organizační, personální a finanční složky, zvolení vhodné náplně dobrovolnických činností, zajištění bezpečného vstupu dobrovolníka do nemocnice a k pacientovi, vymezení role jednotlivých účastníků programu). Jednou z nejdůležitějších složek je následná evaluace dobrovolnického programu. (Česko, 2009, s. 102) Ta může do velké míry přispět k profesionalizaci a efektivitě daného programu.

3.1 Typy evaluace

Z pohledu toho, kdo evaluaci provádí lze rozlišit dva základní typy evaluace: **Interní evaluace**, která by měla být nastavena jako základní proces, jelikož tento typ evaluace je nejhodnotnější pro rozvoj a efektivitu dobrovolnického programu. Na starosti ji má realizační tým programu – za sběr dat a podklady pro evaluace zodpovídá jeho koordinátor. **Externí evaluace** hodnotí program zvenčí. „Z hlediska dobrovolnického programu ve zdravotnických zařízeních se tento typ evaluace může uplatnit při porovnání dobrovolnických programů mezi různými organizacemi a může tak mít pozitivní motivační charakter“ (Česko, 2011, s. 35). Z pohledu načasování a způsobu provádění lze rozlišit následující dva typy evaluace: **Průběžná evaluace**, která slouží k průběžné kontrole programu a sledování jeho vývoje. Koordinátorům, přináší cenné informace o smysluplnosti vynakládané práce, energie a peněz. **Hlubková evaluace**, která přichází vždy po určitém časovém období a poskytuje podklady pro důležitá rozhodnutí, která souvisí s nastavením celého programu. Oba tyto typy evaluace jsou důležité a měly by být využívány souběžně, přičemž data pro průběžnou evaluaci jsou zároveň důležitými evaluačními zdroji i pro evaluaci hloubkovou. „Dobře nastavený dobrovolnický program by měl využívat všech čtyř výše zmíněných forem evaluace, přičemž průběžné i hloubkové evaluační šetření by mělo sloužit v první řadě jako forma interní evaluace. Základní optimální kombinace pro evaluaci dobrovolnického programu je interní evaluace prováděná v průběžném i hloubkovém režimu, která může být doplněna o externí evaluační pohled“ (Česko, 2011, s. 35). Evaluace by měla přinášet odpovědi na otázky kvalitativní (např. Je program vnímán jako smysluplný?), kvantitativní (např. Kolik dobrovolníků se zapojilo do programu?), finanční (např. Kolik prostředků bylo použito?) a také strategické (např. Co jsou největší překážky rozvoje programu?). (Novotný a Stará, 2002, s. 26 – 27)

3.2 Metodika evaluace ve zdravotnických zařízeních

Hlavním pilířem metodiky evaluace ve zdravotnických zařízeních pro komplexní zhodnocení dobrovolnického programu, která je výstupem z projektu kvality dobrovolnických služeb a bezpečnosti pacientů 2009 zadaným Ministerstvem zdravotnictví ČR, je definování evaluačních **oblastí a podoblastí kvality, kritérií a indikátorů**.

Oblasti a podoblasti kvality jsou charakterizovány **třemi podoblastmi** (odrážející náplň a funkci programu), které jsou následně rozpracovány do **sady kritérií a sady indikátorů**.

Oblast kvality	Podoblast kvality
I. Management dobrovolníků	- Vstupní síto - Vstupní příprava - Průběžné učení
II. Vlastní dobrovolnická činnost	- Motivace - Přínos dobrovolnické činnosti - Závazek dobrovolníka
III. Kontaktní funkce personálu	- Příprava pracoviště - Spolupráce personálu s dobrovolníky - Specifické zaškolení
IV. Činnost realizačního týmu	- Organizace a řízení - Komunikace - Účinnost supervizní podpory

Tabulka 2: *Oblasti a podoblasti kvality dobrovolnického programu*

V oblasti **managementu dobrovolníků** by měly být zhodnoceny všechny činnosti, které souvisejí s příchodem a přípravou dobrovolníků pro jeho optimální působení v nemocnici. Tato oblast se zaměřuje na činnost koordinátora, propagaci a medializaci programu, přiměřenost a kvalitu náborových aktivit, zda nastavený systém výběru dobrovolníků plní funkci rozpoznání vhodných dobrovolníků, rozpoznání rizikových faktorů u potencionálních dobrovolníků apod. Dále na využívání nástrojů, které má koordinátor k dispozici, zda dobrovolník v rámci této přípravy dostává všechny potřebné informace či má možnost získat potřebné dovednosti. Zda dochází k vyjasnění společných očekávání dobrovolníků a organizace a nakolik vstupní příprava motivuje dobrovolníka se dále vzdělávat a absolvovat nadstavbové aktivity. Nakolik proces průběžného učení dobrovolníků posiluje vlastní iniciativu a motivaci k další činnosti, zda a nakolik se dobrovolníkům otevírají nové úhly pohledu a nakolik využívají možností a nabídky koordinačního centra k zužitkování zkušeností z vlastní činnosti k osobnímu rozvoji a následnému zlepšení ve své činnosti.

Oblast **vlastní dobrovolnické činnosti** je věnována aspektům, které s přímou dobrovolnickou činností souvisejí a jejím efektem. Zabývá se rizikovými faktory a tomu, jak

jsou ošetřeny. Jaký význam přikládají dobrovolníci vlastní činnosti, jak se tento faktor projevuje v jejich aktivitě a nakolik jsou dobrovolníci v souladu s cíli programu. Zaměřuje se na žádanost dobrovolnického programu na jednotlivých odděleních nemocnice, kolik pacientů se dostane během hospitalizace s dobrovolníky do kontaktu, jak vnímají dobrovolníci reakce na svou činnost a na atmosféru a vztahy na pracovišti. Věnuje se spolehlivost dobrovolníka, vytrvalosti a délce dobrovolnické služby, a míře zátěže, kterou činnost přináší.

Oblast **kontaktní funkce** je spojena s rolí personálu na pracovišti, kam dobrovolníci docházejí. Zaměřuje se na míru informovanosti a porozumění smyslu dobrovolnického programu ze strany personálu, přípravu vhodných podmínek na pracovišti, vědomí možných rizikových situací a výběr vhodných pacientů pro zapojení do dobrovolnické činnosti. Sleduje, zda je dobrovolník ze strany dostatečně informován a respektován. Zda je původní návrh typů dobrovolnických aktivit aktualizován dle potřeb klientů. Věnuje se angažovanosti personálu v zaškolení dobrovolníků, zájmu dobrovolníků o specializované školení a jeho promítání do kvality provádění dobrovolnické činnosti a jak dobrovolníci školení hodnotí z hlediska obsahu a kvality.

Oblast **činnost realizačního týmu** hodnotí celkový systém řízení dobrovolnictví. Zjišťuje se, jaké je místo dobrovolnického programu v organizační struktuře nemocnice, jak je nastavena jeho organizace a koordinace, kompetence, pravomoci a zodpovědnosti klíčových osob, personální a materiální zajištění programu. Je hodnocena komunikace mezi zastoupenými stranami, jak funguje výměna informací, informovaností pacientů a rodinných příslušníků o nabízeném programu, informovanost veřejnosti a jakým způsobem realizační tým pracuje s evaluačními daty a výstupy. Dále se potom zaměřuje na účinnost supervize, poskytování pomoci při řešení problémů a oceňování dobrovolníků. (Česko, 2011, s. 38 – 40)

3.2.1 Evaluační nástroje

Nástroje pro hodnocení dobrovolnického programu svým obsahem vypovídají a vztahují se ke kvalitě dané oblasti a toho, co hodnotíme. Dle charakteru je můžeme dělit na **číselné údaje, dotazníky a zápisy**.

Číselné údaje eviduje zpravidla koordinátor dobrovolníků. Měly by zahrnovat údaje o vstupních rozhovorech s uchazeči o dobrovolnictví, počet registrovaných dobrovolníků k určitému datu a počet dobrovolníků, kteří ukončili svou činnost k určitému datu. Evidovat „výkonnost“ dobrovolníků (délka činnosti, počet hodin a počet návštěv). Počty kontak-

tovaných a do programu zapojených pacientů, průměrnou délku dobrovolnické služby na jednoho dobrovolníka, počet absolventů úvodních a specializovaných školení dobrovolníků, počet oddělení nemocnice zapojených do dobrovolnického programu k určitému datu. Počet plánovaných, realizovaných a nerealizovaných dobrovolnických aktivit. Celkový počet supervizních setkání, celkový a průměrný počet dobrovolníků na supervizích. Evaluační nástroje pro získání všech těchto dat jsou následující formuláře: **databáze dobrovolníků** (vycházející z registračních karet dobrovolníka a podepsaných smluv) **databáze pracovišť** (vychází z vyplněných zakázkových listů). **Docházkové listy** pro pravidelnou činnost a **prezenční listy** ze školení a nadstavbových aktivit. (Česko, 2011, s. 41 – 42)

Dotazníky se dají využít jak v případě průběžné tak hloubkové evaluace. Pro potřeby průběžné evaluace slouží dotazníky o kvalitě vstupního, specializovaného školení a dotazníky pro odcházející dobrovolníky. V případě hloubkové evaluace se pracuje s dotazníky pro všechny zúčastněné strany dobrovolnického programu (dobrovolník, koordinátor, personál, kontaktní osoba apod.)

Ucelené **zápisy** nám mohou poskytnout cenné kvalitativní údaje. Jedná se například o tematické zápisy ze supervizí dobrovolníků, obsahové agendy setkávání realizačního týmu apod. „Jako zdroje informací pro vypracování evaluace mohou dále sloužit například podněty, připomínky, nápady a kritika ze strany pacientů a jejich blízkých, dobrovolníků i zaměstnanců nemocnice“ (Novotný a Stará, 2002, s. 27).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGICKÝ POSTUP

Existuje velké množství aspektů, které dobrovolnictví přímo či nepřímo ovlivňují. Velice častým tématem je zde otázka motivace dobrovolníků, prostředí, kde dobrovolnická činnost probíhá, vzájemná komunikace a vztahy mezi všemi účastníky dobrovolnického programu a v neposlední řadě zaměření a náplň dobrovolnické činnosti. To všechno jsou oblasti, jejichž bližší poznání zhodnocení nám poskytuje informace o možných rizicích či rezervách projektu a v důsledku nám může pomoci ke zkvalitnění dobrovolnické činnosti. Obecným cílem výzkumu je zjištění názorů účastníků projektu a dosavadních zkušeností s dobrovolnickou činností. Získané údaje budou sloužit jako podklad pro zkvalitnění a další směřování dobrovolnického projektu.

4.1 Výzkumný problém

Pro účel práce byl stanoven deskriptivní neboli popisný výzkumný problém. Budeme se věnovat hodnocení dobrovolnického projektu „Čteme dětem v Krajské nemocnici T. Bati“ jeho účastníky. Tento projekt probíhá na dětském oddělení krajské nemocnice od poloviny roku 2012. Vzhledem k tomu, že nejde o rozsáhlý typ dobrovolnického projektu a celá jeho realizace funguje pouze na dobrovolnické bázi, nebyl projekt nikdy podroben evaluaci či výzkumu. Nicméně je potřeba stále směřovat k postupné profesionalizaci dobrovolnictví, tak, aby s sebou přinášela smysluplné a bezpečné zapojení všech jeho účastníků. Předpokládáme tedy, že výzkum samotný může do značné míry přispět k budoucímu směřování a zkvalitnění dobrovolnického projektu.

Jako výzkumná strategie byla zvolena **metoda smíšeného výzkumu**. V kvantitativní části výzkumu zjišťujeme, jak účastníci dobrovolnického projektu „Čteme dětem“ hodnotí dané aspekty dobrovolnického projektu. Účastníky rozumíme dobrovolníky zapojené do projektu, koordinátory projektu a personál dětského oddělení Krajské nemocnice Tomáše Bati ve Zlíně. Kvalitativní část výzkumu slouží spíše jako doplňková a dává nám možnost blíže popsat specifika dobrovolnického projektu ve zlínské nemocnici pohledem dobrovolníka.

4.2 Design výzkumného šetření

Ve výzkumném šetření vycházíme ze základních oblastí kvality pro hodnocení dobrovolnického projektu – oblast managementu dobrovolníků, oblast dobrovolnické činnosti, oblast kontaktní funkce personálu a oblast realizačního týmu, vznikly na základě metodiky evaluace dobrovolnických programů ve zdravotnických zařízeních. Na ně navazují vý-

zkumné otázky, které taktéž vycházejí ze základní koncepce dané metodickým doporučením MZČR z roku 2009.

Teoretická východiska výzkumného šetření:

Koordinátor - člověk zodpovědný za organizaci, vedení a průběh dobrovolnického projektu. Prostředník mezi zdravotnickým zařízením a dobrovolníkem samotným. Komunikuje s dobrovolníky, přijímá nové dobrovolníky, připravuje nadstavbové aktivity projektu.

Kontaktní osoba - zaměstnanec zdravotnického zařízení, komunikuje s koordinátorem dobrovolnického programu i s dobrovolníky. Je prostředníkem mezi zdravotnickým personálem a dalšími účastníky dobrovolnického projektu (koordinátor, dobrovolník).

Vstupní příprava: instruktážní, nebo tréninková příprava na vlastní dobrovolnickou činnost. Cílem je zde posoudit způsobilost uchazečů k vykonávání dobrovolnické činnosti, zmapování jejich představ a doplnění vybavenosti budoucích dobrovolníků vědomostmi a dovednostmi nezbytnými k úspěšnému vykonávání služby (např. vstupní pohovor, seminář, společná návštěva nemocnice apod.)

Nadstavbové aktivity - vzdělávací a rozvojové akce, supervizní setkání apod.

Vyšší rizika - „situace, v nichž existuje možnost nepříznivých odchylek od žádoucích výsledků, ve které doufáme, nebo které očekáváme.“ (Šmejkal a Rais, 2013, s. 21) Například únik a zneužití osobních informací o pacientech, odcizení nebo poškození osobních věcí pacientů dobrovolníky a naopak, přenos infekce z pacientů na dobrovolníka a naopak, emocionální zátěž, fyzické nebo psychické poškození pacientů v důsledku nevhodného přístupu dobrovolníků, průnik cizích osob na pracoviště apod. (Česko, 2011, s. 44)

4.2.1 Vymezení výzkumných cílů a otázek

Hlavní výzkumný cíl: Zjistit, jak je projekt „Čteme dětem“ hodnocen jeho účastníky.

Dílní výzkumné cíle:

- Zjistit jak je hodnocena vstupní příprava a připravenost dobrovolníků.
- Zjistit, jak je hodnocena dobrovolnická činnost (průběh, bezpečnost, dobrovolníci).
- Zjistit jak je hodnocena vzájemná komunikace a informovanost účastníků
- Zjistit jak je hodnocena celková organizace projektu.

Výzkumné otázky:

- Jak je hodnocena kvalita vstupní přípravy?
- Jaká je informovanost o dobrovolnickém projektu?
- Existují vyšší rizika spojená s účastí dobrovolníků zapojených do projektu?
- Jaká je připravenost dobrovolníků k dobrovolnické činnosti?
- Jaká je bezpečnost pohybu dobrovolníků na oddělení?
- Jaké jsou reakce pacientů na nabízené dobrovolnické aktivity?
- Jaká je spolehlivost dobrovolníků v dobrovolnické činnosti?
- Je úsilí, které dobrovolníci investují do dobrovolnické činnosti přiměřené (zatěžuje úměrně možnostem/limitům)?
- Jsou pro dobrovolnickou činnost vybírání vhodné pacienti?
- Jaké je uspokojení dobrovolníků z přínosu pro pacienty/osobního úspěchu při realizaci dobrovolnických aktivit?
- Jaké je organizační a materiální zabezpečení programu?
- Je potřeba zvýšit četnost, pravidelnost či délku návštěv?
- Jaká je kvalita komunikace mezi zúčastněnými stranami? (funkční komunikační proces = přístupnost informací na všech úrovních a všem cílovým skupinám)
- Jaká je dostupnost a srozumitelnost informací o dobrovolnickém programu?
- Jsou dobrovolníci motivováni, oceňováni a podporováni ve své činnosti?
- Je dobrovolníkům poskytována pomoc při řešení problémů?
- Jaké jsou ohlasy na dobrovolnickou činnost?
- Jaká je podpora rozvoje potenciálu dobrovolníků a jejich činnosti?
- Účastní se dobrovolníci nadstavbových aktivit?
- Je hodnotová orientace dobrovolníků totožná s hodnotami dobrovolnického projektu?
- Jaká je ochota doporučit dobrovolnický projekt?

4.2.2 Výzkumný soubor

V rámci **kvantitativního výzkumu** do základního výběrového souboru řadíme účastníky zapojené do dobrovolnické aktivity Čtení dětem v nemocnici - dobrovolníci, koordinátoři a zdravotnický personál dětských oddělení nemocnic. **Velikost základního souboru** - Dobrovolníci: 125; Koordinátoři: 70. V praktické části diplomové práce se zaměřujeme na evaluaci konkrétního dobrovolnického projektu - „Čteme dětem“, do výběrového souboru tedy spadají účastníci tohoto projektu – současní dobrovolníci, koordinátoři a zdravotnický personál dětského oddělení nemocnice. (Lůžková část dětského oddělení se skládá ze tří stanic – odd. kojenců a batolat, oddělení větších dětí a oddělení JIP. Vzhledem k tomu, že dobrovolnický projekt probíhá na lůžkovém oddělení větších dětí, byl pro výzkum zvolen personál, působící na tomto oddělení). **Velikost výběrového souboru** - Dobrovolníci: 21; Koordinátoři: 2; Personál nemocnice: 22.

V rámci kvalitativního výzkumu byli do výběrového souboru vybráni jako probandi dobrovolníci aktivně zapojení do projektu „Čteme dětem“. Jako výzkumný vzorek byli vybráni dobrovolníci, kteří působí v rámci projektu různě dlouhá období – minimálně však jeden rok. Mohou tak lépe popsat a srovnat své dosavadní zkušenosti. Výzkumný soubor tvoří celkem čtyři dobrovolníci.

4.2.3 Metody sběru dat

Pro realizaci **kvantitativního výzkumu** byla zvolena metoda dotazníkového šetření. Jako výzkumný nástroj jsme zvolili tři typy evaluačních dotazníků pro následující skupiny respondentů: dotazník pro dobrovolníky, dotazník pro koordinátory dobrovolníků a dotazník pro personál nemocnice. Sada dotazníků pro evaluaci byla vytvořena v roce 2009 v rámci realizace projektu Metodika evaluace dobrovolnických programů ve zdravotnických zařízeních, který předložila společnost Consult Hospital s.r.o. Tento výzkumný nástroj byl upraven konkrétně na dobrovolnický projekt „Čteme dětem“. Některé z položek byly proto z původních dotazníků vyřazeny nebo upraveny pro konkrétní specifika projektu. V dotaznících využíváme položek uzavřených, polo-uzavřených, otevřených a položky zjišťujících demografické údaje. Využíváme metody škálování pomocí intervalového škálování – tzv. likertovy škály.

Administrace výzkumného nástroje respondentům proběhla buď osobně, případně byly dotazníky odeslány online. Administrace byla také doplněna vysvětlením některých použitých pojmů (např. nadstavbové aktivity) tak, aby dotazník určený všem účastníkům byl

srozumitelný a aby každý z respondentů dokázal podat co nejpřesnější odpovědi na uvedené položky.

Pro realizaci **kvalitativního výzkumu** volíme metodu polostrukturovaného rozhovoru. Tato metoda dává probandům možnost, aby se vyjádřili k dané problematice a to i nad rámec položených otázek. Lépe tak zajišťuje dosažení našich výzkumných cílů. Pro rozhovor bylo vytvořeno následujících 8 otázek.

1. Co tě vedlo k tomu stát se dobrovolníkem právě tohoto projektu?
2. V čem je podle Tebe hlavní hodnota tohoto projektu?
3. Co jsi absolvoval/a než jsi přišel/a poprvé číst do nemocnice?
4. Liší se nějak tvé zkušenosti od představ, které jsi měla před zapojením do projektu?
5. Jak vypadá tvé běžné trávení času v nemocnici?
6. Vzpomeneš si na nějaký silný zážitek, které sis z nemocnice odnesl/a?
7. Co by podle Tebe mohlo pomoci začínajícímu dobrovolníkovi?
8. Existuje pro Tebe něco, co považuješ při své činnosti za obtížné?

4.2.4 metody zpracování dat

Data, která jsme získali z dotazníkového šetření, vyhodnocujeme popisnou statistikou, která nám formou grafů, popř. tabulek odpoví na popisné výzkumné otázky.

Čtyři rozhovory, které jsme v rámci výzkumu vedli s probandy, byly zaznamenány na diktafon. Posléze jsme provedli transkripci nahrávek. Pro vyhodnocení kvalitativní části jsme zvolili z technik zakotvené teorie - **otevřené kódování**. Zakotvená teorie je systematických induktivních postupů, kterou popsali autoři Glasser a Strauss). Otevřené kódování slouží k popsání dat. Přiřazený symbol k úseku dat – kód, se klasifikuje či kategorizuje a má mít relevanci k výzkumným otázkám, tématům a konceptům. (Hendl, 2008, s. 228)

5 REALIZACE A VÝSLEDKY VÝZKUMU

Samotnou realizaci výzkumu dělíme na kvantitativní a kvalitativní část.

5.1 Výsledky kvantitativní části výzkumu

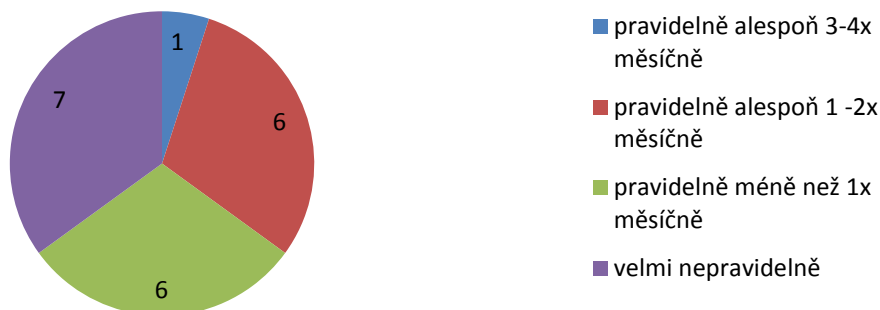
Dotazník byl distribuován třemi skupinám respondentů koncem měsíce února 2016.

	Distribuováno	Vráceno
Dobrovolníci	21	20
Personál	22	18
Koordinátoři	2	2

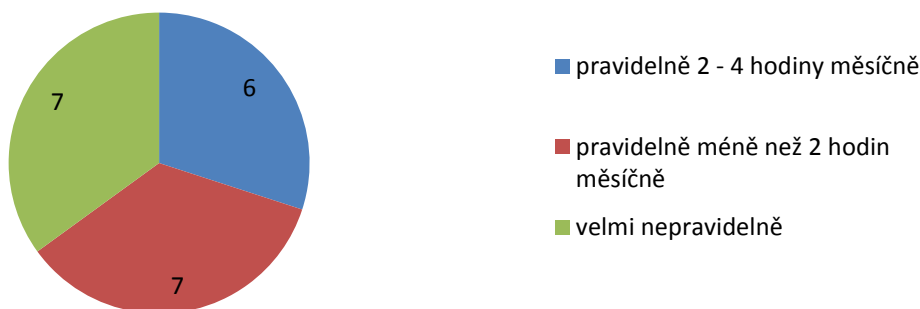
Tabulka č. 3: návratnost dotazníků

Nejdříve sestavili charakteristiku jednotlivých skupin. Z výzkumného šetření vyplývá, že dobrovolnictví se věnují převážně ženy (80%). Většina dobrovolníků jsou stále studenty (65%), z čehož 6 z nich studentem bakalářského studia a 7 studenty navazujícího magisterského studia. Převážná část studentů studuje či studovala humanitní obor vysoké školy. Pouze dva respondenti uvádějí, že byly studenty technického oboru. Do projektu jsou zapojeni lidé od 21 do 36 let. Průměrný věk dobrovolníka je 25 let. Pokud jde o samotné působení dobrovolníků, 15 z nich (75%) je do projektu zapojena déle než 1 rok. Zbýlých 5 dobrovolníků působí v projektu 6 až 12 měsíců. Třetina dobrovolníků se shodla na tom, že nemocnici navštěvují pravidelně 1 – 2x měsíčně, druhá třetina uvádí, že nemocnici navštěvuje pravidelně avšak méně než 1x měsíčně. Poslední třetina označila možnost velmi nepravidelně. Pokud jde o čas strávený na dětském oddělení, dělí se dobrovolníci také do tří skupin. A to na ty, kteří věnují dobrovolnické činnosti pravidelně 2 – 4 hodiny měsíčně, dále potom ty, kteří na oddělení stráví pravidelně méně než 2 hodiny a skupinu těch, kteří neuvedli konkrétní časový údaj a zvolili možnost „velmi nepravidelně“

Graf č. 1: Průměrná návštěva nemocnice za posledních 12 měsíců?

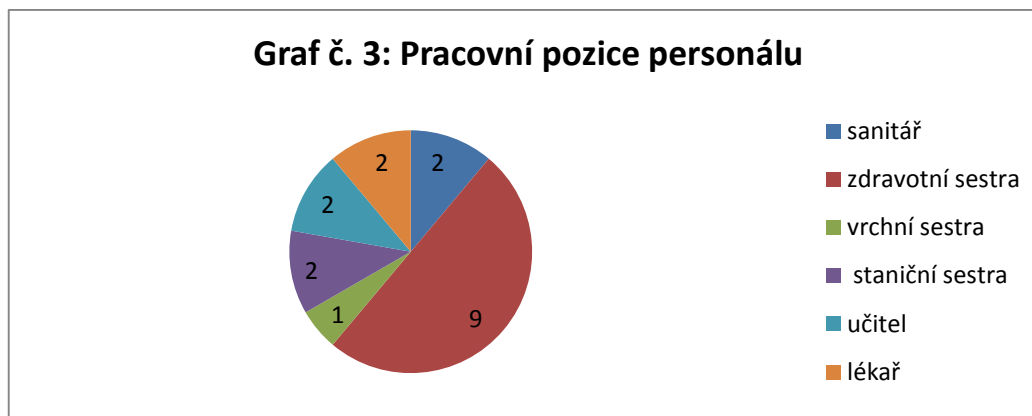
Graf č. 2: Průměrný čas strávený v nemocnici za posledních 12 měsíců?

Dále většina respondentů (80%) uvedla, že jedna návštěva nemocnice jim zabere v průměru 1 – 1,5 hodiny. 2 respondenti (10%) uvádějí, že tato návštěva trvá méně než 1 hodinu. Zbylí dva respondenti uvádějí, že v nemocnici tráví buď 1,5 – 2 hod nebo více než 2 hod.

Zajištění projektu se věnují dvě koordinátorky. Fungují na této pozici od začátku vzniku projektu – tedy 3 a více let. Projektu věnují čas ve výši 0,2 – 06 úvazku.

Ze zdravotnického personálu se hodnocení projektu zúčastnilo celkem 18 respondentů, z nichž se jednalo o 17 žen a jednoho muže. 90% respondentů uvedlo, že na oddělení nemocnice pracuje 3 a více let, 2 respondenti potom 1 – 3 roky.

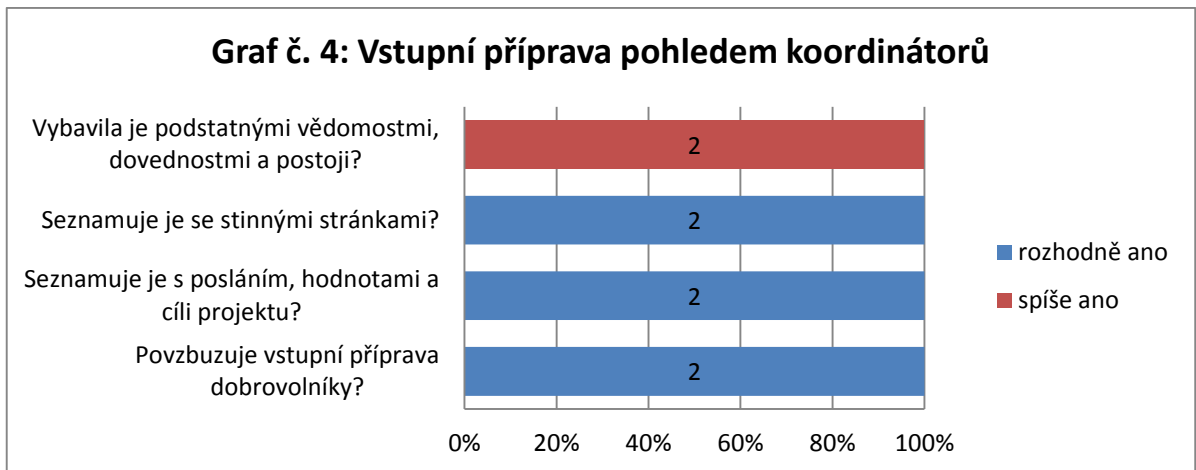

Z demografických dat jsme také sestavili **profil dobrovolníka** (Příloha č. 1). Ten byl vytvořen za využití deseti klíčových dimenzí, které zachycují dobrovolnictví v celé jeho komplexnosti. Jednotlivé dimenze jsou vyjádřeny pomocí následujících deseti otázek, které vytvořili Cnaan a Amrofell (1994 cit. podle Friče a Pospíšilové, 2010, s. 20) 1. Kdo je dobrovolník? 2. Co dobrovolník poskytuje? 3. Na jaké bázi – formální/ neformální? 4. Jak často (frekvence)? 5. Komu? 6. Jak dlouho? 7. Jaký má k němu vztah? 8. Kým je řízen (koordinován)? 9. Jakou úlohu v organizaci plní? 10. Za jaký druh odměny?

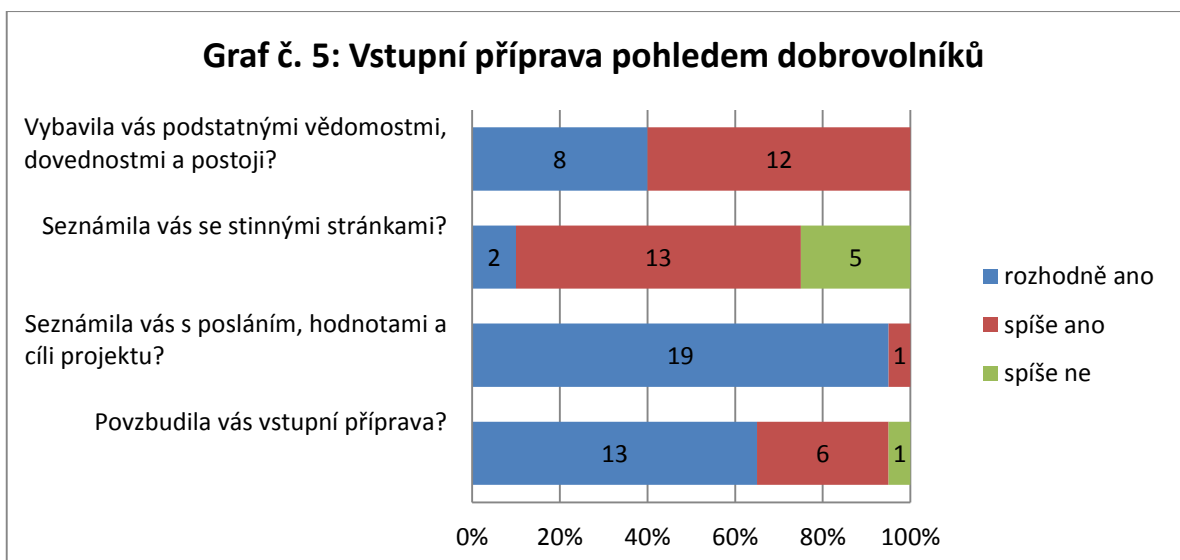
5.1.1 Vstupní příprava

Vstupní příprava je jednou z důležitých součástí každého dobrovolnického programu. Je potřeba aby dobrovolníka připravila jak s prostředním nemocnice a samotnou povahou dobrovolnické činnosti, tak jeho právy a povinnostmi. V projektu „Čteme dětem“ každý zájemce o dobrovolnictví absolvuje vstupní pohovor, případně může s koordinátorem navštívit oddělení nemocnice a podívat se, jak dobrovolnická činnost probíhá v praxi. Dobrovolníci se měli zamyslet nad tím, zda je vstupní příprava povzbudila k dobrovolnické činnosti, zda je seznámila s posláním, hodnotami a cíli projektu. Dále měli zhodnotit, zda byli seznámeni i se stinnými stránkami činnosti a zda je vstupní příprava seznámila se všemi podstatnými vědomostmi dovednostmi a postoji, které pro svoji činnost potřebují.

Vstupní přípravu hodnotili jak dobrovolníci, tak koordinátoři projektu, kteří jsou s kvalitou vstupní přípravy spokojeni. Zároveň však dodávají „*Mrzí mě, že každému dobrovolníku není možné zajistit před vstupem do nemocnice "vstupní seminář" - kvůli náročnější organizaci - protože dobrovolníci také do projektu vstupují průběžně během celého roku.*

Dobrovolníci uvádějí, že po vstupní přípravě jsou vybaveni vědomostmi, dovednostmi, které pro svou činnost potřebují. 15 z nich uvádí, že je seznámila i se stinnými stránkami dobrovolnické činnosti. 5 respondentů je však opačného tvrzení.

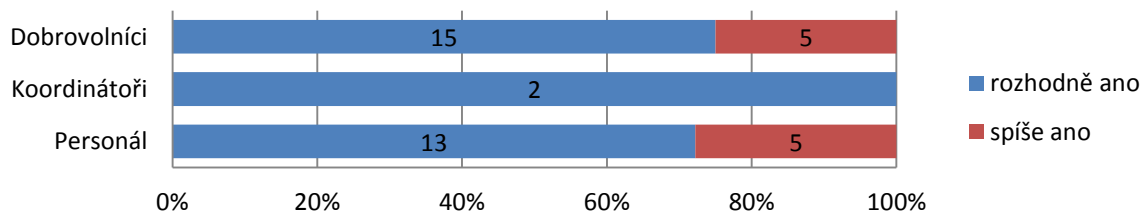
Dle personálu oddělení jsou do dobrovolnické činnosti aktivně zapojeni pouze dobrovolníci, kteří jsou způsobilí k jejímu vykonávání, v čemž se shodují s názorem koordinátorů. Zároveň se 60% personálu domnívá, že dobrovolníci při své činnosti jsou vybaveni všemi potřebnými vědomostmi, které pro výkon dobrovolnictví potřebují. Zbýlých 10% dotázaných se však domnívá, že tomu tak není.

Graf č. 6: Bývají dobrovolníci vybaveni všemi podstatnými vědomostmi, dovednostmi a postoji?

Dobrovolníci uvádějí, že se ztotožňují s posláním, hodnotami a cíli projektu, jehož se účastní. 15 z nich (75%) uvedlo, že rozhodně ano, zbylých 5 potom volilo možnost „spíše ano“. Obdobně v tomto případě dobrovolníky hodnotí také koordinátoři a personál.

Graf č. 7: Ztotožňují se dobrovolníci s posláním, hodnotami a cíli projektu?

5.1.2 Podoba, průběh a vliv dobrovolnické činnosti

V této části se zaměřujeme na průběh činnosti a aktivit, které dobrovolník vykonává v přímém kontaktu s pacienty na dětském oddělení.

S názorem, že pro dobrovolnickou činnost personál vybírá vždy vhodné pacienty, se ztotožnilo 8 respondentů z řad dobrovolníků. Většina dobrovolníků (55%) je názoru, že většinou ano. Na obdobnou otázku odpovídal také personál nemocnice, kdy většina respondentů se shoduje v názoru, že do dobrovolnických aktivit jsou vybíráni pacienti vhodní. Pouze jeden respondent byl opačného názoru.

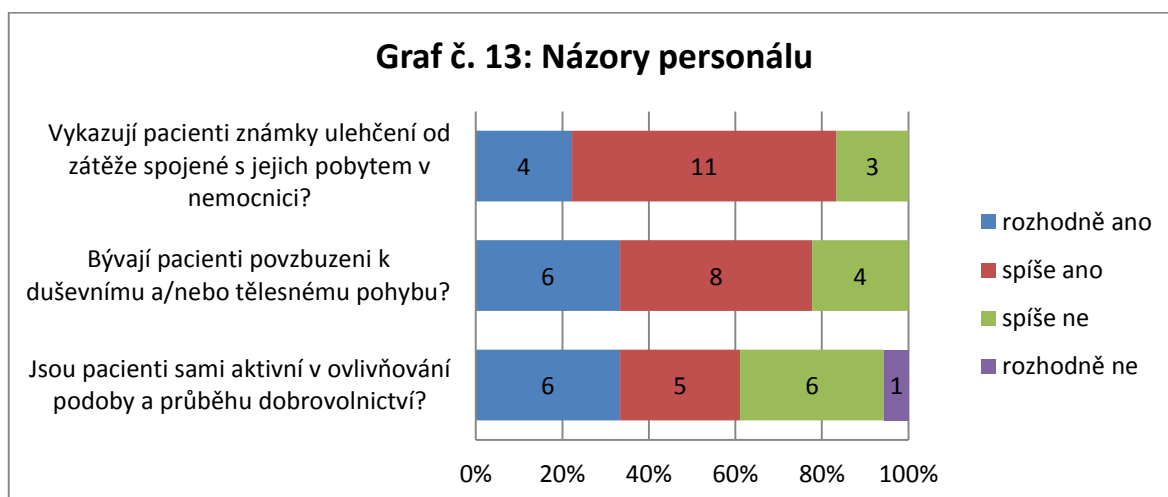
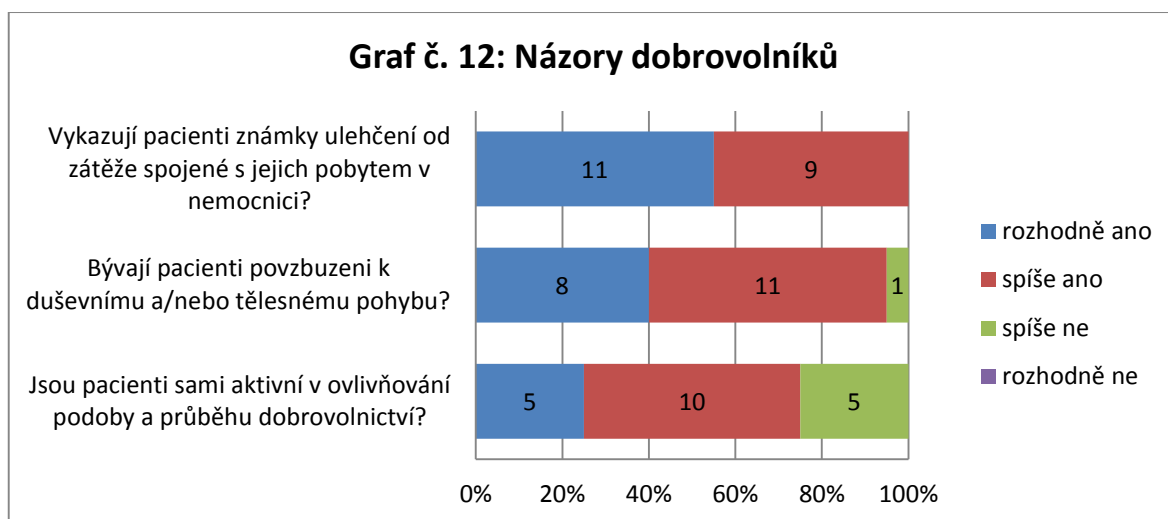
Graf č. 8: Vybírá personál vhodné pacienty?**Graf č. 9: Jsou vybírání vhodné pacienty?**

Většina dobrovolníků je tohoto názoru, že jim personál nemocnice při jejich návštěvách srozumitelně sděluje všechny informace, které jsou pro jejich aktuální dobrovolnickou činnost potřebné. 2 respondenti byli však opačného názoru. Dle názoru většiny personálu se k dobrovolníkům srozumitelně dostávají všechny informace, které ke své aktuální činnosti potřebují.

Graf č. 10: Sděluje vám personál všechny potřebné informace?**Graf č. 11: Jsou dobrovolníkům sdělovány všechny potřebné informace?**

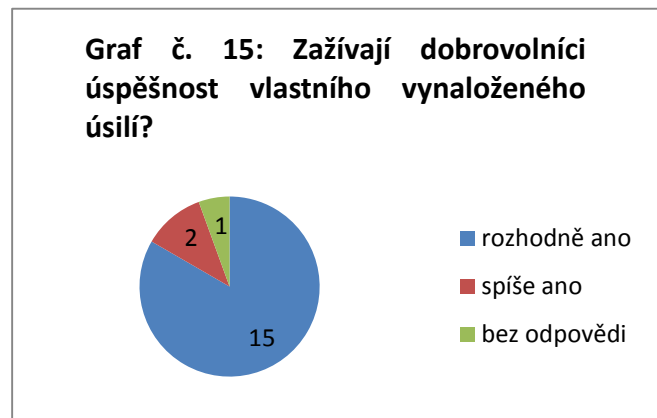
Zaměříme-li se na vliv samotného dobrovolnictví, podle zkušeností dobrovolníků bývá většina pacientů sama aktivní v ovlivňování podoby a samotného průběhu dobrovolnické činnosti. Tuto zkušenost má s dětskými pacienty 75% dobrovolníků. Dobrovolníci se také domnívají, že díky jejich činnosti jsou pacienti povzbuzováni k duševnímu někdy také tělesnému pohybu a že díky jejich působení vykazují známky ulehčení od zátěže spojené s jejich nemocí popřípadě samotným pobytem v nemocnici.

Pokud jde o názory personálu, 11 dotazovaných se domnívá, že pacienti v ovlivňování dobrovolnické činnosti aktivní jsou. 7 z nich je však názoru opačného. Většina se také domnívá, že pacienty tato činnost povzbuzuje k duševnímu či tělesnému pohybu a že dobrovolnická činnost je pro ně ulehčením od zátěže spojené s pobytem na oddělení.

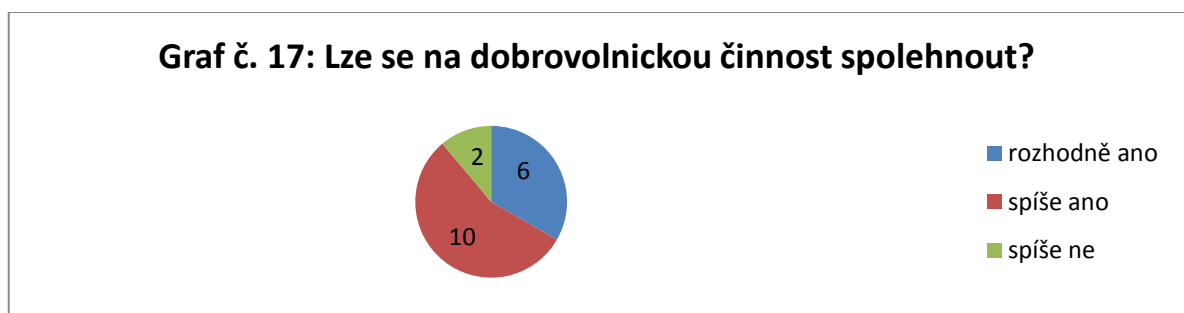
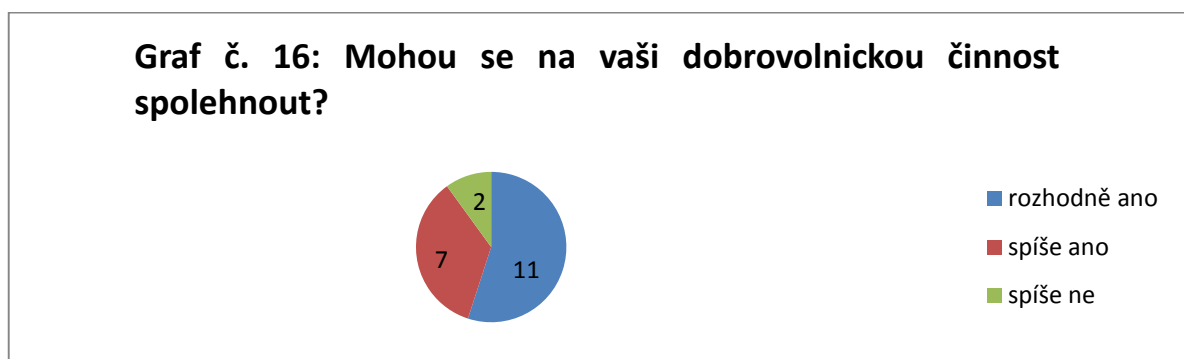

Dál bylo u dobrovolníků zjišťováno, zda jim přináší uspokojení to, že vidí přínos vlastní činnosti pro pacienty a zažívají úspěšnost vlastního vynaloženého úsilí. V tomto případě

všichni respondenti odpovídali kladně. Obdobná otázka byla položena také personálu dětského oddělení.

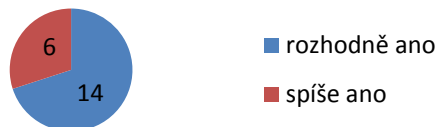
Naprostá většina dobrovolníků se domnívá, že na jejich činnost se na oddělení lze spolehnout. Podobně spolehlivost dobrovolníků hodnotí i personál nemocnice.

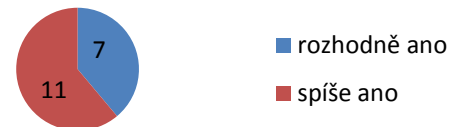
Dobrovolníci také svou činnost na dětském oddělení považují bez výjimky za bezpečnou. Dle personálu nejsou do dobrovolnické činnosti na dětském oddělení zapojeni dobrovolníci, jejich účast v dobrovolnickém projektu je spojena s vyšším rizikem. S tímto názorem se ztotožňuje 17 z nich. Pouze 1 respondent je opačného názoru. Svou odpověď zdůvodňuje následujícím tvrzením: *Ano, mohlo by dojít k úniku informací, přenosu infekce, byť nechtěně.* Koordinátoři projektu se shodují v názoru, že jim vstupní příprava napomáhá dobře

rozlišit uchazeče, jejichž účast je s vyšším rizikem spojena. Ztotožňují se také s názorem většiny personálu, kdy uvádějí, že do projektu v konečné fázi nejsou zapojeni dobrovolníci, jejichž účast je s tímto rizikem spojena.

Graf č. 18: Považujete dobrovolnickou činnost za bezpečnou? (dobrovolníci)

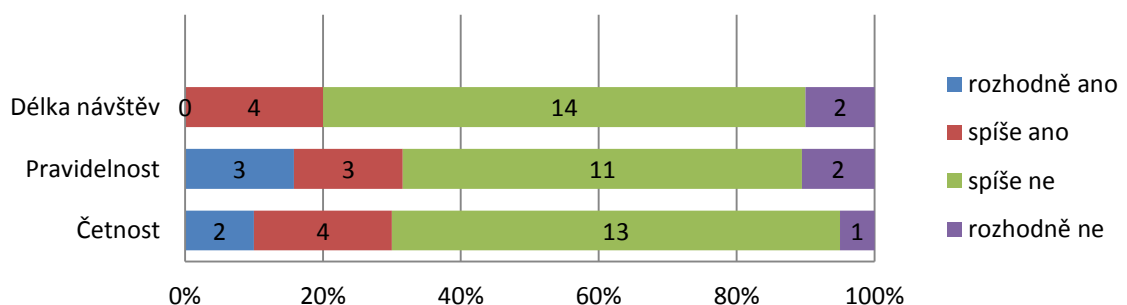
Graf č. 19: Považujete dobrovolnickou činnost za bezpečnou? (personál)

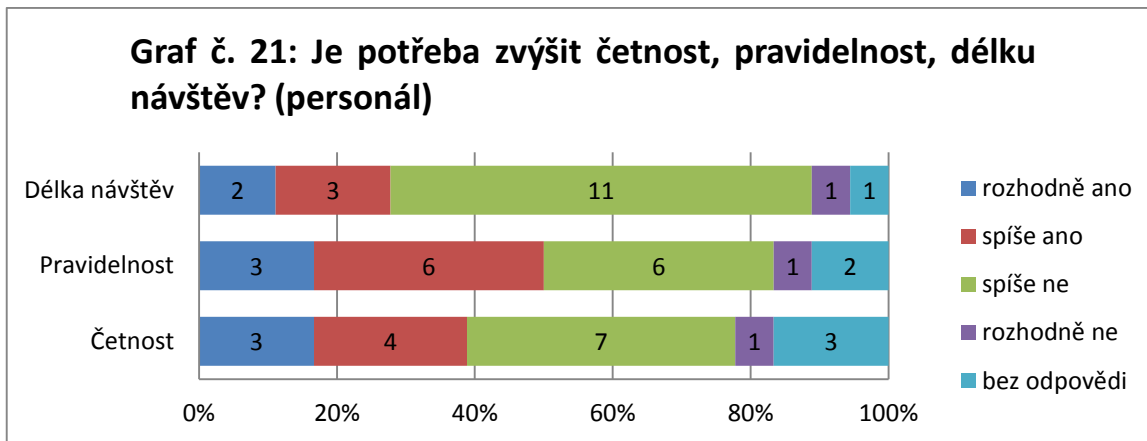

V následujících třech datech uvádíme názory respondentů na potřebu zvýšení četnosti, pravidelnosti a délky návštěv na dětském oddělení.

Více než polovina dobrovolníků je toho názoru, že není potřeba zvyšovat délku jednotlivých návštěv, pravidelnost ani četnosti návštěv. 6 dobrovolníků by však zvýšilo jak pravidelnost, tak i četnost daných návštěv. V případě personálu nemocnice se výpovědi liší. Délku návštěv by nezvyšovala většina z nich. Alespoň 5 respondentů by však zvýšilo každou z daných oblastí. Nejvíce respondentů (9) uvádí, že je potřeba zvýšit pravidelnost návštěv. Z pohledu koordinátorů je délka návštěv naprosto dostačující. Společně se však shodují v tom, že by stejně jako personál zvýšili pravidelnosti dobrovolnické činnosti.

Graf č. 20: Je potřeba zvýšit četnost, pravidelnost, délku návštěv? (dobrovolníci)

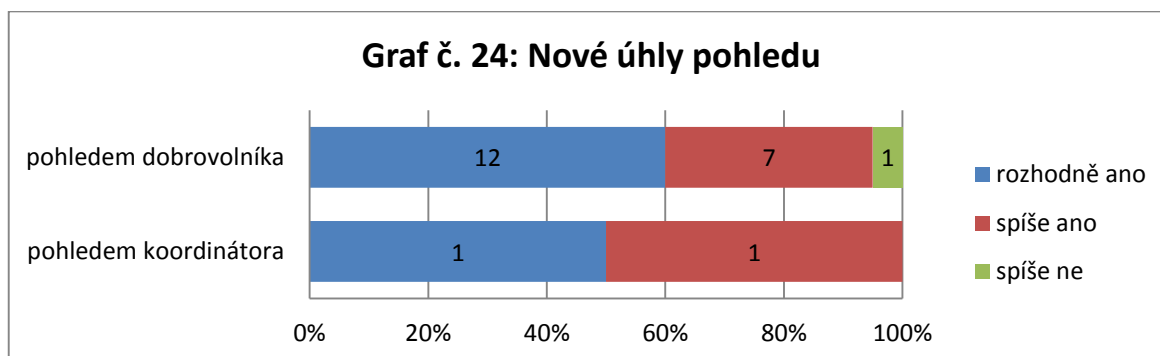

Úsilí, které musí dobrovolníci vynakládat pro překonání překážek v rámci své činnosti, sami dobrovolníci považují za přiměřené svým možnostem a omezením. Shodují se tak s personálem dětského oddělení.

Koordinátoři projektu se ztotožňují s názorem, že dobrovolníkům jejich činnost přináší uspokojení tím, že vidí její přínos pro pacienty a že zažívají úspěšnost vlastního vynaloženého úsilí. Úsilí, které dobrovolníci musí vynakládat na překonávání překážek, považují za přiměřené jejich možnostem a omezením. Dobrovolnickou činnost také považují za bezpečnou a spolehlivou.

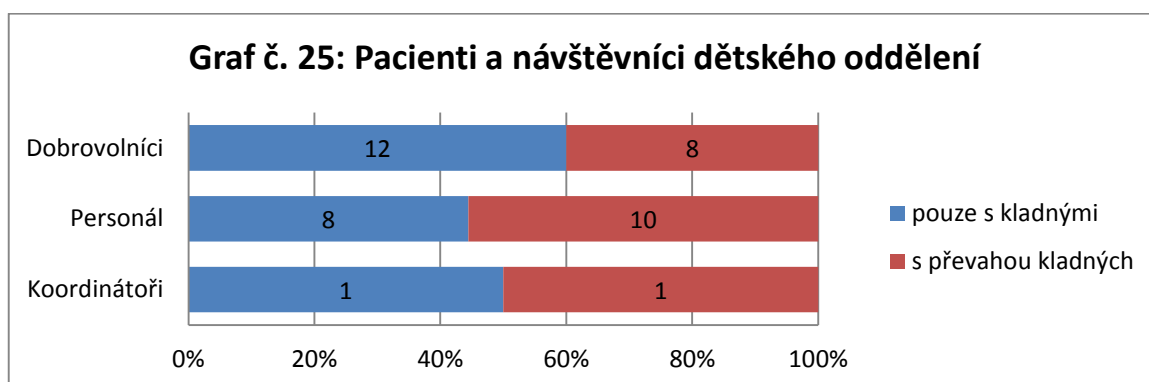
Celková účast v dobrovolnickém projektu přináší nové úhly pohledu a posuny v hodnotovém žebříčku dobrovolníka jak podle názoru koordinátorů tak samotných dobrovolníků.

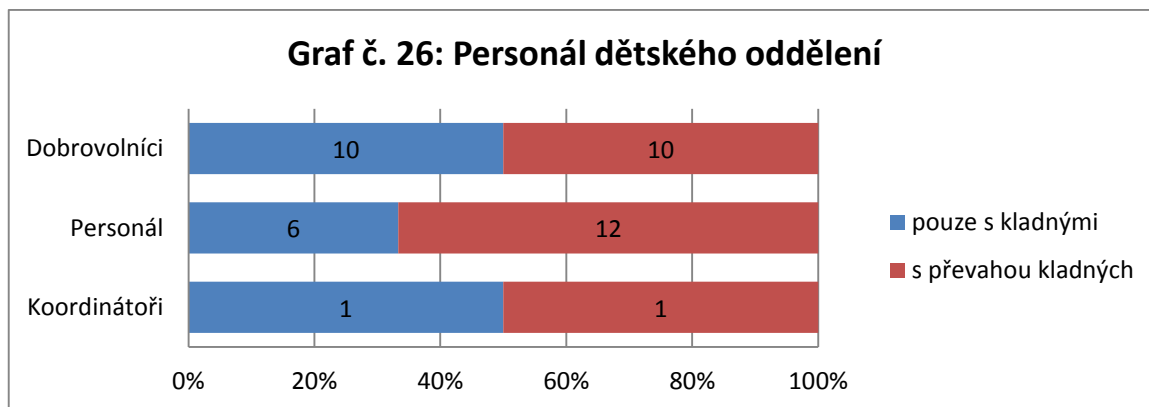

5.1.3 Ohlasy na dobrovolnickou činnost

Názory a ohlasy na samotnou dobrovolnickou aktivitu mohou být pro dobrovolníka jak motivací, tak i oceněním či zpětnou vazbou k vlastní činnosti. V této části se respondenti měli vyjádřit svou zkušenost ohlasy na dobrovolnickou činnost, se kterou se setkali u jednotlivých skupin osob.

Pokud jde o ohlasy u samotných pacientů a návštěvníků dětského oddělení, setkávali se dobrovolníci, personál i koordinátoři dobrovolnického projektu s převahou pozitivních zkušeností. Stejně tomu tak bylo i v případě ohlasů, které jednotlivé skupiny zaznamenali od samotného personálu dětského oddělení.

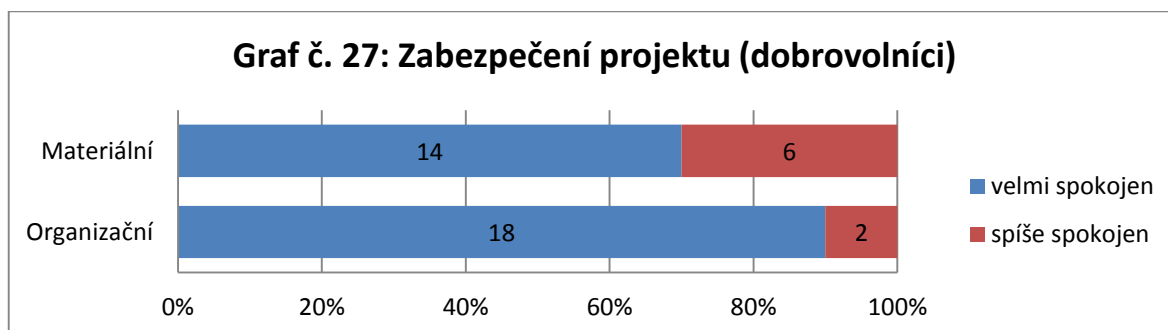

5.1.4 Organizační a materiální zajištění

Všechny skupiny respondentů byly osloveny, aby vyjádřili svou spokojenost s organizačním a materiálním zajištěním projektu. 18 dobrovolníků jsou s **organizačním zabezpečením** velmi spokojeni, 2 z nich potom volili možnost „spíše spokojen“. V otázce **materiálního zabezpečení** je velmi spokojeno 14 dobrovolníků. 6 z nich uvedlo možnost „spíše spokojen“. Své odpovědi někteří doplnili o odpovědi na otázku, co po organizační či materiální stránce postrádají.

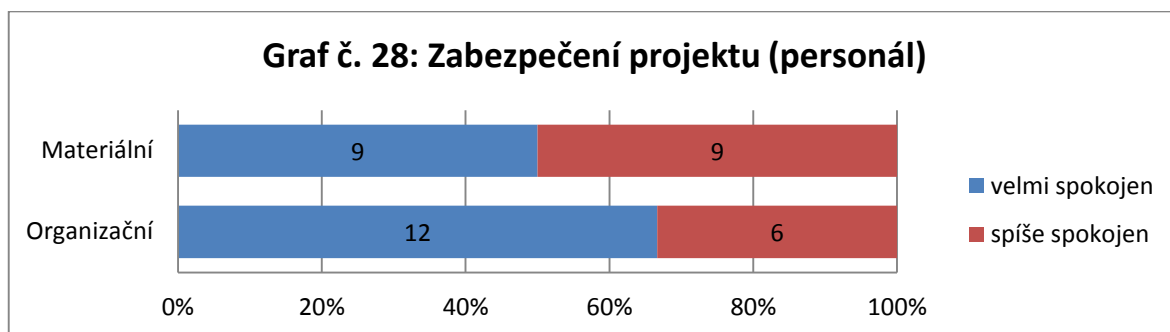
Připomínky k organizační stránce: „*Lépe promyslet přihlašovací údaje do nemocnice, aby si tam dobrovolníci nechodili jak do kurníku. Z hlediska pracovníků v nemocnici bych doporučila schůzku se všemi dobrovolníky, aby si nastavili jednotná pravidla (informování o dětech, kterým nepříjde například návštěva apod.)*“

Připomínky k materiální stránce: „*V poslední době ubyl knížek, které jsou k dispozici, bylo by potřeba nějaké dodat.*“, „*Kniha (soubor) kratších samostatných povídek, které mohou pacienti vnímat jako souvislý příběh od začátku až do konce.*“

V případě personálu uvedla většina respondentů (12), že s organizačním zajištěním projektu spíše spokojena, zbylých 6 respondentů uvedlo plnou míru spokojenosti. V případě ma-

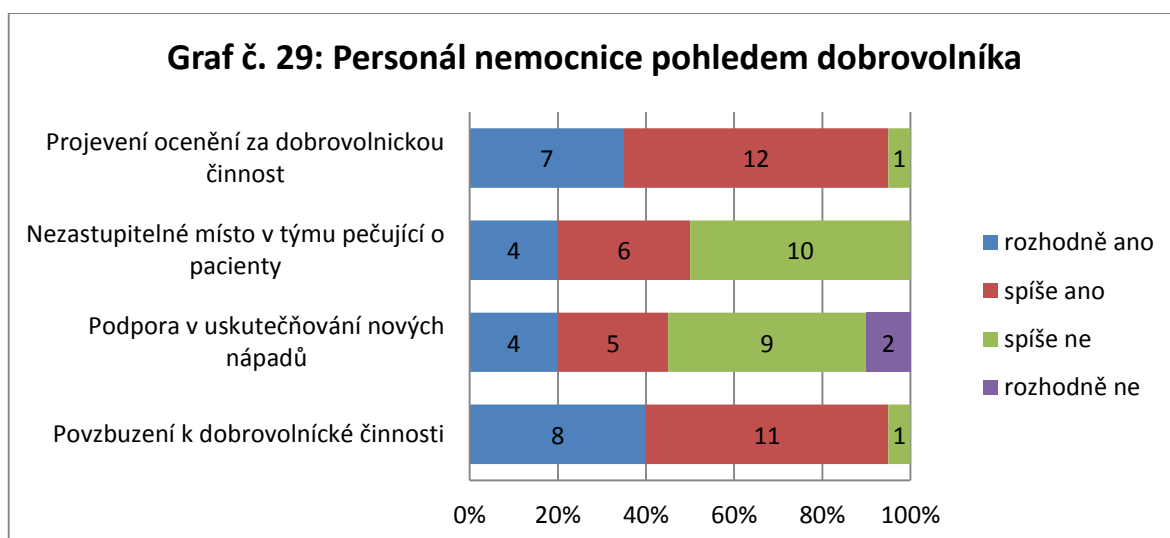
teriálního zajištění polovina respondentů uvádí, že jsou rozhodně spokojeni, druhá polovina se přiklonila k odpovědi „spíše spokojen“. Spokojeni jsou taktéž koordinátoři projektu.

5.1.5 Vzájemná spolupráce

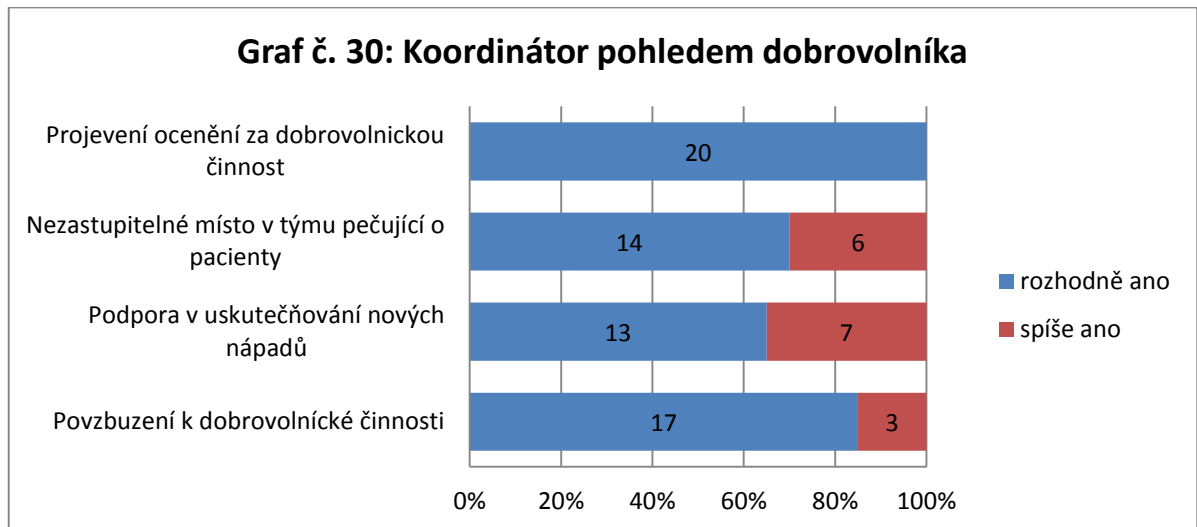
V této části se jednotlivé skupiny respondentů (dobrovolníci, personál, koordinátoři) vyjadřovali k tomu, jako osobně vnímají spolupráci dalšími skupinami osob – dobrovolníky, zdravotnický personál, kontaktní osoby a koordinátorky dobrovolníků. Šlo o následující témata: Povzbuzení k dobrovolnické činnosti, podpora v uskutečňování nových nápadů, dobrovolníci jako součást týmu a ocenění dobrovolníků za jejich činnost.

Jako první hodnotili dobrovolníci spolupráci s personálem nemocnice. Většina dobrovolníků uvedla, že ze strany personálu jsou povzbuzováni k další činnosti a že jim je projevováno ocenění za jejich činnosti. Více než polovina dobrovolníků však necítí podporu k uskutečňování nových nápadů. Součástí týmu pečujícího o pacienta se cítí být přesně polovina respondentů.

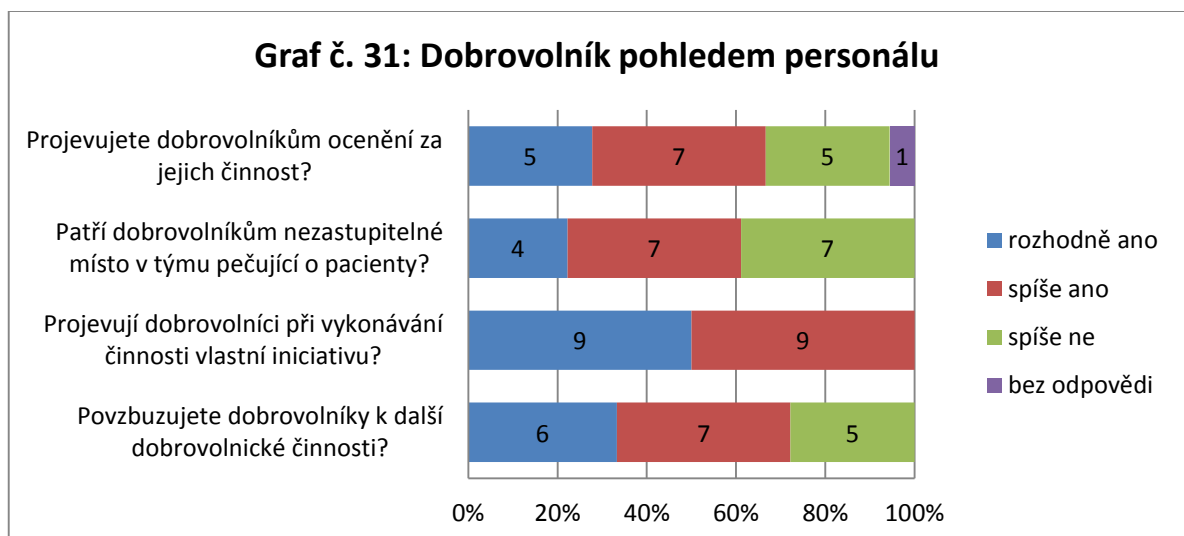

V případě koordinátora se všichni dobrovolníci shodli na tom, že za jejich činnost jim je projevováno ocenění. Většina z nich je povzbuzována k další dobrovolnické činnosti

a v uskutečňování nových nápadů. Dobrovolníci se také shodli na tom, že chování koordinátora je naplňuje důvěrou, že jako dobrovolník mají nezastupitelné místo v týmu pečující o pacienty.

Většina personálu se shodla na tom, že dobrovolníkům projevuje ocenění za jejich dobrovolnickou činnost. Názor, že dobrovolníci patří do týmu pečujících o pacienty, uvedlo 11 respondentů. 7 z nich by je za nezbytnou součást týmu neoznačilo. Všichni dotazovaní se shodli na tom, že dobrovolníci při své činnosti projevují vlastní iniciativu. Na otázku, zda povzbuzují dobrovolníky k další činnosti, odpovědělo kladně 13 respondentů.

Na dobrovolníky jsme se také obrátili s dotazem, zda za poslední rok museli řešit problém spojených s jejich dobrovolnickou činností. Kladně na tuto otázku odpověděli dva dobrovolníci, kteří dále uváděli, že v případě obtíží oslovili personál, koordinátora nebo dalšího dobrovolníka. Ve všech případech jim uvedené skupiny osob pomohly. Většina personálu

nemocnice v tomto případě uvádí, že pomoc nebo radu nemá problém poskytnout, zároveň ale někteří respondenti přiznávají, že jsou chvíle, kde na to není čas. Někteří z respondentů nemají s prosbou o radu žádnou zkušenost. Koordinátoři shodně uvádí, že pomoc či radu jsou ochotni poskytnout vždy a všem dobrovolníkům.

Graf č. 32: Pomoc při řešení potíží spojených s dobrovolnickou činností

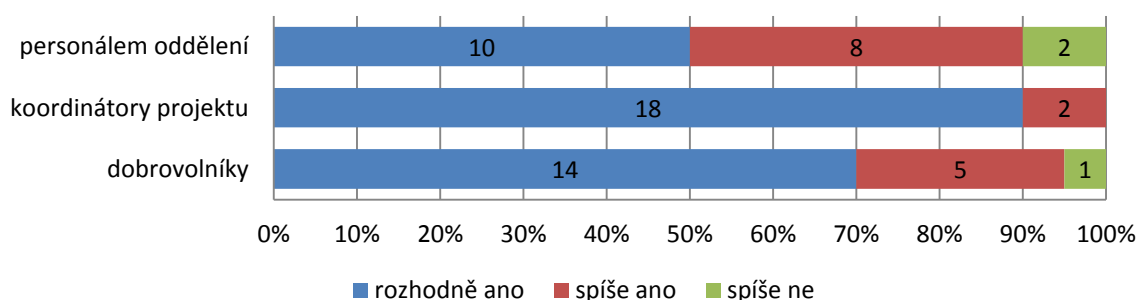

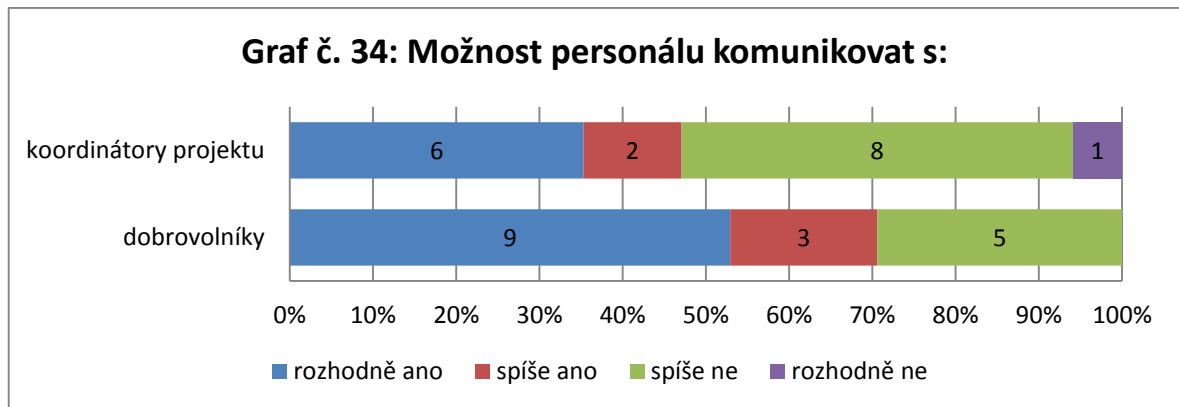
5.1.6 Komunikace a výměna informací

Nezbytné pro bezproblémový chod dobrovolnické činnosti v nemocnici je, aby fungovala komunikace a výměna informací. U respondentů jsme tedy zjišťovali, zda mají mezi sebou možnost přímé komunikace a jak jsou s touto komunikací spokojeni. Jak často probíhá výměna informací s účastníky projektu a zda všechny informace dostávají včas. Zjišťovali jsme také, zda jsou pro ně informace přístupné, srozumitelné a relevantní.

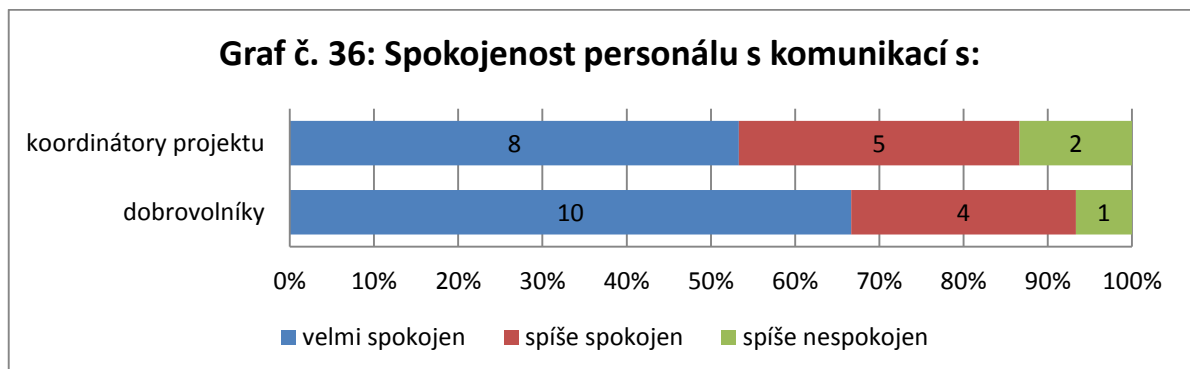
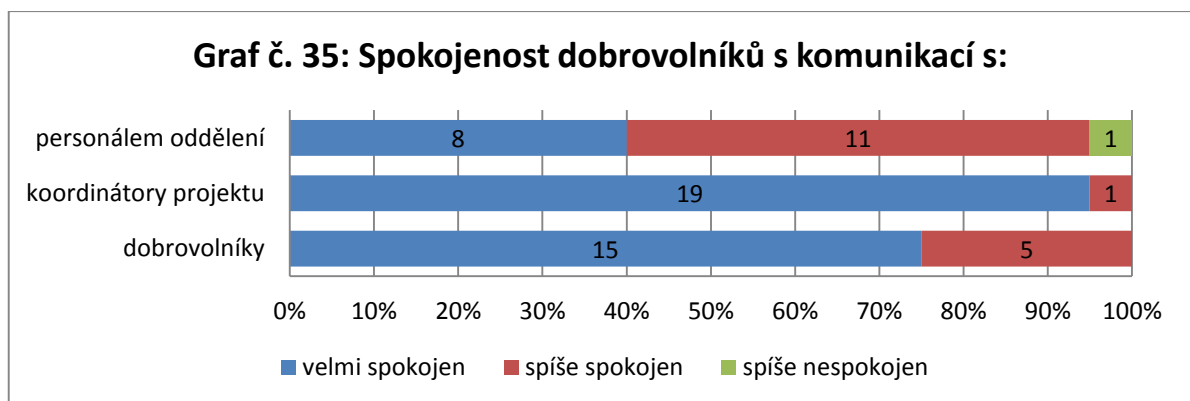
Dobrovolníci shodně uvádějí, že naprostá většina z nich má možnost přímo komunikovat se všemi účastníky projektu. V případě personálu více než polovina dotazovaných uvádí, že nemá možnost s koordinátory komunikovat. V případě dobrovolníků 12 respondentů označilo, že společnou možnost komunikaci mají. Opět je tu ale část respondentů, kteří možnost přímé komunikace nevidí.

Graf č. 33: Možnost dobrovolníků komunikovat s:

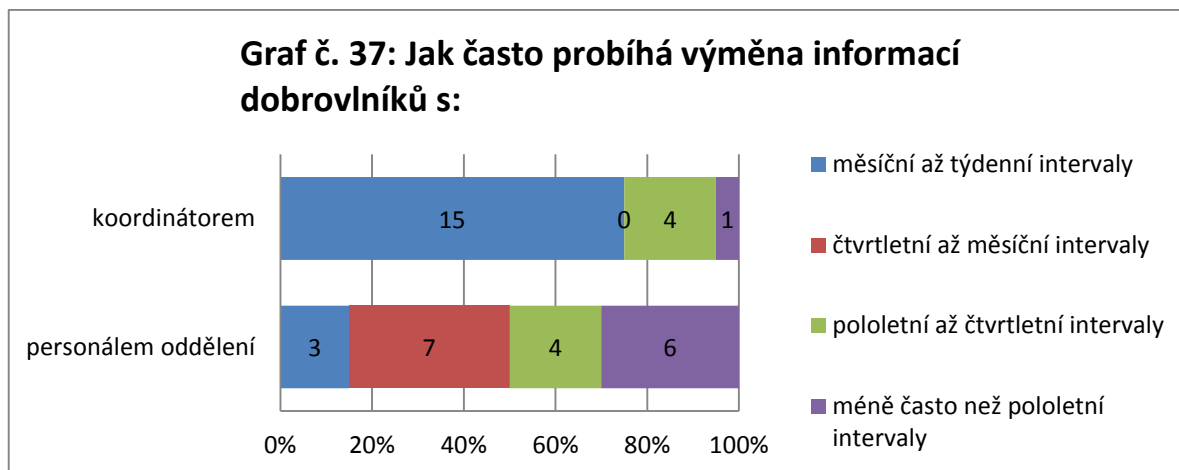

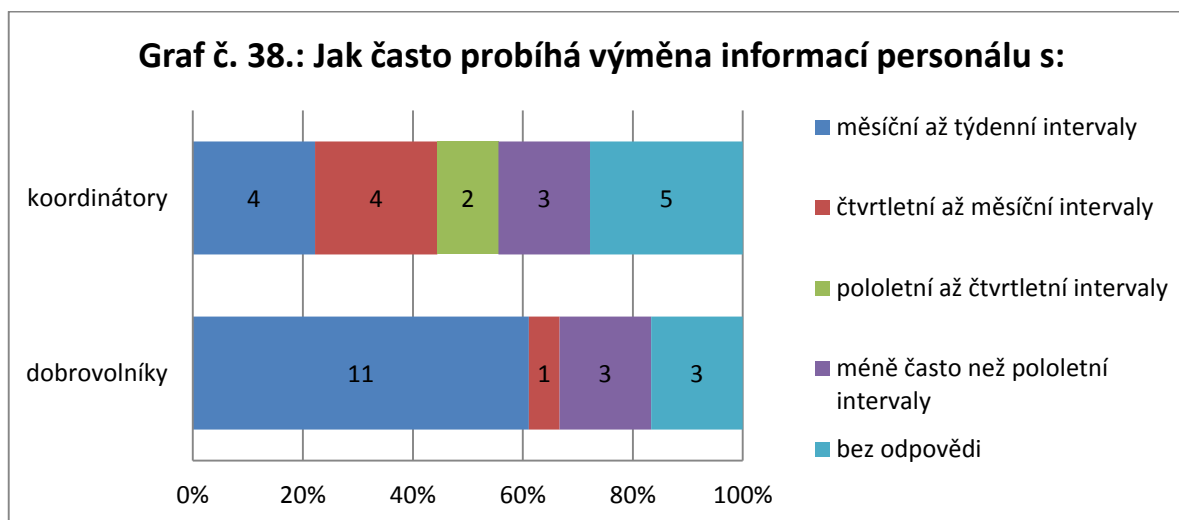
Dobrovolníci jsou s komunikací vesměs spokojeni. Pouze jeden respondent zde uvedl, že je nespokojen. Spokojenost se vzájemnou komunikací uvedla také většina personálu. Nespokojenost vyjádřili 2 respondenti s komunikací s koordinátory programu a 1 respondent v případě komunikace s dobrovolníky.

Výměna informací, které se týkají dobrovolnické činnosti, ať už jde o komunikaci písemnou či ústní, probíhá mezi dobrovolníky a koordinátory ve většině případů v týdenních až měsíčních intervalech. V případě personálu se odpovědi značně různí. Obecně se však dá říct, že dobrovolníci si s personálem vyměňují informace daleko méně. 6 z nich dokonce uvádí méně často než za jedno pololetí.

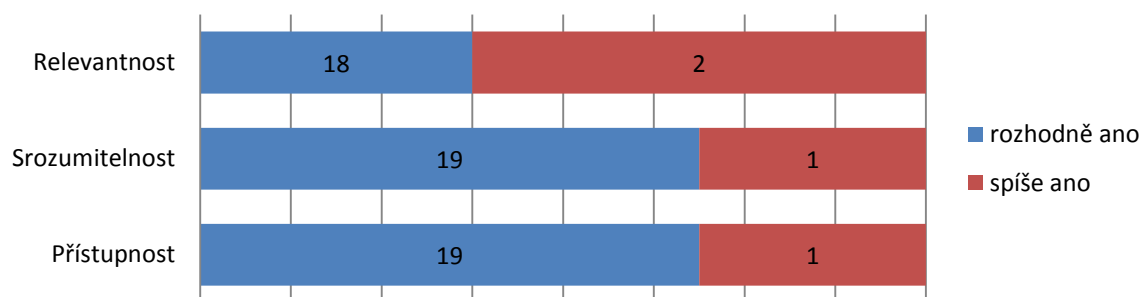
Personál hodnotil, jak často probíhá komunikace mezi ním koordinátory a dobrovolníky. Dle názorů respondentů probíhá častěji výměna informací s dobrovolníky. Naopak méně častá je výměna informací mezi personálem a koordinátory projektu. Značný počet respondentů se však k otázce nevyjádřil. Jeden respondent pak doplnil poznámkou – „komunikace probíhá dle potřeby“.

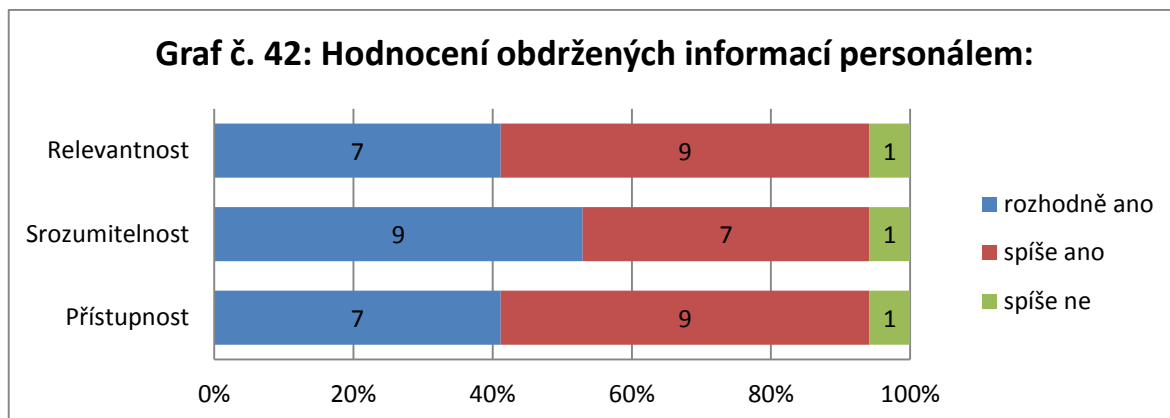

Dále se respondenti vyjadřovali, zda jim jsou informace týkající se dobrovolnického projektu poskytovány včas. V tomto případě dobrovolníci odpovídali vesměs kladně. V případě personálu 13 respondentů potřebné informace včas dostává. 4 respondenti však uvádí, že tyto informace postrádá.

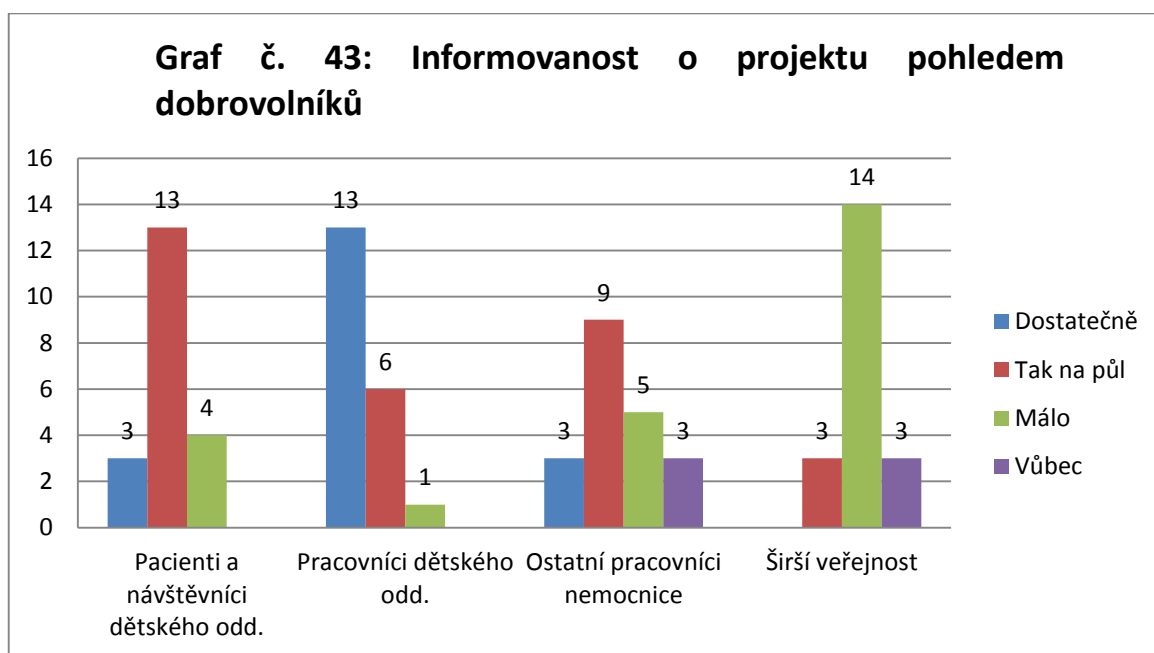
Graf č. 39: Dostávají dobrovolníci potřebné informace včas?**Graf č. 40: Dostává personál potřebné informace včas?**

Dobrovolníci se společně shodují na tom, že informace, které v rámci projektu dostávají, jsou jim přístupné/dostupné, srozumitelné. Zároveň se shodují na tom, že jsou dostatečně informováni o událostech a změnách, které jsou pro jejich spolupráci na projektu podstatné. (= relevantnost informací). Podobného názoru je také personál nemocnice.

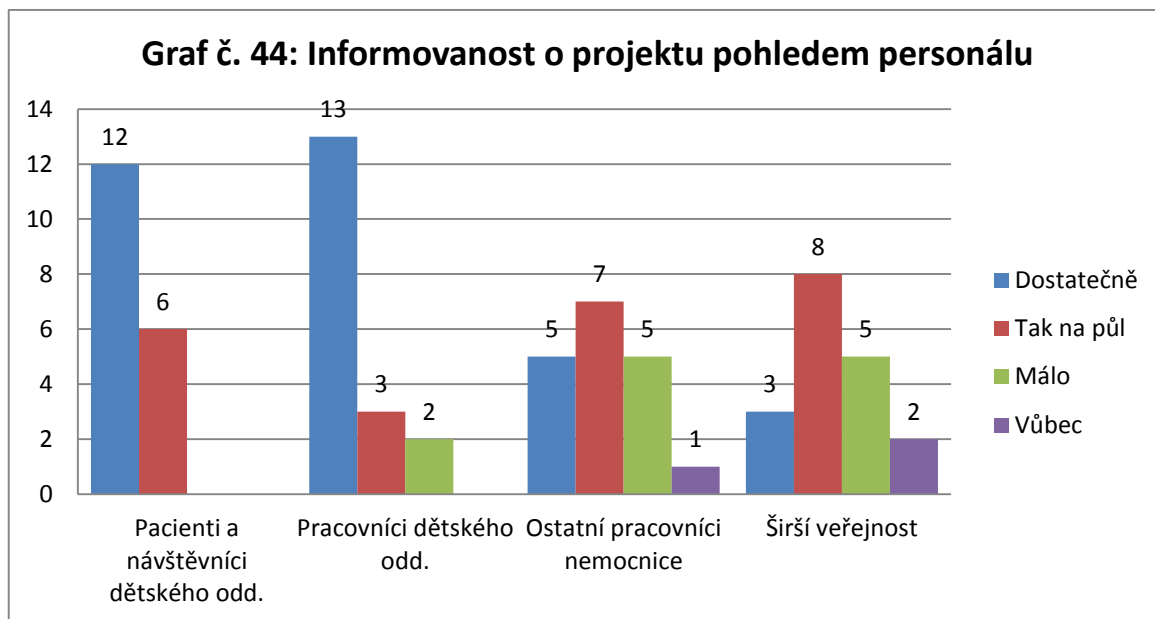
Graf č. 41: Hodnocení obdržených informací dobrovolníky:

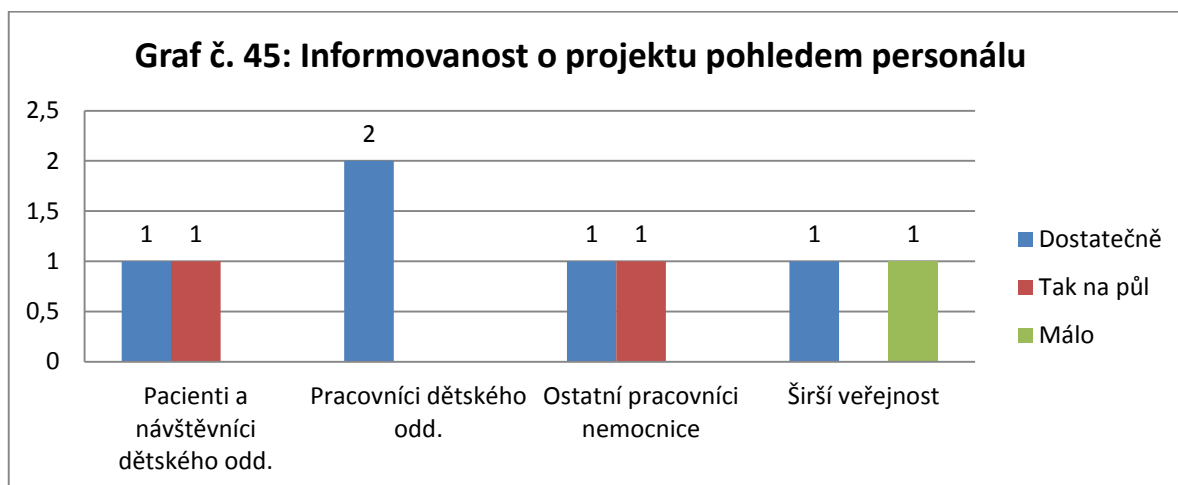
Dle názorů dobrovolníků jsou nejlépe o projektu informováni právě zaměstnanci dětského oddělení nemocnice. Další skupinu, kterou dobrovolníci označili za poměrně informovanou, byli pacienti a jejich blízcí, návštěvníci dětského oddělení. Nejméně informována je podle nich širší veřejnost. 14 respondentů uvedlo u dané skupiny možnost málo, 3 respondenti potom uvádí, že podle jejich názorů není informována vůbec.

Dle zkušenosti většiny personálu jsou pacienti a návštěvníci dětského oddělení informováni většinou dostatečně, stejně jako samotný personál dětského oddělení. S dobrovolníky se shodují v názoru, že nejméně informována je širší veřejnost. O něco lépe jsou na tom potom další zaměstnanci nemocnice.

Koordinátoři dobrovolníků se shodují v názoru, že mají možnost komunikovat jak s dobrovolníky, tak s personálem dětského oddělení, včetně kontaktní osoby (vrchní sestra). S touto komunikací jsou také spokojeni. V případě výměny informací uvádí, že komunikace probíhá v měsíčních až týdenních intervalech a že informace, týkající se projektu dostávají vždy nebo alespoň většinou včas. Tyto informace vnímají jako dostupné, srozumitelné a relevantní, což znamená, že jsou dostatečně informováni o všech změnách, které jsou pro realizaci projektu podstatné. Pokud jde o zkušenost s informovaností pacientů a zaměstnanců nemocnice, hodnotí ji jako dostatečnou. Zároveň uvádí následující možnost informování u jednotlivých skupin: „Brožurky, záložky, www stránky, články a tiskové zprávy“. V případě širší veřejnosti je zde také názor, že její informovanosti malá.

5.1.7 Nadstavbové aktivity

Správě nastavené nadstavbové aktivity by měly sloužit ke zvyšování motivace k další dobrovolnické činnosti. Dobrovolníkům by také měly pomáhat k jejich dalšímu vzdělávání. Může jít o semináře, supervizní setkání či neformální setkávání dobrovolníků.

Dobrovolníci měli odpovědět na otázku, zda se nadstavbových aktivit v rámci projektu „Čteme dětem“ účastní. Většina dobrovolníků uvádí, že některých aktivit se zúčastňuje, 7 dobrovolníků však udává, že se nadstavbových aktivit neúčastní. Koordinátoři projektu se domnívají, že účast na nadstavbových aktivitách je povzbuzuje k další dobrovolnické činnosti a k uskutečňování nových nápadů.

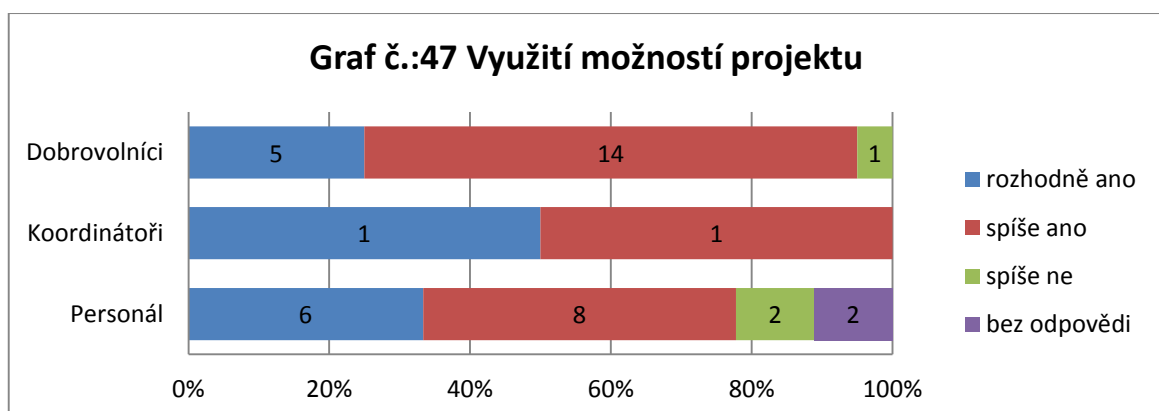
Graf č. 46: Účast dobrovolníků na nadstavbových aktivitách

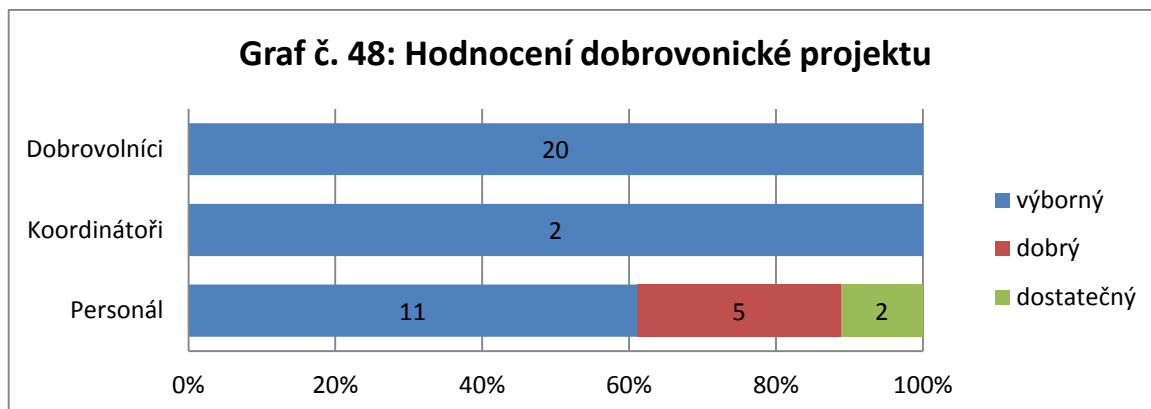
5.1.8 Celkové hodnocení projektu

Na otázku, zda je na dětském oddělení je plně využíváno dostupných možností, které dobrovolnický projekt nabízí pro ulehčení pobytu pacientů v zařízení, odpovídali respondenti většinou kladně.

Graf č.:47 Využití možností projektu

Na závěr měli všechny skupiny respondentů dobrovolnický projekt „Čteme dětem“ zhodnotit. Dobrovolníci a koordinátoři ho hodnotí jako výborný, stejně jako většina personálu, z něhož však někteří projekt vnímají jako dobrý či dostatečný.

5.2 Výsledky kvalitativní části výzkumu

Data interpretujeme pomocí techniky otevřeného kódování. Na základě nalezených kódů jsme vytvořili jednotlivé kategorie, které následně rozebíráme. Vzniklo následujících 7 kategorií. Kódy, které je nasycují, jsou uvedeny u každé kategorie v závorce.

5.2.1 Kategorie a kódy

Proč jsem začal? – děti! (zaujetí, radost, skvělý nápad, nechte se, přispět, rozvoj, mám čas, zkusit, nabídka, jediný, oslovení, cílová skupina)

Zabavit smysluplně knihou (zabavit, ukazovat, rozvoj, naplnění, jsme kamarádi, pomáháme, potěšit, zpříjemnit, kniha, rozdáš- sklidiš, propojení, změni prostředí, namotivovat)

Očekávání a zkušenosti (narychlo, nepřemýšlela, těšit, super, zábava, potkat, nezájem, strach, tragicky, nevěděl, nejistota, už vím)

Jak to chodí na oddělení (sesterna, pomůcky, zeptám, volba knihy, oslovit, seznámit, povídat, kam nemám, vysvětlím, číst, hrát, zapsat, vykomunikovat, domluva, vybrat, rozloučit)

Poprvé nejít sám (individuální, pozitivní naladění, nejít sám, pobavit, přehled, zapojit, základ)

Co je pro mě obtížné (nereagují, odpoutat od televize, individualita, introvert, začít, sestřičky)

Podněty a obohacení (sezení, supervize, zainteresovat, sdílet, pozvat, do života, intonace, promovat, prodat, nástěnka, dostupnost)

1: Proč jsem začal – děti!

V otázce, proč se dobrovolníci zapojili právě do projektu Čtení dětem nejčastěji figuroval pozitivní vztah k samotným dětem a pozitivní hodnocení „nápadu“ předčítání. Zároveň se zde ukázalo, že vliv na ně mělo také přímé oslovení a nabídky dobrovolnictví. Pro některé to byla zároveň první nabídka dobrovolnictví vůbec.

D1: *...Ty jsi mě oslovila, že něco takového děláš a já už od malička mám čtení ráda, přináší mi radost, tak jsem si řekla, že by to bylo fajn přenést tu radost zase na někoho jiného, respektive tedy na děti.“*

D2: *...mě zajímá celkově ta cílová skupina. Já jsem dobrovolnickou činnost předtím nikdy nedělala, tak když jsem se o tom dozvěděla, že se pracuje s dětma a že to byl tak skvělý nápad o tom čtení... Protože i teď mám čas na to, se tomu věnovat, takže teď tomuto nápadu chci přispět.*

D3: *...já jsem nikdy nedostal nebo neviděl nějakou nabídku dobrovolnických projektu, takže jsem si to vybral, protože to byl jednak jediný, ale protože se mi líbil a byl blízko mému srdci, mé osobě.*

D4: *Práce s dětma mě bavila, takže jsem toho chtěl zkusit co nejvíc.*

2: Zabavit smysluplně a knihou

Dobrovolníci spatřují poslání projektu v zásadě ve dvou bodech. Prvním v nich je právě naplnění času dětí, zároveň však spatřují hodnotu samotné aktivity ve formě četby.

D1: *...aby jim nebylo tak smutno, zabavit je a to tím, že jim budeš číst a ukazovat jim, jak je to čtení vlastně fajn.*

D2: *...“jednak rozvoj těch dětí a naplnění jejich volného času v té nemocnici nějak smysluplně. Tím, že jsme jejich kamarádi, my jim vlastně pomáháme nějak využít ten čas tak, aby se jednak cítili dobře a na druhou stranu prostě rozvíjet tu jejich fantazii, představivost – tím čtením.*

D3: *...jako hlavní cíl zpříjemnit ten pobyt dětem a druhý takový smysl nebo cíl tam vidím to, že se pracuje s knihama. A mně se to líbí, že s těma dětma se pracuje s reálnýma knihama, že to nejsou tablety, nebo čtečky nebo já nevím, prostě něco takového, čeho všude mají dost...*

D4: *...potěšit, ale není to jenom to. Rozvoj slovní zásoby, když poslouchá to dítě ten příběh, tak se určitě přiučí něco o gramatice a podobně... že mu to pak půjde jednodušeji v češtině... Dítě, které leží v nemocnici bůh ví s čím, rodiče tam za ním chodí třeba občas, ale přijde mu tam někdo, nový kamarád...*

3: Očekávání a zkušenosti

Dle jednotlivých výpovědí respondentů prvotní očekávání z návštěvy nemocnice bylo čistě individuální věci.

D1: *Abych pravdu řekla, já jsem nad tím ani moc nepřemýšlela. Spíš jsem se na to tak těšila, že je to zase nějaká nová věc... Spíš jsem to brala tak, že to určitě bude super a zábava a že se potkám s novými dětmi...*

D2: *První co mě napadlo – co když ty děti prostě nebudou chtít spolupracovat. Protože vím z vlastní zkušenosti, jak to teď chodí, že ty děti prostě preferují ty mp3jky a radši si pustěj video, takže z toho jsem měla strach, nicméně... dopadlo to dobře.*

D3: *Co jsem čekal, to se tam dělo. Co jsem si myslel, jak to bude probíhat, tak to tak probíhalo.*

D4: *Ze začátku to bylo takové, že jsem nevěděl, do čeho jdu úplně. Jsem si nebyl jistý, co od toho čekat, jak to dopadne. A v nynější době už je to takové, že vím co od toho čekat, A že tam jdu s tím si to užít.*

4: Jak to chodí na oddělení

V tom, jak vypadá typický průběh jejich činnosti, se dobrovolníci v podstatě shodují. Dobrovolník tak přijde na oddělení, nahlásí se a v podstatě automaticky oslovuje personál s otázkami, kam vůbec může vstoupit a kolik je dětem let. Na základě tohoto zjištění se potom snaží vybrat vhodné knihy. S dětmi navazují kontakt, přičemž každý volí své strategie, jak dítě zaujmout. Zkušenější

D1: *Oslovím je, že se jmenuju....z kama jsem, co dělám a potom se jich zeptám, jestli by chtěli, abych jim četla, že jsem ze čtení dětem... A většinou souhlasí. Někdy se mi stalo, že se jim třeba nechce, že by spíš chtěli hrát hru, tak občas s něma hraju hru, ale většinou spíš čteme.*

D2: *Pozdravím je, seznámíme se, trochu si na začátku nejdřív tak popovídáme, jako jak se máme... Většinou se oni sami rozovídají, jako co je trápí a tak. S tím, že já se potom zeptám, zdali by vůbec měli zájem, kdybych jim přečetla nějakou knížku, nebo se do toho*

procesu můžou zapojit i oni, že to vlastně není problém a nebo je tady druhá varianta, kdy si můžeme zahrát nějakou hru, případně si jenom povídat.

D3: Vysvětlím jim, proč tam jsem a pak začnem číst. A abych pravdu řekl, tak většinou jsme skončili spíš u povídání, že jsme si popovídali a vždycky jsme přečetli třeba jenom nějaký úryvek, nebo oni třeba tu knížku znali tak jsem se jich na to ptal...

D4: Záleží na tom, jak to dítě vypadá nebo co mi odpoví, protože když se třeba dívá na televizi a řekne jenom takové to suché ne ne ne, tam to jde vykomunikovat tak, že prostě televize se může zapnout později. ...pak to záleží na domluvě, buď zůstaneme na jednom pokoji nebo jdeme do jídelny. Já to mám radši, když jdeme do té jídelny, i když ani na tom pokoji to není špatné, ale zas ty děti změni prostředí, na pokoji jsou pořád.

5: Poprvé nejít sám

Co by mohlo dle dobrovolníků pomoci nováčkům pomoci, aby se v nemocnici brzy aklimatizovali? Mít vedle sebe alespoň ze začátku oporu. Je zde také myšlenka toho, aby byl dobrovolník jistým způsobem dobře vnitřně naladěný. Aby se s totožnil a pochopil za kým a s čím do nemocnice přichází.

D1: ...že máte vedle sebe někoho, kdo už tam byl, že víte, že ten člověk ví, co tam má dělat... Když tam jdete sám a více méně víte jenom z vyprávění, co tak máte dělat, tak jste stejně pořád takoví nervózní.

D2: Když řeknu tu vlastní zkušenost, já jsem tam úplně poprvé byla s..., což jako mně strašně pomohlo. Když jsem tam šla poprvé, tak jsem tam šla právě s tím, že už tam vedl mě byl někdo zkušeněj, prostě nebyla jsem v té vodě sama...

D3: No mně osobně určitě hodně pomohlo, že jsme se o tom fakt hodně pobavili předtím... Pak bylo určitě fajn, že jsem tam byl na tom pozorování, že jsem tam nešel sám... a jinak nevím, podle mě úplně žádná jiná příprava asi ani není nutná. Asi jako takový základ mít třeba aspoň trošičku přehled o těch dětských knihách by bylo fajn. A pak samozřejmě když ten člověk má nějakou zkušenost s dětma, třeba mladší sourozence....

D4: Jako ten dobrovolník musí vědět to, že tam jde s tím, aby jim tam něco přečetl, aby měl z toho on radost, že tam někomu může číst.

6: Co je pro mě obtížné

I tato otázka byla pro dobrovolníky do velké míry individuální. Velkým soupeřem se stává televize. Pro někoho zase moment či chvíle, kterou musí překonat, pro někoho obtíže dá se říct neexistují.

D1: *...když třeba jdu číst a dojdu do pokoje, kde se ty děti dívají na televizi a jsou do toho, abych tak řekla „zažrané“ a moc na mě nereagují... Tak to je chvílka, to je takové těžké, jak ty děti se snažím odpoutat od té televize, když na nich vidíte, že se fakt chtějí dívat...*

D2: *...to už je otázka charakteru každého z nás. Já třeba na začátku byla jsem spíš introvertní, v tom smyslu, že pak jsem měla prostě problém s těma dětma tak jako komunikovat, abych je prostě do toho vtáhla. Ale pak těma zkušenostma, prostě když už tam člověk je dýl, tak už je to lepší.*

D3: *Nejobtížnější pro mě asi je ten moment, když vstoupím za sestřičkama a zeptám se, kam mám jít, to úplně nemám rád... Já asi jako nejsem úplně stydlivý, ale tendle moment prostě nemám rád.*

D4: *Já bych asi řekl, že žádné obtíže nemám. Nemám a jsem za to moc rád.*

7: Podněty a obohacení

Co by mohlo dobrovolníka obohatit v jeho další činnosti, popřípadě přispět ke zlepšení projektu? V tomto smyslu dotazovaní postrádají a navrhují možnost společného setkání všech dobrovolníků, se kterými by mohli sdílet zkušenosti osobně. Někdo by také ocenil další vzdělávání v oblasti práce s hlasem. Objevuje se také myšlenka „zviditelnit“ projekt, posunout ho dál za hranice dětského oddělení.

D2: *...uvítala bych třeba nějaký pravidelný, já nevím, třeba jednou za půl roku. Prostě nějaký sezení, něco ve formě supervize. I pak nějaký cvičení s těmi herci a podobně... Něco i pro ty dobrovolníky, takhle pro ně jenom... ...v rámci téhde akcí, (mluví o nadstavbových aktivitách) právě konkrétně toho zlinfestu je to dostupný veřejnosti, prostě ty rodiče se na to můžou podívat, takže je to jakási forma propagace, prostě o sobě dát vědět, což považuju za důležitý jo.*

D3: *Udělat nějaký teambulding, nebo fakt jenom setkání, sednout a pokecat... Někaké společné sdílení zkušeností nebo nápadů nebo vlastně cokoliv, co můžeme použít. Třeba jako „hele, mamka ted'ka koupila sestře super knížku, myslím, že bychom ji mohli prostě vzít.“ ... Plus právě co mě napadla ještě třetí věc, že právě tam bylo čtení i s těmi herci, tak ně-*

koho takového si třeba pozvat na to setkání těch dobrovolníků. A že by měl zas čas on pro nás... jak pracovat s hlasem, nebo jak hezky číst... co by i těm dobrovolníkům, jako nám, dalo něco do života nebo něco do toho čtení.

D4: Určitě ta práce s tím hlasem... rád bych pracoval na tom svojem mluveném projevu a abych dokázal tu knížku ještě podat tak aby to tomu dítěti každému, nebo většině těch dětí, aby je zaujala. ... Ono to čtení je fakt sper, ale chtělo by to trošku promovat, trošku to prodat. Ukázat lidem, že to tady je pro ně... Neříkám, že by sestřičky měly povinně hlásit všem, kdo přijde... spíš bych to viděl na nějakou nástěnku, nebo nějaký obrázek. Ne obrázek – informační tabuli.

5.3 Shrnutí

Hlavním výzkumného šetření bylo zjistit, jak je projekt „Čteme dětem“ hodnocen jeho účastníky tedy dobrovolníky, koordinátory a personálem dětského oddělení. Zjištěné odpovědi na výzkumné cíle a otázky jsou následující.

Z pohledu koordinátorů projektu je vstupní příprava s ohledem na typ projektu dostačující. Nicméně jsou zde stále rezervy v tom, že vstupní příprava není po organizační stránce pro všechny dobrovolníky jednotná. Většina dobrovolníků je s kvalitou vstupní přípravy spokojena. Za úskalí vstupní přípravy můžeme považovat fakt, že 25% dobrovolníků neseznámila se možnými stinnými stránkami, které dobrovolnická činnost může přinášet. Personál se společně s koordinátory projektu shoduje na tom, že dobrovolníci jsou pro výkon dobrovolnické činnosti dobře připraveni. Do projektu jsou tak dle jejich názoru aktivně zapojeni pouze dobrovolníci, kteří jsou k výkonu dobrovolnictví způsobilí. Pokud jde o vědomosti, dovednosti a postoje dobrovolníků, jsou jimi dle personálu vybaveni taktéž. Můžeme zde ale vnímat jisté rezervy v tom, že 10% dotazovaných uvedlo, že tomu tak není. Z výsledků šetření vyplývá, že nejlépe informován o projektu „Čteme dětem“ je samotný personál dětského oddělení nemocnice. V případě informovanosti pacientů a návštěvníků dětského oddělení jsou nejvíce skeptičtí samotní dobrovolníci. Stejně tomu je u informovanosti širší veřejnosti. V rámci kvalitativního šetření se také objevuje myšlenka snažit se občas posunout projekt dál za hranice dětského oddělení a alespoň částečně informovat veřejnost. Popřípadě najít způsob, jak dát o projektu vědět více i na samotném oddělení nemocnice. Koordinátoři projektu považují informovanost za dostatečnou s tím, že se odkazují na různé zdroje, které jsou pro jednotlivé skupiny osob k dispozici. Většina dobrovolníků se také domnívá, že na jejich dobrovolnickou činnost se dá spoleh-

nout. Personál nemocnice dobrovolníky vnímá taktéž jako spolehlivé. Z výpovědí koordinátorů a personálu nemocnice vyplývá, že nevnímají, že by do projektu měli být zapojeni dobrovolníci, jejichž dobrovolnická činnost je spojena s vyššími riziky. Ze zkušenosti všech respondentů vyplývá, že dobrovolnickou činnost na dětském oddělení vnímají jako bezpečnou. Ztotožňují se s tím jak dobrovolníci, tak koordinátoři a personál nemocnice. Všichni respondenti také zastávají názor, že dobrovolníci jsou plně ztotožněni s posláním hodnotami a cíli projektu. To se odrazilo také v kvalitativním šetření, kde dobrovolníci vyzdvihují jak svůj pozitivní vztah dětem, tak ochotu jim něco smysluplného předat či je potěšit. Dobrovolníci spatřují poslání projektu v zásadě ve dvou bodech. Prvním v nich je právě naplnění času dětí, zároveň však spatřují hodnotu samotné aktivity ve formě četby. Dle zkušeností dobrovolníků, dětské pacienti na nabízené dobrovolnické aktivity reagují vesměs pozitivně. Většina z nich udává, že sami pacienti jsou schopni aktivně ovlivňovat průběh samotné dobrovolnické činnosti. Zároveň vidí úspěchy své činnosti v tom, že ji vnímají jako ulehčení zátěže pacienta, který musí trávit svůj čas v nemocnici. Většina z nich je také toho názoru, že tato aktivita pacienta povzbuzuje k duševnímu či tělesnému pohybu. I personál oddělení vnímá reakce pacientů vesměs pozitivně, v menší míře však vnímá pacienta jako toho, kdo průběh dobrovolnictví ovlivňuje.

Úsilí, které dobrovolníci musí vynakládat při překonávání překážek v rámci své činnosti, vnímají jak dobrovolníci, tak personál nemocnice jako přiměřené jejich možnostem a omezením. V rámci kvalitativního výzkumu dobrovolníci uváděli pouze určité momenty, které je ale možno úspěšně překonat. Dobrovolníci bez výjimky uvádějí, že dobrovolnická činnost je pro ně uspokojující. Stejně to vnímá také personál oddělení. Dle názorů dobrovolníků i personálu do dobrovolnické činnosti bývají vybíráni většinou vhodní pacienti. Personál v tomto však často může plnit pouze informační funkci v tom smyslu, že dobrovolníkům předá informace o aktuálním počtu pacientů a jejich zdravotním stavu. Na dětském oddělení se pacienti neustále střídají a personál oddělení tuto skutečnost nemůže nijak ovlivnit. Většina dobrovolníků v tomto případě uznává, že jim personál při jejich návštěvách srozumitelně sděluje všechny informace, které jsou pro jejich aktuální činnost potřebné. Většina dobrovolníků nikdy nemusela řešit v rámci jejich činnosti žádný problém. Pokud řešili obtíže, obraceli se jako na koordinátory, tak na personál, případně na jiného dobrovolníka. Ve všech případech uvádí, že se jim dostalo pomoci. Koordinátoři shodně uvádí, že pomoc jsou ochotni poskytnout vždy a všem. Pomáhat dobrovolníkům se

snaží pomoci ve většině případů i personál. Nicméně dle jejich zkušeností jsou také chvíle, kdy na to prostě není čas.

Dobrovolníci vnímají, že jim osoba koordinátora projevuje ocenění za jejich činnost, podporuje v uskutečňování nových nápadů a povzbuzuje k dobrovolnické činnosti. Sami sebe v tomto kontextu také vnímají jako součást týmu, která pečuje o pacienta. Od personálu nemocnice vnímají dobrovolníci za svou činnost ocenění také a zároveň se cítí ve své činnosti povzbuzováni, nicméně se jako část týmu pečující o pacienta necítí. Ve výzkumném šetření všichni dotazovaní uvedli, že jsou spokojeni jak s organizačním, tak s materiálním zabezpečením projektu. Někteří z respondentů však následně uvedli podněty k oběma složkám. Jedná se o absenci určitých typů knih, které na oddělení postrádají. Z organizačního hlediska potom návrh zamyslet se nad strukturou přihlašování dobrovolníků do rozpisu dobrovolnictví. Podněty vyplynuly také z kvalitativního šetření, kdy dotazovaní postrádají a navrhují možnost společného setkání všech dobrovolníků, se kterými by mohli sdílet zkušenosti osobně. Někdo by také ocenil další vzdělávání v oblasti práce s hlasem. Všichni účastníci výzkumu měli zhodnotit, zda by měnili četnost, pravidelnost a délku návštěv dobrovolnického projektu. Z pohledu dobrovolníků by bylo vhodné zvýšit jak pravidelnost, tak i četnost jednotlivých návštěv. V tomto ohledu jim dal za pravdu také personál nemocnice. Dle všech skupin respondentů by pak byla nejvíce potřeba zvýšit pravidelnost návštěv na oddělení. Ze zkušenosti dobrovolníků vyplývá, že mají možnost komunikovat se všemi účastníky dobrovolnického projektu, nejmenší možnost komunikace však vnímají u skupiny personálu. Ten ve srovnání s dobrovolníky vidí možnost komunikace menší. Polovina z personálu v tomto případě vypověděla, že nemá možnost komunikovat s koordinátory projektu. Nicméně většina všech respondentů uvádí, že jim takový způsob vyhovuje. Pokud jde o výměnu informací, ta nejčastěji probíhá mezi dobrovolníky a koordinátory projektu. Zkušenosti personálu s předáváním informací jak s dobrovolníky tak koordinátory projektu se značně různí. Dle zkušeností dobrovolníků dostávají potřebné informace, které se týkají dobrovolnického projektu vždy, nebo alespoň většinou včas. Toto si však nemyslí přes 20% dotazovaného personálu. Pokud už ale informace obdrží, hodnotí je jako přístupné, relevantní i srozumitelné naprostá většina z nich. Stejnou zkušenost mají jak dobrovolníci, tak koordinátoři projektu. Dobrovolníci se za celou dobu své účasti v projektu setkávali s buď s pouze kladnými, nebo převahou kladných ohlasů na dobrovolnickou činnost jak u pacientů a jejich blízkých, návštěvníků nemocnice a samotného personálu nemocnice. Totožnou zkušenost mají také koordinátoři a personál dětského

oddělení. Většina respondentů se také domnívá, že na dětském oddělení je plně využíváno dostupných možností, které dobrovolnický projekt nabízí pro ulehčení pobytu pacientů v zařízení. Dobrovolníci společně s koordinátory by doporučili projekt jednoznačně jako výborný, personál nemocnice zde vidí rezervy, někteří z respondentů ho tak hodnotili jako dobrý či dostatečný.

5.4 SWOT analýza

Zkratka SWOT je odvozena od anglických názvů: **Strengths** (silné stránky), **Weaknesses** (slabé stránky), **Opportunities** (příležitosti) a **Threats** (hrozby). Ty zároveň označují jednotlivé kvadranty matice. Analýza nám umožňuje popsat projekt Čteme dětem v Krajské nemocnici T. Bati z různých úhlů pohledu.

<p style="text-align: center;">SILNÉ STRÁNKY</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hlavní idea projektu - Ztotožnění se dobrovolníků s posláním projektu - Materiální zajištění projektu - Pevné vztahy s vedením nemocnice - Podpora různorodých subjektů (Společenstvo patronů a sponzorů Zlínský 5lístek, univerzita, město Zlín, divadlo) 	<p style="text-align: center;">SLABÉ STRÁNKY</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Ne)nformovanost veřejnosti - Nejednotná vstupní příprava - Absence pravidelného setkávání - Nepravidelnost dobrovolnické činnosti (letní prázdniny, karanténa, absence pacientů) - Malá účast na nadstavbových aktivitách
<p style="text-align: center;">PŘÍLEŽITOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zapojení se do aktivní spolupráce s novými subjekty (např. knihovny) → získání různorodých dobrovolníků - Prohloubení spolupráce se současnými subjekty (divadlo, univerzita) - Přizpůsobení nadstavbových aktivit dobrovolníkům „na míru“ - Využití fondů Evropské unie 	<p style="text-align: center;">HROZBY</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nadměrný odliv dobrovolníků spojený s ukončením studia - Růst časové náročnosti organizace projektu

5.5 Doporučení pro praxi

V rámci doporučení byl vytvořen tzv. manuál dobrovolníka (viz. Příloha č. 3), souhrn informací o dobrovolnickém projektu, který by sloužil novým dobrovolníkům jako opora. V případě příchodů dobrovolníků na oddělení přidáváme také formulář „návštěvy dobrovolníků“, který by mohl informovat jak zdravotnický personálu, tak koordinátory projektu o tom, kolik dobrovolníků nemocnici skutečně navštívilo. Zároveň by tak bylo jednoduché přehledně zjistit například nejčtenější tituly – tento dokument by tak fungoval jako zestručněná „kronika čteme dětem“, kterou dobrovolníci využívají při své aktivitě.

Přihlašování dobrovolníků na návštěvy nemocnice probíhá vytvořením „online“ dokumentu. Doporučujeme tento formulář zasílat pravidelně určené kontaktní osobě v nemocnici, aby k němu měl v případě zájmu přístup také zdravotnický personál. Do tohoto dokumentu také doporučujeme pravidelně zadávat nejen rozpisy dat, ale také základní informace o dobrovolnících. Vhodné by bylo také určit pevně stanovené datum, do kterého se dobrovolníci musí do rozpisu přihlásit.

Formulář zájemce o dobrovolnictví a karta dobrovolníka (viz. Příloha 2) byl navržen pro koordinátory projektu společně s kodexem dobrovolníka. Doporučujeme také nabídnout a zařadit pravidelné setkávání půlroční dobrovolníků, které by se dalo uskutečnit například společně se zaškolováním dobrovolníků popřípadě s jinou vzdělávací akcí. V rámci zajištění pravidelnosti dobrovolnictví je na zvážení, zda se v rámci náboru dobrovolníků nezaměřit i na jiné cílové skupiny než jsou studenti, kteří jsou do projektu zapojeni převážně. Bylo by tak možné pokračovat v realizaci projektu například i v době letních prázdnin. Zároveň by se vyvážil i menší zájem o dobrovolnictví například ve zkouškovém období.

ZÁVĚR

V diplomové práci jsme se zabývali významem čtení u dětí. Věnovali jsme se tématu hodnoty a pozitivních aspektů hlasitého předčítání. Podporovat vztah dítěte a knihy je podle nás žádoucí a aktuální z mnoha důvodů. Má vliv na správný vývoj dítěte, stejně tak jsou čtenářské návyky jedním s důležitých předpokladů pro kvalitní vzdělávání. V případě hlasitého předčítání se kniha stává prostředníkem v komunikaci a kontaktu mezi dítětem a rodičem a upevňuje tak rodinné vazby, což je aktuální a žádoucí právě v době moderních technologií. V práci jsme se zaměřili také na subjekty, které se podporou čtenářství zabývají. Věnovali jsme se oblasti dobrovolnictví a průběhu dobrovolnických programů ve zdravotnických zařízeních a na jejich evaluaci. Konkrétně jsme se věnovali dobrovolnické aktivitě Čtení dětem a projektu Čteme dětem v Krajské nemocnici T. Bati ve Zlíně, jehož náplní je zprostředkovat dítěti pozitivní zážitky s knihou. Projekt je realizován od roku 2012 a navazuje na kampaň Celé Česko čte dětem. V rámci praktické části práce jsme zhodnotili dosavadní činnost projektu pohledem jeho účastníků a na základě zjištěných poznatků navrhli daná doporučení. Projekty zaměřené na podporu čtenářství obecně nabízejí velice zajímavou a hodnotnou formu volnočasových aktivit. V případě funkčního dobrovolnického projektu by měl být potom tento přínos oboustranný – jak z pozice dítěte, jehož čas strávený na oddělení je smysluplně naplňován tak z pozice dobrovolníka. Projekt Čteme dětem v Krajské nemocnici T. Bati se za tři roky své existence pomalu stává nedílnou součástí nemocnice. Věříme, že aktivity založené na dobrovolnické bázi mají ve společnosti své nezastupitelné místo jak pro svůj výchovný a preventivní charakter, tak i pro stále rostoucí hodnotou dobrovolnictví aktivní zapojení se do občansky zodpovědné společnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. *Baobab: O Baobabu* [online], © 2016. [cit. 2015-10-20]. Dostupné z: <http://www.baobab-books.net/>
2. BÍLÁ, Jana, 2013. *Prenatální komunikace*. Plzeň. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Katedra psychologie. Vedoucí práce Mgr. Kateřina Šámalová.
3. ČESKO, 2009. *Věstník MZČR*. In: Ministerstvo zdravotnictví ČR, částka 6. Dostupné také z: http://www.mzcr.cz/Legislativa/dokumenty/vestnik-c_3628_1779_11.html
4. ČESKO, 2011. *Věstník MZČR*. In: Ministerstvo zdravotnictví ČR, částka 11. Dostupné také z: http://www.mzcr.cz/Legislativa/dokumenty/vestnik-c11/2011_5731_2162_11.html
5. Články: Co je to listování?, © 2016. *Listování: cyklus scénických čtení* [online]. [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/clanky-listovani/co-je-to-listovani.html>
6. *Čtenářství, jeho význam a podpora: výzkum, teorie a praxe v České republice a Spolkové republice Německo: přednášky z odborného semináře pořádaného Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR a Goethe Institutem Praha dne 19. listopadu 2007 v Goethe Institutu v Praze*, 2008. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR. Aktuality SKIP. ISBN 978-80-85851-18-2.
7. FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ, 2010. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes. ISBN 978-80-903696-8-9. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/res/data/024/002868.pdf>

8. *Dobrovolníci v neziskových organizacích*, 2001. Vyd. 1. Praha: Informační centrum neziskových organizací. ISBN 80-864-2305-0.
9. HAVLÍKOVÁ, Karla, 2012. Tiskové zprávy: Nemocným dětem v KNTB četl pohádku primátor i spisovatel. *Krajská nemocnice T. Bati, a. s.* [online]. [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://www.kntb.cz/nemocnym-detem-v-kntb-četl-pohadku-primator-i-spisovatel>
10. HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-736-7040-2.
11. HOMOLOVÁ, Kateřina, 2009. *Čtenářská propedeutika*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7368-657-4.
12. CHALOUPKA, Otakar, 1995. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. Praha: Victoria Publishing. ISBN 80-858-6540-8.
13. JANOŠOVÁ, Marta, 2011. Luisa Nováková: "Jestliže si nevychováme čtenáře mezi dětmi, jako dospělí už se čtenáři nestanou.". In: *Inflow* [online]. [cit. 2016-01-18]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/luisa-novakova-pokud-si-nevychovame-ctenare-mezi-detmi-jako-dospeli-uz-se-ctenari-nestanou>
14. LACINOVÁ, Ivana, 2010. *Rodina a škola: Mámo, táto, učitelko, čtěte mi!*. Portál, 57 (4). ISSN 0035-7766.
15. MATOUŠEK, Oldřich, 2013. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0213-4.
16. Management dobrovolnictví: Řízení programů ve zdravotnictví, © 2016. *Dobrovolnik.cz*[online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/management-dobrovolnictvi/rizeni-programu-ve-zdravotnictvi/>

17. NOVOTNÝ, Michal a Ivana STARÁ, 2002. *Dobrovolníci v nemocnicích: metodický manuál pro zdravotnická a sociální zařízení*. Vyd. 2. dopl. Praha: Hestia. ISBN 80-238-8697-5. Dostupné také z: www.hest.cz/cdn/public/001006.doc
18. MATĚJČEK, Zdeněk, 1996. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8085-5.
19. Naše aktivity: Čtení dětem v nemocnici, © 2014. *Celé Česko čte dětem* [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://celeceskoctedetem.cz/nase-aktivity/cteni-detem-v-nemocnici/clanek-27>
20. O nás: Základní informace o Celé Česko čte dětem, 2014. *Celé Česko čte dětem* [online]. [cit. 2015-09-26]. Dostupné z: <http://celeceskoctedetem.cz/o-nas/ke-stazeni>
21. O projektu, ©2010-2015. *Noc s Andersenem* [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>
22. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
23. PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA, 2014. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4748-4.
24. Služby pro veřejnost, 2015. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/vecny-zamer-zakona-o-dobrovolnictvi-pripominky.aspx>

25. Sukova knihovna: Anketa Suk - čteme všichni, © 2011-2016. *Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského* [online]. [cit. 2015-09-14]. Dostupné z: <http://www.npmk.cz/node/24/>
26. SMEJKAL, Vladimír a Karel RAIS, 2010. *Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3051-6.
27. Tiskové zprávy: Zlín zažil jedinečný maraton ve čtení, 2015. *Zlín: Oficiální stránky města Zlína* [online]. [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/zlin-zazil-jedinecny-maraton-ve-cteni-aktuality-2598.html>
28. TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ, 2006. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-736-7178-6.
29. TRELEASE, Jim, 2013. *The Read-Aloud Handbook*. Seventh Edition. New York: Penguin Books. ISBN 978-0-14-014655-4.
30. TRÁVNÍČEK, Jiří, 2008. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize: (2007)*. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-270-1.
31. VÁŠOVÁ, Lidmila, 1995. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV. Knihovnictví. ISBN 80-858-6607-2.
32. *Věcný záměr zákona o dobrovolnictví* [online], 2014. [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/vecny-zamer-zakona-o-dobrovolnictvi-pripominky.aspx>
33. *Výroční zpráva: Výroční zpráva obecně prospěšné společnosti Celé Česko čte dětem® za rok 2012* [online], 2012. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://celeceskoctedetem.cz/o-nas/ke-stazeni>

34. VEČERKOVÁ, Draha, 2013. *DDM Astra Zlín: Fotogalerie a reportáže z "Akce pro veřejnost"* [online]. Zlín [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://www.ddmastra.cz/foto-zpravy/fotogalerie/akce-pro-verejnost/367>
35. Zlatá stuha, © 2014. *Zlatá stuha* [online]. [cit. 2015-10-26]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/o-soutezi>
36. Zlínský deník: Hruběšová, Čenský a Bajaja četli dětem v nemocnici pohádku, 2013. *Zlínský deník* [online]. [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: http://zlinsky.denik.cz/zpravy_region/hrubesova-censky-a-bajaja-cetli-detem-v-nemocnici-pohadku-20130531.html
37. Zpravodajství: Brno zahájí celonárodní kampaň "Celé Česko čte dětem", 2012. *Česká televize: Televizní studio Brno* [online]. [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/179336-brno-zahaji-celonarodni-kampan-cele-cesko-cte-detem/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DDM Domov dětí a mládeže

KNTB Krajská nemocnice Tomáše Bati

SKIP Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Průměrná návštěva nemocnice za posledních 12 měsíců.....	s. 51
Graf č. 2: Průměrný čas strávený v nemocnici za posledních 12 měsíců.....	s. 51
Graf č. 3: Pracovní pozice personálu.....	s. 52
Graf č. 4: Vstupní příprava pohledem koordinátorů.....	s. 53
Graf č. 5: Vstupní příprava pohledem dobrovolníků.....	s. 53
Graf č. 6: Bývají dobrovolníci vybaveni všemi podstatnými vědomostmi, dovednostmi a postoji?.....	s. 54
Graf č. 7: Ztotožňují se dobrovolníci s posláním, hodnotami a cíli projektu?.....	s. 54
Graf č. 8: Vybírá personál vhodné pacienty?.....	s. 55
Graf č. 9: Jsou vybírání vhodné pacienti?	s. 55
Graf č. 10: Sděluje vám personál všechny potřebné informace?.....	s. 55
Graf č. 11: Jsou dobrovolníkům sdělovány všechny potřebné informace?.....	s. 55
Graf č. 12: Názory dobrovolníků.....	s. 56
Graf č. 13: Názory personálu.....	s. 56
Graf č. 14: Uspokojuje dobrovolnická činnost dobrovolníky?.....	s. 57
Graf č. 15: Zažívají dobrovolníci úspěšnost vlastního vynaloženého úsilí?.....	s. 57
Graf č. 16: Mohou se na vaši dobrovolnickou činnost spolehnout?.....	s. 57
Graf č. 17: Lze se na dobrovolnickou činnost spolehnout?.....	s. 57
Graf č. 18: Považujete dobrovolnickou činnost za bezpečnou? (dobrovolníci).....	s. 58
Graf č. 19: Považujete dobrovolnickou činnost za bezpečnou? (personál).....	s. 58
Graf č. 20: Je potřeba zvýšit četnost, pravidelnost, délku návštěv? (dobrovolníci).....	s. 58
Graf č. 21: Je potřeba zvýšit četnost, pravidelnost, délku návštěv? (personál).....	s. 59
Graf č. 22: Považujete úsilí, které je potřeba vynaložit na překonávání překážek za přiměřené?.....	s. 59
Graf č. 23: Považujete úsilí, které musí dobrovolníci vynakládat na překonávání překážek za přiměřené?.....	s. 59

Graf č. 24: Nové úhly pohledu.....	s. 60
Graf č. 25: Pacienti a návštěvníci dětského oddělení.....	s. 60
Graf č. 26: Personál dětského oddělení.....	s. 61
Graf č. 27: Zabezpečení projektu (dobrovolníci).....	s. 61
Graf č. 28: Zabezpečení projektu (personál).....	s. 62
Graf č. 29: Personál nemocnice pohledem dobrovolníka.....	s. 62
Graf č. 30: Koordinátor pohledem dobrovolníka.....	s. 63
Graf č. 31: Dobrovolník pohledem personálu.....	s. 63
Graf č. 32: Pomoc při řešení potíží spojených s dobrovolnickou činností.....	s. 64
Graf č. 33: Možnost dobrovolníků komunikovat s:.....	s. 64
Graf č. 34: Možnost personálu komunikovat s:	s. 65
Graf č. 35: Spokojenost dobrovolníků s komunikací s:	s. 65
Graf č. 36: Spokojenost personálu s komunikací s:.....	s. 65
Graf č. 37: Jak často probíhá výměna informací dobrovolníků s:.....	s. 66
Graf č. 38: Jak často probíhá výměna informací personálu s:	s. 66
Graf č. 39: Dostávají dobrovolníci potřebné informace včas?.....	s. 67
Graf č. 40: Dostává personál potřebné informace včas?.....	s. 67
Graf č. 41: Hodnocení obdržených informací dobrovolníky.....	s. 67
Graf č. 42: Hodnocení obdržených informací personálem.....	s. 68
Graf č. 43: Informovanost o projektu pohledem dobrovolníků.....	s. 68
Graf č. 44: Informovanost o dobrovolnickém projektu pohledem personálu.....	s. 69
Graf č. 45: Informovanost o dobrovolnickém projektu pohledem koordinátora.....	s. 69
Graf č. 46: Účast dobrovolníků na nadstavbových aktivitách.....	s. 70
Graf č. 47: Využití možností projektu.....	s. 70
Graf č. č. 48: Hodnocení dobrovolnického projektu.....	s. 70

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Struktura tří perspektiv nahlížení na fenomén dobrovolnictví.....s. 27	27
Tabulka č. 2: Oblasti a podoblasti kvality dobrovolnického programu.....s. 41	41
Tabulka č. 3: návratnost dotazníků.....s. 50	50
Tabulka č. 4: SWOT analýza.....s. 79	79

SEZNAM PŘÍLOH

1. PROFIL DOBROVOLNÍKA
2. SADA FORMULÁŘŮ DOBROVOLNICKÉHO PROJEKTU ČTEME DĚTEM
3. MANUÁL DOBROVOLNÍKA

EXTERNÍ PŘÍLOHY:

4. DOTAZNÍK – DOBROVOLNÍCI, KOORDINÁTOŘI, PERSONÁL
5. FOTOGALERIE PROJEKTU ČTEME DĚTEM

PŘÍLOHA P 1: PROFIL DOBROVOLNÍKA - PROJEKT ČTEME DĚTEM V KRAJSKÉ NEMOCNICI T. BATI

Dobrovolníkem v projektu „Čteme dětem“ se může stát osoba starší 18 let. Průměrný věk dobrovolníka je 25 let. Většina dobrovolníků je vzdělaná nebo se vzdělává v humanitním oboru na vysoké škole a více než polovina z nich je stále studenty. Hlavní náplní dobrovolnické činnosti je trávit čas s pacienty dětského oddělení bařovy nemocnice, vytváření příjemného prostředí a ulehčení pacientova pobytu v nemocnici, předčítání knih, povídání nebo třeba hraní her. Dobrovolnická činnost je poskytována na formální bázi. Většina dobrovolníků působí v projektu dlouhodobě a to více než jeden rok. To, jak často dobrovolník dětské oddělení navštíví, závisí na jeho momentálních časových možnostech. Podle průměrného počtu návštěv nemocnice, dělíme dobrovolníky na ty, kteří nemocnici navštěvují pravidelně (cca 1 – 2krát měsíčně) a dobrovolníky, kteří nemocnici navštěvují nepravidelně. Jedna návštěva nemocnice trvá v průměru 1,5 hodiny. Dobrovolník se zapisuje do rozpisu, který každý měsíc vytváří koordinátoři projektu, kteří zajišťují celý chod projektu i jeho doprovodných akcí. Aby byl dobrovolník do projektu zapojen, musí vyplnit náležité formality – vstupní formulář a zúčastnit se osobního rozhovoru s koordinátorem projektu. Dobrovolník navštěvuje pacienty na oddělení větších dětí bařovy nemocnice v určeném čase (úterý nebo čtvrtek od 13 hodin). Jejich věk může být od 6 do 18 let. Doba strávená na oddělení se liší podle aktuálního počtu pacientů, rozhoduje i jejich fyzický stav. Při samotné návštěvě se dobrovolník musí nejprve představit a navázat s pacientem nebo pacienty kontakt. Vzhledem k tomu, že většina dětí nepobývá na oddělení dlouhodobě, nebývá pravidlem, že by se s dobrovolníkem potkalo jedno dítě více než dvakrát. Dobrovolník se tedy musí snažit překonat i jeho případnou stydlivost, pokud je potřeba. Děti si samy mohou zvolit knihu, ze které jim bude předčítat, popřípadě navrhnout jinou aktivitu, které by se chtěly věnovat. I při předčítání je s dětmi potřeba zůstat v kontaktu (oční kontakt, zapojování dětí do příběhu, komunikace), udržet jejich pozornost. Na konci návštěvy zaznamená dobrovolník do „kroniky Čteme dětem“, své jméno, datum a knihu, ze které bylo předčítáno a komu bylo předčítáno. Dobrovolník poskytuje svůj čas bez nároku na odměnu.

PŘÍLOHA P 2: SADA FORMULÁŘŮ

Zájemce o dobrovolnictví - ČTEME DĚTEM ve zlínské nemocnici

Byl/a už jste někdy dobrovolník? (Pokud ano, v jaké oblasti)

Jak jste se o dobrovolnické činnosti ČTEME DĚTEM dozvěděl/a?.....

Proč se chcete stát dobrovolníkem?.....

Jak často se chcete věnovat dobrovolnické činnosti?.....

Dovolují vám časové možnosti věnovat se v ÚT a ČT (od 13 hodin)?

Datum:

Podpis:

KARTA DOBROVOLNÍKA - ČTEME DĚTEM ve zlínské nemocnici

Jméno a příjmení:	
Datum narození:	
Bydliště:	
Telefon:	
Email:	
Obor studia/povolání:	

DATUM	
Vstupní pohovor:	
Datum zahájení činnosti:	
Datum ukončení činnosti:	

Další poznámky: ☆	
--	--

Kodex dobrovolníka – ČTEME DĚTEM ve Zlínské nemocnici

Projekt Čteme dětem ve zlínské nemocnici je dobrovolnickým projektem, jehož posláním je zpříjemňovat dětským pacientům pobyt na nemocničním oddělení a přispívat tak ke zlepšení jejich psychosociálního stavu.

Dobrovolník se zavazuje:

- respektovat při své činnosti zdravotní a psychický stav klienta
- dodržovat zásadu mlčenlivosti
- udržovat spolupráci s koordinátorem dobrovolníků

Dobrovolník věnuje nezištně část svého volného času ve prospěch druhých. Dobrovolník v žádném případě nezastupuje personál nemocnice. Nemá přístup ke zdravotním záznamům pacientů. Nemanipuluje s léky ani se zdravotnickým materiálem.

Dobrovolník svým podpisem ztvrzuje, že netrpí žádnou přenosnou chorobou a že jeho zdravotní stav není v rozporu s vykonáváním dobrovolnické činnosti ve zdravotnickém zařízení. Dobrovolník si je vědom, že porušení této dohody může být důvodem k jeho uvolnění z programu.

Dobrovolník má právo:

- projít vstupní přípravou
- obracet se kdykoliv s dotazy a s problémy na koordinátora dobrovolníků popř. personál zdravotnického zařízení.

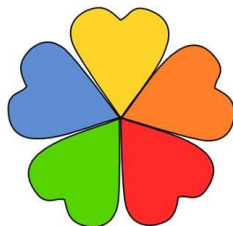
Datum:

Podpis:

NÁVŠTĚVY DOBROVOLNÍKŮ - ČTEME DĚTEM ve zlínské nemocnici

DATUM	DOBROVOLNÍK	KNIHA

Společenstvo patronů
a sponzorů

Zlínský glístek

PŘÍLOHA P 3: MANUÁL DOBROVOLNÍKA

MANUÁL DOBROVOLNÍKA – ČTEME DĚTEM ve zlínské nemocnici

PROČ ČTENÍ DĚTEM?

Pro radost z dobré věci, smysluplné naplnění času dětí na dětském oddělení a našeho volného času. **Předávat lásku ke knihám a četbě** – i když naše návštěva trvá jen chvíli, 10 minut čtení s naší plnou pozorností a nadšením, může v dětské mysli přetrvat daleko déle, než například dvě hodiny samostatného sledování televize.

KDY A KAM CHODÍME ČÍST?

Každé **úterý** a **čtvrtek** od **13 hod** do Krajské nemocnice Tomáše Bati ve Zlíně - **31 budova**
Čteme ve **3. patře** na **Oddělení větších dětí**.

KOMU PŘEDČÍTÁME?

DĚTEM nejružnějšího věku. Na dětském oddělení se můžeš potkat s dětmi od **6 – 17 let**. Někdy čteme také jejich příbuzným, kteří si pěkný příběh taky rádi poslechnou. Dětem čteme buď individuálně na pokojích, nebo společně ve společných prostorách herny a jídelny.

KOMU MŮŽU ČÍST?

O radu se nikdy neboj zeptat zdravotního personálu nebo paní učitelek. Právě oni ti mohou nejlépe doporučit, pro děti jakého věku si máš nachystat knihu, kolik dětí na oddělení/pokoji je. Kde by čtení uvítali a kde se budeš muset děti snažit motivovat o trochu víc. 😊

JAK PROBÍHÁ ORGANIZACE?

Jako dobrovolník patříš do facebookové skupiny „Dobrovolníci Čteme dětem – Zlín“. Tam s předstihem na každý měsíc najdeš rozpis, kam se dle svých časových možností zapíšeš. Zápis se uzavře pět dní před každým následujícím měsícem. K návštěvám nemocnice přistupuj zodpovědně – pokud musíš návštěvu nemocnice zrušit, kontaktuj některého z koordinátorů programu nejlépe předem. Pokud nejsi zrovna fanoušek sociálních sítí, není problém se domluvit na zaslání potřebných informací e-mailem.

Pokud budeš mít jakýkoliv dotaz, problém či podněty, neváhej kontaktovat koordinátora. Společně dokážeme vše vyřešit.

JAK PROBÍHÁ SAMOTNÉ ČTENÍ?

Přijdeš na dětské oddělení, ohlásíš se a od personálu si vypůjčíš klíček od naší malé knihovničky. Tam najdeš jak tituly k předčítání tak další materiály (pastelky, hry, záložku apod.) a **kroniku Čteme dětem**, do které při každé návštěvě zapisuješ společně s dětmi předčítaný titul, své jméno a datum. Dětem můžeš nabídnout, zda nám do kroniky nechtějí namalovat na památku obrázek. Po každém předčítání můžeš rozdat dětem záložku jako památku na společné předčítání. Délka samotné návštěvy je velice individuální – záleží na počtu dětí, jejich věku a zdravotním stavu. Většinou se však návštěva pohybuje od třiceti minut až do 1,5 hodiny.

JAK NAVÁZAT S DĚTMI KONTAKT?

Neexistuje lepší způsob, než si s dětmi jednoduše popovídat. Představit se, pozdravit je. Objasnit jim proč chodíme do nemocnice. Navrhnout jim společný strávený čas. Neboj se odmítnutí. Většina dětí ti košem určitě nedá!

CO KDYŽ SI DĚTI NECHTĚJÍ ČÍST?

Svět se neboří. I to se může stát. Předčítání je samozřejmě nejlepší varianta, ale někdy samotná návštěva skončí u společného povídání o knížkách, kamarádech. Popřípadě hraní her. Jde především o vzájemnou komunikaci a sdílení společných momentů – nejlépe bez počítače, televize, mobilů a tabletů. 😊

Na závěr přidáváme tipy, které by ti ve tvé činnosti mohly pomoci. Všichni ale dobře víme, že žádný učený z nebe nespádl. **Je potřeba mít na paměti, že čtení nahlas je přirozené jen pro velmi málo lidí. Zvládat ho úspěšně a s lehkostí vyžaduje praxi!** 😊

RADY PRO HLASITÉ ČTENÍ

- Volíme nejlépe knihu, kterou známe a máme rádi.
- Pokud knihu neznáme a máme tu možnost, nahlédneme do ní dopředu. (můžeme zkrátit či odstranit nevhodné pasáže, rozvést ty, které se nám zdají zajímavé).
- Posluchače necháme pohodlně se posadit, připravit tělo a mysl na příběh.
- Bavíme se s dítětem obálce knihy, obrázku na ní apod. („O čem si myslíš, že to bude?“)

- Před začátkem každého předčítání můžeme knihu uvést. (Název knihy, jméno autora a ilustrátora apod., popřípadě autora stručně představíme. Tímto pomůžeme dětem, aby si uvědomily, že knihy jsou psány lidskými bytostmi ne technikou a stroji).
- Při čtení „udržujeme“ pozornost posluchače občasnými otázkami („Co myslíš, že se stane dál?“)
- Pokud má dítě zájem, necháme je otáčet list, když jsme na konci strany.
- Je-li knížka obrázková, ujistíme se, že na obrázky dobře vidí. (Pamatujeme, že každý ocení dobrou obrázkovou knihu, včetně teenagerů).
- Předčítáme dostatečně pomalu, aby si posluchač byl schopen budovat mentální obrazy z toho, co právě slyšel. Čteme dostatečně pomalu, aby si dítě mohlo prohlédnout obrázky v knize, aniž by se cítilo uspěchaně.
- Pokud je to možné, měníme tón hlasu, aby seděl k dialogu. Upravíme tempo, aby sedělo k příběhu. V napínavé části zpomalíme, snížíme hlas apod.
- Pro zdráhajícího se posluchače nebo hodně aktivní dítě je často těžké jen tak sedět a poslouchat. Papír a pastelky mu umožní, aby jeho ruka byla zaměstnána, zatímco poslouchá (Vzpomeňme si, jak často čmáráme na papír, když telefonujeme...)
- Necháváme také čas na povídání po přečtení příběhu. Myšlenky, naděje, obavy a zjištění, které jsou probuzeny knihou. (Nechat je vyjít napovrch a pomoci dítěti vyrovnat se s nimi mluvenou, psanou nebo třeba i uměleckou formou.)
- Nečteme příběhy, které se vám nelíbí, a sami si je neužijeme. Promítne se to do našeho projevu a předčítání tak ztratí svůj smysl.
- Nezahlcujeme své posluchače. Zvážíme intelektuální, sociální a emocionální úroveň dítěte, a podle toho vybíráme tituly.
- Při vybírání příběhů se vyhýbáme knihám, které mají těžké dialogy. Jsou totiž složité pro hlasité čtení a poslech.
- Nenecháme se rozhodit otázkou během čtení, zejména od nejmenších dětí.

